

บทที่ ๒

ภาพประกอบกับเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ และ
ประวัติวิวัฒนาการของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก

ภาพประกอบกับการนำมาใช้ในหนังสือสำหรับเด็ก

ในสมัยดึกดำบรรพ์ มนุษย์สื่อความหมายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายใน
แวดวงอันจำกัด โดยการใช้สัญลักษณ์และภาพเขียนที่มีลักษณะหยาบ ๆ จากการค้นคว้า วิจัย
ในระยะเวลาต่อมา ได้ปรากฏหลักฐานให้เห็นว่า มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์แสดงความประทับใจ
และความคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ เอาไว้ตามผนังถ้ำที่เก่าแก่ ดังเช่นที่ถ้ำอัลตามิรา (Altamira)
และลาสโก (Lascaux) ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของสเปนและฝรั่งเศส นักสำรวจและนัก
โบราณคดีได้ค้นพบภาพเขียนที่เป็นรูปสัตว์ในลักษณะแตกต่างกันตามผนังถ้ำและเพดานถ้ำที่อยู่ลึก
จากปากถ้ำเข้าไป ประมาณกันว่ามีอายุอยู่ระหว่าง ๑๐,๐๐๐ ถึง ๒๕,๐๐๐ ปี^๑

ความต้องการที่จะใช้วิธีสื่อสารซึ่งดีกว่าเดิมของมนุษย์ได้ปรากฏให้เห็นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์ได้เริ่มใช้ภาพเขียนที่มีลักษณะต่อเนื่องกันเป็น
เรื่องราวตลอดมานับเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ก่อนที่มนุษย์จะสามารถประดิษฐ์คิดค้นภาษาเพื่อใช้
สำหรับพูด หรือเพื่อใช้สำหรับเขียนบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมาได้ โดยนัยนี้แสดงให้เห็นว่า
พัฒนาการอันยาวนานของการสื่อสารของมนุษย์นั้น ภาพเขียนนับว่ามีความสำคัญมาก ซึ่งความ
จริงแล้วแม้แต่ในสมัยปัจจุบันระหว่างประชาชนที่มีความแตกต่างกันในด้านภาษาพูด ภาพเขียน
และภาพลักษณะต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นสื่อสากลที่ช่วยนำความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิดมาสู่ซึ่ง
กันและกัน ไม่ว่าภาพนั้นจะมีลักษณะง่าย หรือยากเพียงใด ภาพก็ย่อมเป็นเครื่องมือในการรับรู้

^๑ สงวน รอดบุญ, ศิลป์กับมนุษย์ หนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปศึกษา (พระนคร:
โรงพิมพ์อักษรสมัย, ๒๕๑๔), หน้า ๕๗.

และมีส่วนช่วยเหลือ สนับสนุนภาษาเขียนให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น^๑

ภาพลักษณะหนึ่งซึ่งสามารถสนับสนุนภาษาเขียนให้มีความชัดเจนขึ้น คือภาพประกอบหนังสือ ภาพประกอบหนังสือเป็นสื่อที่ช่วยนำความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ มาสู่ผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อ่านที่เป็นเด็กซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านภาษาให้บังเกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นได้ ดังนั้น การนำภาพประกอบมาใช้กับหนังสือสำหรับเด็กจึงควรคำนึงถึงความหมาย วัตถุประสงค์ องค์ประกอบ ลักษณะของภาพประกอบที่ดี รวมทั้งความสำคัญของภาพประกอบ และลักษณะของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กตามลำดับ ดังนี้

ก. ความหมายของภาพประกอบหนังสือ

ภาพประกอบหนังสือ หมายถึง ภาพประกอบในสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเรื่องราวจากตัวหนังสือเข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้น ทำให้สิ่งพิมพ์สวยงาม และเป็นที่น่าสนใจ^๒ ภาพประกอบหนังสือเป็นภาพที่ใช้สำหรับอธิบายและรวบรวมความสนใจไปสู่ส่วนที่เป็นตัวหนังสือ ซึ่งอาจเป็นคำเขียนหรือคำพิมพ์ก็ได้ ภาพประกอบมีด้วยกันหลายลักษณะ และมีกรรมวิธีในการสร้างภาพหลายกระบวนการ ภาพประกอบหนังสืออาจเป็นภาพลายเส้น ภาพระบายสี หรือภาพที่ได้มาจากกระบวนการพิมพ์ต่าง ๆ ที่เป็นภาพขาวดำ สี หรือผสมกันระหว่าง ขาวดำ กับสีก็ได้ ภาพประกอบหนังสือใช้สำหรับประดับ หรือช่วยดึงดูดความสนใจในหนังสือ ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจในเรื่องที่เขียนดียิ่งขึ้น^๓

ข. วัตถุประสงค์ของภาพประกอบหนังสือ

การนำภาพประกอบมาใช้ในหนังสือ มีเหตุผลและวัตถุประสงค์อย่างกว้าง ๆ

๓ ประการด้วยกัน คือ

^๑Ross, Illustration Today, p. 2.

^๒สนั่น ปัทมะทิน, "ศัพท์การพิมพ์," ใน ศัพท์วรรณกรรมสื่อสารมวลชน, สนั่น ปัทมะทิน, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๐), หน้า พ. ๔๔.

^๓William Milliken, "Illustration," The World Book Encyclopedia 10 (1977): 66.

๑. เพื่อแสดงให้เห็นภาพ (Illustration) วัตถุประสงค์ที่สำคัญของภาพประกอบหนังสือ คือ ช่วยแสดงให้เห็นภาพของเนื้อเรื่องได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นการช่วยเปิดเผย อธิบาย และแสดงในสิ่งซึ่งหนังสือกล่าวถึงให้เป็นที่เข้าใจได้โดยง่าย

๒. เพื่อเล่าเรื่อง (Story Telling) ภาพประกอบหนังสือสามารถช่วยในการเล่าเรื่องได้เป็นอย่างดี เป็นการสนองวัตถุประสงค์ในการนำภาพประกอบมาใช้ในหนังสือ

๓. เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพกับการอ่าน (Readership) ภาพประกอบหนังสือช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพให้เกิดขึ้นกับหนังสือ โดยดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้หันมาอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น ภาพประกอบหนังสือช่วยให้ความคิดที่กระจัดกระจาย เป็นไปในแนวทางเดียวกัน^๑

ค. องค์ประกอบของภาพประกอบหนังสือ

ภาพประกอบหนังสือที่นำมาใช้ในหนังสือจะได้รับผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์มากน้อยเพียงใดหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญของภาพประกอบหนังสือดังต่อไปนี้

๑. ความสามารถดึงดูดความสนใจได้ดี (Attract attention)

๒. การแสดงให้เห็นถึงจุดสำคัญในหนังสือ (Illustration a point made in text)

๓. ความสามารถเล่าเรื่องได้เองโดยมีคำอธิบายช่วยเหลือเพียงเล็กน้อย (Tell a story itself with the aid of only a caption)

๔. ความสามารถเล่าเรื่องได้อย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กับภาพประกอบอื่น ๆ (Tell a story in sequence with other illustration)

๕. ให้ความรู้สึกในการมองเห็นว่านูนขึ้นมาหรือลึกลงไปได้ (Give visual relief to a design)^๒

^๑Robert Root, Modern Magazine-Editing, 3d ed. (Dubuque, Iowa: William C. Brown Co. Publishers, 1970), pp. 260-261.

^๒J. W. Click and Russell N. Baird, Magazine Editing and Production (Dubuque, Iowa: William C. Brown Co. Publishers, 1974), p. 212.

ง. ลักษณะของภาพประกอบหนังสือที่ดี

ภาพประกอบหนังสือที่ดีควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ จึงจะช่วยให้การนำภาพประกอบมาใช้ในหนังสือ ได้รับผลสำเร็จตามที่คาดหวัง

- ✱ ✱ ๑) ภาพประกอบที่ดีจะต้องสามารถอธิบายเรื่องได้
- ๒) ภาพประกอบที่ดีจะต้องอยู่ติดกับเนื้อเรื่องที่ต้องมีภาพประกอบนั้น
- ๓) ภาพประกอบที่ดีต้องมีลักษณะท่าทางเข้ากับเนื้อเรื่อง
- ๔) ภาพประกอบที่ดีควรเป็นภาพสี หรือ ขาวดำ^๑

จ. ความสำคัญของภาพประกอบกับหนังสือสำหรับเด็ก

หนังสือสำหรับเด็กที่ดีนั้น มักจะประกอบด้วยเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็กและอยู่ในความสนใจของเด็ก ใช้คำง่าย ๆ และใช้ตัวอักษรใหญ่ที่อ่านได้ชัดเจน แต่สิ่งสำคัญที่สุดที่จะขาดเสียมิได้ในหนังสือสำหรับเด็กคือ ภาพประกอบ ภาพประกอบจึงมีความสำคัญและจำเป็นยิ่งในหนังสือสำหรับเด็ก เพราะเด็กชอบความเพลิดเพลินชอบความสนุกสนานชอบอ่านหนังสือด้วยภาพมากกว่าตัวหนังสือ ภาพที่งดงาม ชัดเจน มีชีวิตชีวา มีความหมาย เข้าใจง่าย จะเชิญชวนให้เด็กสนใจหยิบหนังสือขึ้นมาดู มาอ่าน หนังสือหรือวรรณกรรมที่ดีสำหรับเด็กจึงไม่ควรขาดภาพประกอบเป็นอันขาด^๒ ดังนั้น หนังสือที่เด็ก ๆ สนใจจึงได้แก่หนังสือที่มีภาพแสดงเนื้อเรื่องติดต่อกันไปโดยตลอด มีคำบรรยายเพียงเล็กน้อยและง่ายพอที่เด็กบางคนจะอ่านเองได้เข้าใจ โดยอาศัยดูภาพประกอบไปด้วย^๓

^๑ ทรศนิยา กัลยาณมิตร, "ลักษณะของภาพประกอบที่ดี," ใน รายงานการสัมมนาเรื่องการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก, หน้า ๒๐๔.

^๒ รัญจวน อินทรกำแหง, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, ๒๕๒๐), หน้า ๑๑๓-๑๑๗.

^๓ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, "แนะนำหนังสือสำหรับเด็กเล็ก" ใน บรรณารักษศาสตร์ไทย, วิสิทธิ์ จินดวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๐), หน้า ๓๔๖-๓๕๑.

จ. ลักษณะของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กจะเป็นภาพเขียนลายเส้น ภาพระบายสี ภาพถ่าย หรือภาพลักษณะใดก็ได้ แต่ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่เหมาะสมที่สุดควรจะเป็นภาพที่สามารถนำไปใช้ในเรื่องต่าง ๆ ได้กว้างขวางกว่า เก็บรายละเอียดได้ดีกว่า และสามารถอ่านได้ง่ายกว่าภาพลักษณะอื่น ภาพดังกล่าวนี้คือ ภาพเขียน^๑ ภาพเขียนจึงนับว่าเหมาะแก่การนำมาใช้เป็นภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก เพราะภาพเขียนสามารถให้ความรู้สึกอันงดงามที่เป็นสุนทรียภาพ ให้ความคิดที่เป็นจริง ให้ความเพลิดเพลิน ช่วยให้เกิดมโนภาพที่กว้างขวางโดยไม่มีขอบเขตจำกัด นอกจากนั้นศิลปินผู้เขียนภาพยังสามารถเลือกใช้เทคนิคในการเขียนภาพลักษณะต่าง ๆ กัน เพื่อช่วยให้เกิดความผสมกลมกลืนระหว่างภาพประกอบกับลักษณะของเนื้อเรื่องที่ศิลปินเป็นผู้สร้างขึ้น^๒ ภาพเขียนที่ศิลปินนำมาใช้ประกอบหนังสือสำหรับเด็กจึงเป็นภาพเขียนที่เขียนขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ไม่ว่าจะเขียนเป็นภาพลายเส้นซึ่งมีลักษณะเหมือนจริง เขียนเป็นภาพนามธรรม หรือเขียนเป็นภาพที่เกี่ยวกับความคิดเห็นต่าง ๆ ก็จะไม่ทำให้เด็กเกิดความยุ่งยากในการรับรู้แต่อย่างใด เด็กสามารถที่จะทำความเข้าใจได้อย่างดี ถ้าภาพนั้นมีความชัดเจนเพียงพอ^๓ แต่สำหรับเด็กเล็ก ภาพประกอบที่นับว่าเหมาะสมควรเป็นภาพลายเส้น ส่วนเด็กโต

^๑Travers, "The Transmission of Information to Human Receivers," p. 373-385.

^๒Marcia Brown, "Distinction in Picture Books," in Illustrators of Children's Books 1946-1956, comp. Ruth Hill Viguers, Marcia Dalphin and Bertha Mahony Miller (Boston: Horn Book, 1958) pp. 4-9.

^๓Patricia Jean Cianciolo, Illustrations in Children's Books, (Dubuque, Iowa: William C. Brown Co. Publishers, 1970), p. 58.

ควร เป็นภาพที่มีลักษณะเหมือนจริง^๑ จึงสามารถกล่าวได้ว่า ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ที่เป็นภาพเขียนมีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่ง^๒

ภาพเขียนที่ใช้ประกอบในหนังสือสำหรับเด็ก

ภาพเขียนคือ การวาด ชด เขียน ให้ปรากฏเป็นรูป เป็นภาพขึ้นมา ด้วยฝีมือของ ผู้เขียน ภาพเขียนมิได้หมายความว่า จะต้องเขียนให้เหมือนของจริง หรือเหมือนเท่าที่ตาเห็น ทั้งหมด แต่อาจเป็นการประดิษฐ์ขึ้น สร้างขึ้น ด้วยสัญลักษณ์เพื่อความงาม หรือด้วยความรู้สึก ผิดคิด ความทรงจำ และจินตนาการ ภาพเขียนสามารถให้ความรู้สึกอันงดงามที่เป็นสุนทรียภาพ ให้ความคิดที่เป็นจริง ให้ความเพลิดเพลิน ช่วยให้เกิดมโนภาพที่กว้างขวาง โดยไม่มีขอบเขต จำกัด^๓ ภาพเขียนมีด้วยกันหลายลักษณะ ภาพเขียนที่เขียนขึ้นด้วยถ่านไม้ ดินสอดำ ปากกา หรือ พู่กัน ให้เป็นเส้นหรือมีการระบายแสงเงา เรียกว่า ภาพฉายเส้น หรือ ภาพแรเงา ส่วนภาพเขียนที่เขียนด้วยสีน้ำ สีฝุ่น สีน้ำมัน และสีอื่น ๆ เพียงสีเดียว หรือ หลายสี เรียกว่า การระบายสี หรือจิตรกรรม สำหรับภาพที่เขียนขึ้น เพื่อตกแต่งเรียกว่า จิตรกรรมประยุกต์^๔ ภาพเขียนที่ใช้ประกอบในหนังสือสำหรับเด็กมี ๓ ลักษณะ ด้วยกัน คือ

^๑สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย, "การประชุมกลุ่ม ๑๘-๑๙ กุมภาพันธ์," ใน รายงานการสัมมนาเรื่องการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก, หน้า ๑๑๖.

^๒May Hill Arbuthnot and Zena Sutherland, Children and Books, 4th ed. (Glenview, Ill.: Scott, Foresman and Co., 1972), p. 44.

^๓วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, ศิลปะชาวบ้าน, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ปาณยา, ๒๕๒๒), หน้า ๑๕.

^๔ประยูร อุลุชาฎะ, พจนานุกรมศิลป์ โดย น.ณ. ปากน้ำ พิมพ์ครั้งที่ ๒ ฉบับแก้ไขปรับปรุง (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๓๐๖.

๑. ภาพการ์ตูน (Cartoons)

ภาพการ์ตูน คือ ภาพที่เขียนขึ้นเป็นรูปทรงสัญลักษณ์โดยคัดทอนรายละเอียดปลีกย่อย คงเหลือไว้เฉพาะส่วนที่สำคัญ ลักษณะรูปแบบของภาพการ์ตูนโดยทั่วไปจึงมักเกินเลยความจริงไปข้างเพียงเล็กน้อย แต่เน้นความสนใจที่ความเรียบง่าย ไม่ยุ่งเหยิง หรือสลับซับซ้อน ภาพการ์ตูน เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงจิตใจของคนได้ง่าย รวดเร็ว และให้ความรู้สึกที่เป็นกันเอง ลักษณะเด่นของภาพการ์ตูนจึงเป็นภาพที่เขียนขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายในการล้อเลียน หรือให้เกิดอารมณ์ขัน ประชดประชัน ในกรณีใดกรณีหนึ่ง^๑

ภาพการ์ตูนอาจเป็นภาพเพียงภาพเดียว หรือเป็นภาพที่เขียนต่อเนื่องกันไปเป็นเรื่องราวเพื่อเล่าเรื่อง/ให้ข่าวสาร บันเทิง ส่งสอน แนะนำบุคคล เหตุการณ์ หรือธุรกิจ การงานต่าง ๆ ภาพการ์ตูนส่วนใหญ่มักจะประกอบด้วยคำ และภาพเขียน ภาพการ์ตูนแต่ละภาพแต่ละฉาก เรียกว่า กรอบ หรือ ช่อง (Panel) ภาพการ์ตูนสามารถใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเสนอข่าวสารได้ดี ทั้งนี้เพราะสามารถดึงดูดความสนใจ อ่านได้ง่าย และเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่รวดเร็วและได้ผล^๒ ภาพการ์ตูนมีรูปแบบซึ่งใช้สื่อและเทคนิคในการเขียนภาพ ดังนี้

ก) รูปแบบของภาพการ์ตูน

ภาพการ์ตูนมีรูปแบบที่สำคัญ ๔ ลักษณะด้วยกัน คือ การ์ตูนบรรณาธิการ การ์ตูนเรื่อง การ์ตูนเงียบ การ์ตูนประกอบภาพ และการ์ตูนเคลื่อนไหว

๑) การ์ตูนบรรณาธิการ (Editorial Cartoons) เป็นการ์ตูนที่ใช้แทนคำพูดของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ การ์ตูนประเภทนี้ ช่วยให้ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ได้พัฒนา

^๑ จุฬิตรา ชุมเกต, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, พิมพ์ครั้งที่ ๒ ฉบับแก้ไขปรับปรุง (นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐๖.

^๒ Roy Paul Nelson, "Cartoons," The World Book Encyclopedia 3 (1977): 191-195.

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคคล หรือสิ่งของมีปรากฏชื่อเสียงเด่นตั้งอยู่ในข่าวได้ดียิ่งขึ้น การ์ตูน บรรณาธิการส่วนมากมักจะอยู่ในหน้าบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ซึ่งอาจเป็นภาพล้อ (Caricature) ที่เขียนเป็นภาพลายเส้นเพียงภาพเดียว และอาจมีคำบรรยายหรือมีหัวข้อเรื่อง ประกอบด้วยหรือไม่ก็ได้

๒) การ์ตูนเรื่อง (Comic Strips and Panels) ได้แก่ การ์ตูนที่ใช้ใน หนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร ตัวการ์ตูนมีรูปร่างเหมือนเดิมอย่างสม่ำเสมอ และมีท่าทางที่นำขบขัน ต่าง ๆ กันในแต่ละวัน หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มักจะตีพิมพ์การ์ตูนเรื่องเอาไว้ประมาณ ๑-๒ หน้า โดยที่การ์ตูนเรื่องจะถูกนำมาเขียนอยู่ภายในกรอบต่อเนื่องกันไปพร้อมทั้งมีเนื้อที่สำหรับพุด (Balloons) ของตัวการ์ตูนพิมพ์เอาไว้เหนือหัวเป็นรูปร่างคล้ายแหลมแต่ถ้าเป็นวงรีเล็ก ๆ ซ้อนกันแสดงว่า เป็นความคิดของตัวการ์ตูนอยู่ด้วย

๓) การ์ตูนเงียบ (Gag Cartoons) เป็นการ์ตูนกรอบเดียวที่ประกอบด้วย คำอธิบายเพียง ๑ บรรทัด หรือ ๑ ประโยค คำอธิบายที่ใช้เป็นคำพูดของตัวการ์ตูนในกรอบ นั้นเอง การ์ตูนเงียบบางชนิดไม่ต้องมีคำอธิบายประกอบ บางชนิดมีลักษณะเป็นการตบโต้ เนื่องกันไปหลาย ๆ กรอบ การ์ตูนแบบนี้แตกต่างจากการ์ตูนเรื่องตรงที่ปรากฏเพียงครั้งเดียว แล้วก็ยุติ ไม่ต่อเนื่องกันเรื่อย ๆ เหมือนการ์ตูนเรื่อง การ์ตูนเงียบมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความ ขบขันของคนโดยทั่วไป ไม่เฉพาะเจาะจงเพียงบางคน เช่น ในการ์ตูนบรรณาธิการ

๔) การ์ตูนประกอบเรื่อง (Illustrated Cartoons) การ์ตูนประเภทนี้ ช่วยในการอธิบายเรื่องราว ช่วยในการเรียนการสอน ตลอดจนช่วยในการโฆษณา การ์ตูน ประกอบเรื่องส่วนใหญ่มีความหมายในตัวเองค่อนข้างน้อย ดังนั้น จึงต้องใช้ร่วมกับเนื้อหา ของหนังสือ เพื่อช่วยในการดึงดูดความสนใจและส่งเสริมความหมายของตัวเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การ์ตูนประกอบเรื่องนอกจากจะมีความสำคัญต่อหนังสือเป็นอันมากแล้ว ในบางครั้งยังนำมาใช้ ในการโฆษณาสินค้า เผยแพร่ข่าวสารของทางราชการให้บังเกิดผลอีกด้วย

๕) การ์ตูนเคลื่อนไหว (Animated Cartoons) เป็นการ์ตูนที่นำเอา เทคนิคของการสร้างภาพยนตร์มาใช้ เรียกว่าภาพยนตร์การ์ตูน โดยการเขียนภาพให้ต่อเนื่อง เป็นเรื่องราวติดต่อกันไปเป็นชุด ๆ ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องหนึ่งอาจต้องใช้ภาพเขียนลักษณะต่าง ๆ

กับนับเป็นล้านภาพ และอาจต้องใช้เวลานานในการสร้างนานถึง ๓ ปี จึงจะเป็นผลสำเร็จ^๑
 การ์ตูนประเภทนี้ไม่ได้นำมาใช้เขียนประกอบหนังสือสำหรับเด็กแต่อย่างใด

✓ ข) สื่อและเทคนิคในการเขียนภาพการ์ตูน

ภาพการ์ตูนมักเขียนด้วยลายเส้นอย่างง่าย ๆ ไม่มีลักษณะวิจิตรบรรจงและ
 ไม่ต้องมีรายละเอียดมากนัก จุดมุ่งหมายของการเขียนภาพการ์ตูนอยู่ที่ความคิดที่แฝงอยู่เบื้อง
 หลังภาพ ซึ่งสามารถถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกไปยังผู้ดูได้ การ์ตูนเป็นที่นิยมแพร่หลาย
 เพราะว่าเป็นภาพเขียนที่ง่าย ๆ ทำให้ผู้ดูเข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องคิดให้ลึกซึ้งนัก การ์ตูนที่ดี
 จะมีลักษณะสร้างสรรค์ สอนแนวความคิดเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้น เส้นท่อนของการ์ตูนอยู่ที่
 ความรู้สึกของใบหน้า การเคลื่อนไหว และให้ความรู้สึก การ์ตูนเป็นสื่อสากลที่ทุกคนสามารถ
 เข้าใจได้โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ภาษา เพศ หรือ วัย อาจกล่าวได้ว่าการ์ตูนเปรียบเสมือน
 ภาษาของโลก และสำหรับเด็กมีผู้เปรียบเทียบกับว่า การ์ตูนเป็นห้องสมุดแห่งแรกของเด็ก^๒

๒. ภาพลายเส้น (Line Drawings)

ภาพลายเส้น เป็นศิลปะของการเขียนภาพโดยการใช้เส้นอย่างง่าย ๆ หรือเส้นที่
 มีความต่อเนื่องกันพร้อมด้วยสีเพียงสีเดียว เพื่อเสนอแนวความคิด ความรู้สึก ตลอดจนวัตถุ-
 ประสงค์ของศิลปิน เป็นการสร้างความรู้สึกนึกคิดให้บังเกิดขึ้นด้วยการใช้สัญลักษณ์ และความ
 คิดที่เป็นนามธรรมให้ปรากฏเป็นรูปร่างขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ภาพลายเส้นหมายถึง การให้
 ความรู้สึกทางด้านความสวยงามของรูปทรง”

ภาพลายเส้น หมายถึง การดึง หรือ ลากเครื่องมือสำหรับใช้เขียนภาพไปมาบน
 ี่รองรับอยู่ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่กระดาษ ตามปกติแล้วมักจะติดกันไว้ว่า ภาพลายเส้น คือการลาก
 เส้นสีทำให้ปรากฏบนพื้นกระดาษสีขาว แต่ภาพลายเส้นบางภาพได้มีการนำเอาสีเข้ามาเกี่ยวข้อง
 ด้วย จนเกือบแยกไม่ออกว่าเป็นภาพลายเส้น เป็นการระบายสี หรือจิตรกรรม แต่

^๑Ibid.

^๒พรณี สุนทรโยธ, "สัมภาษณ์คุณวิโชค มุกคามณี ผู้ชนะเลิศการเขียนการ์ตูน
 นานาชาติ," ศิลปากร ๒๔ (มีนาคม ๒๕๒๓): ๒๔.

✓ ^๑Ralph L. Wickiser, "Drawing," Encyclopedia of Art, ed.
 Dagobert D. Runes and Harry C. Schrickel (1964): 286.

ก็มีองค์ประกอบบางประการที่สามารถแสดงให้เห็นโดยเฉพาะว่า เป็นภาพลายเส้น หรือเป็นการระบายสี กล่าวคือ ภาพลายเส้นจะใช้สื่อในการเขียนภาพที่แนบสนิทไปกับพื้นผิว และสามารถดูคลืนได้ง่าย ให้ความรู้สึกที่เป็น ๓ มิติ ส่วนการระบายสีนั้นมักจะใช้สื่อในการเขียนภาพที่มีความเหนียว ความเข้มข้น และมีน้ำหนัก เช่น สีน้ำมัน สีอะคริลิก (Acrylic) เป็นต้น^๑

ก) รูปแบบของภาพลายเส้น

ภาพลายเส้นมีรูปแบบซึ่งจำแนกได้กว้าง ๆ เป็น ๓ ลักษณะด้วยกันคือ

๑) ภาพลายเส้นที่เขียนจากของจริง ได้แก่ ภาพลายเส้นที่เขียนขึ้นเพื่อใช้บันทึกในสิ่งซึ่งปรากฏแก่สายตาของผู้เขียน อันเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเขียนภาพร่างหรือภาพแรเงาขึ้นอย่างคร่าว ๆ ภาพลายเส้นที่เขียนจากของจริงนี้ ศิลปินจะต้องรู้จักศึกษาและสังเกตอย่างรอบคอบ เพื่อเก็บรายละเอียดในสิ่งที่เขียนให้ตรงกับความเป็นจริงโดยใช้เส้นล้วน ๆ หรือแสงเงาเข้าประกอบกับการเขียน

๒) ภาพลายเส้นที่เขียนจากจินตนาการ ได้แก่ ภาพลายเส้นที่เขียนจากสิ่งซึ่งไม่มีอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นจริง แต่เป็นสิ่งที่อยู่ในความคิด หรือจินตนาการของศิลปิน สิ่งที่เขียนขึ้นนั้น อาจเป็นภาพนามธรรมที่มีร่องรอยของความเป็นจริงเพียงเล็กน้อย แต่ศิลปินก็สามารถใช้วิธีเขียนทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นรูปธรรมขึ้นมาได้โดยควบคุมการใช้เส้น ทิศทาง ความเข้มของสี

๓) ภาพลายเส้นที่เขียนจากสัญลักษณ์ ภาพลายเส้นลักษณะนี้เขียนขึ้นจากสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นสื่อของการรับรู้ ความคิด และทัศนคติ เช่น แผนผัง แผนภูมิ การตูน อันสามารถช่วยให้สิ่งซึ่งมีรายละเอียดเป็นที่เข้าใจยากให้เป็นที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น^๒

ข) สื่อและเทคนิคในการเขียนภาพลายเส้น

การเขียนภาพลายเส้นอาศัยสื่อ ๒ ชนิดสำหรับใช้ในการเขียน คือ สื่อ

^๑Daniel M. Mendelowitz, A Guide to Drawing (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1967), pp. 8-9.

Ibid., pp. 10-16.

ชนิดแห้ง (Dry Media) และสื่อชนิดเปียก (Wet Media)^๑

สื่อชนิดแห้ง (Dry Media) คือ สื่อที่ใช้วัสดุซึ่งอยู่ในรูปแท่ง นำมาสร้างเป็นภาพโดยการกดลงไปให้ปรากฏเป็นรอยบนพื้นผิวที่เขียน วัสดุเหล่านี้ได้แก่ ถ่าน (Charcoal) ชอล์ค (Chalk) บาสเทล (Pastel) สีเทียน (Conte Crayon) ดินสอ (Pencil) โลหะแหลม (Silverpoint) สะแครชบอร์ด (Scratch board)

สื่อชนิดเปียก (Wet Media) คือ สื่อที่ใช้วัสดุซึ่งอยู่ในรูปของเหลว เช่น หมึก หรือสี ซึ่งศิลปินสามารถเลือกนำมาใช้เขียนกับปากกา พู่กัน ได้โดยสะดวก สำหรับสีที่มีความสัมพันธ์กับการเขียนภาพลายเส้น ได้แก่ สีน้ำ สีฝุ่น หรือสีกวอช (gouche) วัสดุซึ่งจัดว่าเป็นสื่อชนิดเปียก ได้แก่ หมึก (Ink) ปากกาและหมึก (Pen and Ink) ปากกาพู่กัน และหมึก (Pen Brush and Ink) พู่กันและหมึก (Brush and Ink)

๓. ภาพสีน้ำ (Watercolor Drawings)

ภาพ สีน้ำ เป็นศิลปะของการเขียนภาพชนิดหนึ่งที่ใช้เนื้อสีผสมกับน้ำระบายลงบนพื้นระนาบ ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ กระดาษที่มีสีขาว หรือสีเทา สีน้ำทำจากเนื้อสีที่มีน้ำและกาวผสมอยู่ด้วยกัน เรียกว่า สีน้ำจริง (True Watercolor) ซึ่งมีคุณลักษณะบางใส สวยสด งดงาม ภาพสีน้ำให้ความรู้สึกที่สดใส สมจริง ปลอดภัยสบาย และสร้างจินตนาการได้เป็นอย่างดี^๒

ก) รูปแบบของภาพสีน้ำ

ภาพสีน้ำสามารถนำมาใช้เขียนประกอบกับงานต่าง ๆ ได้หลายประเภท เช่น ใช้ร่วมกับการเขียนภาพลายเส้น เรียกว่า สีน้ำและภาพลายเส้น นอกจากนั้น ยังใช้เขียนแสดงทิวทัศน์ ประกอบงานสถาปัตยกรรม หรือตกแต่งภายในได้อีกด้วย^๓

^๑Frederic Taubes, The Painter's Dictionary of Materials and Methods (New York: Watson - Guptill Publications, 1971), p. 56.

^๒John Rothenstein, Sir., ed. "Drawing," New International Illustrated Encyclopedia of Art 7 (1967): 1359-1365.

^๓สงวน รอดบุญ, ศิลปะกับมนุษย์หนังสืออ่านประกอบวิชาศิลปศึกษา, หน้า ๑๔๕.

ข) สื่อและเทคนิคในการเขียนภาพสีน้ำ

สีกับน้ำเป็นสื่อในการเขียนภาพสีน้ำ การเขียนภาพสีน้ำ ศิลปินจะต้องมีความล้นทั้งจิตใจและสติปัญญา ตัดสินใจในเรื่องสีอย่างรวดเร็วและมั่นใจโดยไม่ผิดพลาด ดังนั้น ก่อนที่จะเขียนภาพจึงต้องร่างด้วยดินสอชนิดอ่อนเสียก่อนจึงจะทำการลงสี วัสดุที่ใช้เป็นเครื่องมือในการระบายสีน้ำ ได้แก่ พู่กันกลม ทำด้วยขนสัตว์ การระบายสีน้ำสามารถใช้สี ๓-๔ สี ระบายทับกันได้ โดยเริ่มจากสีอ่อน ๆ ก่อน แล้วจึงค่อยเพิ่มให้มีความเข้มข้นเรื่อย ๆ ด้วยความระมัดระวัง เพราะอาจทำให้สีขี้ คล้ำหม่น หรือที่เรียกว่าสีเน่าได้ สำหรับบริเวณที่ต้องการให้เป็นสีขาวศิลปินจะเว้นไว้ ไม่ต้องลงสี สีขาวจะปรากฏทะลุภาพออกมาให้เห็นได้เอง ซึ่งจะช่วยให้ภาพรู้สึกเบาหวาน สดใสเป็นอย่างดี แต่ถ้าต้องการให้ภาพสีน้ำมีพื้นผิวน่าสนใจก็จำเป็นต้องเลือกใช้กระดาษที่มีความหนาเหมาะสมจึงจะได้ผล และถ้าต้องการให้ภาพมีความรู้สึกอ่อนหวาน ชุ่มพร่ามัวก็ควรใช้กระดาษที่มีความชื้นเล็กน้อย^๑

* ประเภทของหนังสือที่มีเนื้อเรื่องตรงกับความต้องการทางธรรมชาติของเด็ก

ความต้องการทางธรรมชาติของเด็กเป็นเสมือนสื่อที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ความสนใจในการอ่านของเด็กได้เป็นอย่างดี เพราะเด็กมีความสนใจในการอ่านที่ต่างกัน เช่น อ่านเพื่อคิดคำนึง เพื่อเรียนรู้ เพื่อบันเทิง หรือเพื่อสำรวจในสิ่งที่ยังไม่รู้ ดังนั้นประเภทของหนังสือที่เหมาะสมกับการอ่านของเด็กจึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานความต้องการทางธรรมชาติของเด็ก ดังนี้ คือ

ก) ความต้องการทางด้านร่างกาย อบอุน ปลอดภัย (The Need for Physical Well Being) เป็นความต้องการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางด้านร่างกายของเด็ก จากการที่ได้อยู่ในอ้อมแขนของ พ่อแม่ การกินอยู่ หลับนอน รวมไปถึงสิ่งที่เด็กได้กอดรัด ทำให้เกิดความ รู้สึกอบอุ่นสบาย วรรณกรรมที่สามารถสนองความต้องการด้านร่างกายของเด็ก ได้แก่ นิทาน

^๑ เป็ลื่อง ฌ นคร และ สุนิต ประภาสะวัต, "ภาพสีน้ำ," สารานุกรมโลกของเรา ๔ (๒๕๒๒) : ๗๘๐.

สอนคติธรรม เรื่องสมจริง และชีวประวัติบุคคลสำคัญต่าง ๆ

ข) ความต้องการที่จะรักและได้รับความรัก (The Need to Love and to be Loved) เป็นความต้องการที่ละเอียดอ่อนทางด้านจิตใจ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะรักและได้รับความรักด้วยกันแทบทั้งสิ้น ความรักของเด็กเป็นความรักในครอบครัว ซึ่งมีสัมพันธ์ภาพที่อบอุ่น ระหว่างพ่อแม่ พี่น้อง ความรักในสัตว์เลี้ยง ชานบ้านเมือง ศาสนา หนังสือที่เกี่ยวข้องกับเทพนิยาย เจ้าชาย เจ้าหญิง จะสามารถสนองความต้องการของเด็กด้านนี้ได้

ค) ความต้องการให้สังคมยอมรับ (The Need to Belong) เมื่อเด็กมีความเจริญเติบโตขึ้น เด็กมีความต้องการให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่ต้องการเป็นส่วนเกินของสังคม และต้องการให้สมาชิกในกลุ่มซึ่งเป็นญาติพี่น้อง เพื่อน โรงเรียน ยอมรับนับถือ และพร้อมที่จะทำตามคำสั่งที่ต้องการ ซึ่งจะนำความปลื้มปิติ ความชื่นบานมาสู่ตัวเด็ก หนังสือเรื่องเกี่ยวกับเพื่อนบ้าน โรงเรียน นับว่าเหมาะสมกับความต้องการให้สังคมยอมรับของเด็ก

ง) ความต้องการความสำเร็จ (The Need to Achieve) มนุษย์จะบังเกิดพฤติกรรมขึ้นได้ เมื่อร่างกายมีปฏิกริยากับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมหรือการกระทำเพื่อให้ได้รับความสำเร็จของเด็ก เริ่มมีมาตั้งแต่ขณะที่เด็กยังเป็นทารก โดยการมีปฏิกริยากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น การจับฉวย คีบคลาน ความสำเร็จจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ และเกิดความมั่นใจในตนเองยิ่งขึ้น วรรณกรรมที่สามารถสนองความต้องการความสำเร็จของเด็ก ได้แก่ เรื่องผจญภัย และชีวประวัติบุคคลสำคัญต่าง ๆ

จ) ความต้องการการเปลี่ยนแปลง (The Need for Change) เด็กต้องการความเป็นอิสระ ต้องการเปลี่ยนแปลงจากชีวิตที่จำเจ ความกดดัน ความเครียด ที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ปัญหาจากโรงเรียน สังคม ให้บรรเทาลง เพราะความจำเจ ซ้ำซากก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย การเปลี่ยนแปลงช่วยให้ชีวิตมีสีสัน และรสชาติดีขึ้น หนังสือเกี่ยวกับจินตนิยาย เรื่องตลกขบขัน และโคลงกลอน สามารถสนองความต้องการของเด็กได้ดี

ฉ) ความต้องการที่จะรู้ (The Need to Know) เด็กมีความสงสัย และความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นความต้องการทางธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตทาง

สติปัญญาของเด็ก หนังสือที่สามารถสนองความต้องการที่จะรู้ของเด็ก คือ หนังสือประเภท สารคดี นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และหนังสืออ้างอิงง่าย ๆ เช่น สารานุกรม และพจนานุกรม

ข) ความต้องการในด้านความสวยงามและความเป็นระเบียบ (The Need for Beauty and Order) เป็นความต้องการทางสุนทรียภาพ ซึ่งได้แก่ ความงามต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความใสสะอาด อิ่มใจ จรรโลงใจ อันเป็นเรื่องของจิตใจ ความไพเราะของบทประพันธ์ โคลงกลอน หรือเรื่องที่แสดงให้เห็นความงามทางศิลปะง่าย ๆ จะช่วยสนองความต้องการในด้านนี้ของเด็กได้อย่างดี^๑

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา หนังสือสำหรับเด็กได้มีความเจริญก้าวหน้าเป็นอันมาก เพราะได้มีการศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนเด็กมากขึ้น ทำให้หนังสือสำหรับเด็กได้รับการจัดทำอย่างถูกต้องตามหลักจิตวิทยาว่าด้วยความต้องการ และความสามารถในการอ่านของเด็ก และเป็นที่ยอมรับกันว่า หนังสือสำหรับเด็กมีความสำคัญทั้งในด้านเนื้อเรื่องและภาพประกอบ^๒ เพื่อมิให้เด็กต้องอ่านแต่หนังสือซึ่งมีเนื้อเรื่องที่ซ้ำซากจำเจ จึงได้มีการจัดกลุ่มหนังสือตามพื้นฐานของความต้องการของเด็กเอาไว้ เพราะวัยของเด็กเป็นวัยสำหรับการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ กัน คือ บทกล่อมเด็ก นิทานชาวบ้าน นิทานสอนศีลธรรม จินตนิยาย เรื่องตลกขบขัน ร้อยกรอง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องสมจริง เรื่องผจญภัย นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ และสารคดี^๓

๑. บทกล่อมเด็ก (Mother Goose)

วรรณกรรมประเภทนี้เป็นวรรณกรรมที่เด็กได้ยินได้ฟังมาตั้งแต่ยังเป็นทารก ฟังจนเกิดความชินหู ทั้งที่ยังไม่รู้จักความหมาย แต่ก็ได้รับรสและความเพลิดเพลินโดยไม่รู้ตัว

^๑ Arbuthnot and Sutherland, Children and Books, pp. 2-19.

^๒ สุพิศรา ชุมเกต, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๔๘.

^๓ Arbuthnot and Sutherland, Children and Books, p. 34.

บทกล่อมเด็ก เป็นบทกล่อมง่าย ๆ ที่ว่ากันจนคล้องปากสืบทอดกันมาจนเป็นวัฒนธรรมประเพณีอย่างหนึ่ง คำที่คล้องจองตลอดจนท่วงทำนองและความขบขันของบทกล่อม สามารถสร้างความสนใจให้กับเด็กได้อย่างมาก^๑ บทกล่อมเด็กเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมปากเปล่า (Oral Literature) เป็นศิลปะที่มีอยู่ในทุกชาติ ทุกภาษา มีวิวัฒนาการมาจากการเล่านิทานให้เด็กฟังเวลานอน บทกล่อมเด็กแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และสภาพการดำรงชีวิตของชนชาติที่เป็นเจ้าของบทเพลงนั้น ๆ

ลีลาการร้อยกรองของบทกล่อมเด็กมีลักษณะง่าย ๆ ไม่เคร่งครัดต่อระเบียบแบบแผนมากนัก บทกล่อมเด็กทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน เนื้อหาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการล้อเลียน เสียตลิ่งสังคม อบรมสั่งสอน แสดงความผูกพันระหว่างแม่กับลูก บทกล่อมเด็กแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

ก) บทกล่อมเด็กที่เกี่ยวกับสัตว์ ซึ่งมักกล่าวถึงสัตว์ที่อยู่ใกล้ชิดกับคน และเป็นสัตว์ที่มีลักษณะเด่นอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่นำมาเกี่ยวข้องกับเด็กได้

ข) บทกล่อมเด็กที่เกี่ยวกับนิทานและวรรณคดี เป็นบทร้องที่นำเรื่องราวจากวรรณคดี หรือนิทาน มาเล่าเป็นเรื่องย่อ ๆ หรือเล่าเรื่องบางตอนเฉพาะตอนใดตอนหนึ่งที่สนใจจำได้ โดยมากจำมาจากเรื่องที่แพร่หลายเป็นที่รู้จักกันทั่วไป

ค) บทกล่อมเด็กที่แสดงความรักที่แม่มีต่อลูก เป็นบทเพลงที่แสดงอารมณ์ความรัก ความผูกพัน ความอาทร ทะนุถนอม ระหว่างแม่ที่มีต่อลูกอย่างซาบซึ้ง

ง) บทกล่อมเด็กที่เสียดสีล้อเลียนสังคม เป็นบทเพลงที่กล่าวเสียดสี หรือล้อเลียนบุคคล หรือสังคมในแง่มุมต่าง ๆ และบางครั้งก็เป็นเรื่องขบขัน

จ) บทกล่อมเด็กที่เกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นบทกล่อมเด็กที่บรรยายธรรมชาติ ซึ่งมีความงดงาม น่าสบาย

ฉ) บทกล่อมเด็กเบ็ดเตล็ด เป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาเป็นเรื่องเบ็ดเตล็ด บางทีก็เป็นเรื่องขบขัน หรือมีท่วงทำนองที่สนุกสนาน^๒

^๑ รัญจวน อินทรกำแหง, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๔๐.

^๒ สุพิตรา ชุมเกตุ, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๗๖-๗๗.

๒. นิทานชาวบ้าน (Folk Tales)

นิทานชาวบ้านมีลักษณะเช่นเดียวกับบทกล่อมเด็ก แต่เป็นเรื่องที่เล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้ว มิใช่ร้อยกรอง เล่าด้วยปากสืบเนื่องกันมาเป็นระยะเวลาช้านาน โดยไม่ปรากฏว่า ผู้เล่าเรื่องดั้งเดิมเป็นใคร ทราบเพียงว่าเป็นของเก่าแก่ที่ฟังมาจากผู้เล่าซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีตอีกต่อหนึ่ง^๑ นิทานชาวบ้านรวมไปถึงการถือโชคลาง การละเล่น บทขับร้อง ประเพณี นิทานปรัมปราต่าง ๆ จนบางครั้งถึงกับเรียกนิทานชาวบ้านว่าเป็นกระจกเงาของประชาชน (Mirror of People) เพราะช่วยเปิดเผยถึงความพยายามที่จะอธิบายความแปลกประหลาดของธรรมชาติ ให้เข้าใจถึงวิถีทางของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย ความรื่นเริง ความเศร้าโศก ความกลัว ความอิจฉาริษยา ความประหลาดใจ และความสำเร็จ^๒

นิทานชาวบ้านเป็นเรื่องนานาชนิด ซึ่งอาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย เรื่องตลกขบขัน เรื่องแปลกประหลาดคิดปกติ ตัวละครในเรื่องจึงมีทั้งคนเคราะห์ดี เคราะห์ร้าย เก่งกาจ หรือเหลวไหลไม่ได้เรื่อง แต่ก็มีความรู้สึกนึกคิดเช่นเดียวกับมนุษย์ในโลกเรานี่เอง นิทานชาวบ้าน เป็นเรื่องที่แสดงความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี และสามารถแพร่หลายไปยังต่างถิ่นได้โดยการเล่าต่อ ๆ กันไป แต่ลักษณะนิทานชาวบ้านก็เหมือนกันทุกชาติคือ เป็นเรื่องที่แสดงอารมณ์ของมนุษย์ มีความรัก โกรธ เกลียด อิจฉา และเรื่องซึ่งเป็นจินตนาการของคนในสมัยก่อน เช่น เทวดา หรืออำนาจลึกลับ^๓

การทำทนาย และการกระทำเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จ เป็นหัวใจของนิทานชาวบ้าน วีรบุรุษ วีรสตรีในเรื่องจะกระทำการต่าง ๆ กับยักษ์ พ่อมด หรือสิ่งชั่วร้ายนานัปการเพื่อรักษาตัวเองให้มีชีวิตรอด จนประสบชัยชนะอย่างกล้าหาญด้วยความนอบน้อมถ่อมตน ทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าความเมตตากรุณา ความดี ความฉลาดหลักแหลม และกล้าหาญ สามารถเอา

^๑ รัญจวน ยินทรกำแหง, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๔๖-๔๗.

^๒ Arbuthnot and Sutherland, Children and Books, p. 138.

^๓ สุพิศรา ชุมเกต, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๔๔.

ขณะสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายได้ ความจริงซึ่งเป็นพื้นฐานเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ควรจะสร้างให้บังเกิดขึ้น
 ล้ำลึกเข้าไปในความรูสึกของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กเป็นที่ยอมรับของสังคม^๑

๓. นิทานสอนคติธรรม (Fables)

เด็กที่มีอายุสูงขึ้นมา ลักหน้อยมักจะฟังเรื่องราวที่เป็นสวาระ หรือเป็นแก่น
 สารที่สำคัญ ซึ่งบางครั้งมักจะเป็นเรื่องทำนองสั่งสอน เนื้อเรื่องทำนองนี้ นิทานสอนคติธรรม
 สามารถสนองความต้องการของเด็กได้เป็นอย่างดี เพราะนิทานสอนคติธรรมมักเป็นเรื่องซึ่ง
 นำมาเล่าให้เห็นภาพด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด วรรณกรรมประเภทนี้มีลักษณะเป็นสากล และเป็น
 มรดกทางวรรณกรรมที่เด็กควรทำความคุ้นเคยด้วยอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าเด็กอาจไม่เข้าใจถึง
 สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่นิทานสอนคติธรรมนำมาเสนอ แต่ก็สามารถซาบซึ้งในตัวละครและความ
 สวยงามของเนื้อเรื่องอันจะช่วยให้เด็กบังเกิดความเคารพในความกล้าหาญ และการกระทำที่
 อย่างสูงส่งอีกด้วย^๒

นิทานสอนคติธรรมเป็นความพยายามที่จะอธิบายถึงความคิดที่เป็นนามธรรม
 เช่น ความดี ความเลว ความฉลาด หรือความโง่เขลาเบาปัญญาให้เป็นรูปธรรมขึ้นมา เนื่องจาก
 จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมสามารถสร้างความเข้าใจได้ง่าย และเพราะว่า สิ่งที่เป็นนามธรรมทั้ง
 หลายเด็กทำความเข้าใจได้ยาก บางครั้งจึงต้องใช้ตัวละครที่เป็นคน เป็นวัตถุ แต่ส่วนใหญ่
 แล้วมักเป็นสัตว์เพื่อแสดงให้เด็กเห็นภาพ แต่ไม่ว่าจะเป็นอะไร ลักษณะของนิทานสอนคติธรรม
 ก็เป็น เรื่องที่ไม่มีตัวตนอยู่ดี^๓

^๑Arbuthnot and Sutherland, Children and Books, p. 35.

^๒Ibid.

^๓May Hill Arbuthnot, et al., The Arbuthnot Anthology of
 Children's Literature, 3d ed. (Glenview, Ill.: Scott Foresman
 and Co., 1971), pp. 496-497.

๔. จินตนิยาย (Fantasy)

จินตนิยาย สามารถสร้างความพอใจ และสร้างจินตนาการที่ไม่มีขอบเขต อันจำกัดให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี จินตนิยายไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะใดก็ตาม เช่น เรื่อง ผจญภัย เรื่องเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ หรือแม้แต่เรื่องนวนิยายวิทยาศาสตร์ ย่อมจะสามารถช่วย ขยายจินตนาการของเด็กให้กว้างไกลออกไปมากยิ่งขึ้น^๑ จินตนิยายเป็นการนำเอาความจริง และความไม่จริงมาผสมผสานกันจึงเป็นเรื่องที่เชื่อถือได้และเชื่อถือไม่ได้ ขอบเขตของจินตนิยาย จึงอยู่ระหว่างความเป็นจริง และความฝันซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความพอใจเมื่อได้อ่าน^๒

๕. เรื่องตลกขบขัน (Humors)

นักเขียนในสมัยศตวรรษที่ ๑๗ ผู้หนึ่ง ได้ให้คำแนะนำว่า สิ่งที่สามารถระงับ โทสะได้นั้นคือ การหัวเราะ การหัวเราะจะยังเกิดขึ้นได้ถ้าได้อ่านเรื่องที่มีความขบขัน^๓ วิทยเด็กเป็นวัยที่ต้องการจะหัวเราะเป็นอันมาก ดังนั้น หนังสือสำหรับเด็กจึงควรสนองความต้องการในด้านนี้ของเด็กให้มากที่สุดด้วย เรื่องขบขันส่วนมาก มักเป็นเรื่องเหลือเชื่อ เหลวไหล การผจญภัยที่ผิดธรรมดา หรือเป็นเรื่องที่สมจริง แม้ว่าเด็กทุกวัย จะพบเห็นสิ่งที่น่าสนใจในชีวิตประจำวันอยู่เสมอก็ตาม แต่ก็มีความจำเป็นที่จะต้องหาเรื่องตลกขบขันสำหรับเด็กได้รับความบันเทิง และเรื่องเหล่านั้นอาจเป็นเรื่องจริง หรือเรื่องเพื่อฝันต่าง ๆ^๔

^๑Arbuthnot and Sutherland, Children and Books, p. 36.

^๒Arbuthnot, et al., The Arbuthnot Anthology of Children's Literature, pp. 674-675.

^๓Ibid.

^๔Arbuthnot and Sutherland, Children and Books, p. 36.

๖. ร้อยกรอง (Poetry)

ร้อยกรองสำหรับเด็ก เป็นหนังสือประเภทที่ทำให้เด็กได้ซาบซึ้งไปกับความไพเราะของบทกลอน ลักษณะของร้อยกรองสำหรับเด็กมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่ตรงที่เนื้อเรื่องของร้อยกรองมักเป็นเรื่องที่ผูกใจเด็ก มีความหมายต่อเด็ก เพิ่มประสบการณ์ให้กับเด็ก และใช้ภาษาที่ไพเราะเพราะพริ้ง โดยปกติแล้ว เด็กชอบร้อยกรอง และข้อความที่คล้องจองกันไปทำให้เกิดความไพเราะ แต่ร้อยกรองที่เด็กสนใจนั้น มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลในครอบครัว หรือใกล้ตัวเด็ก เรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เรื่องเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ฤดูกาล สัตว์ต่าง ๆ ความคิดฝัน การผจญภัย และความงาม ความไพเราะของบทกลอนจะทำให้เด็กเกิดภาพพจน์ ความรู้สึก ตลอดจนความสนุกสนาน ซึ่งเด็กอาจนำมาร้องเล่นได้^๑

ร้อยกรองสามารถขยายจินตนาการของเด็กให้กว้างขวางออกไปได้มาก ในขณะที่เรื่องเพื่อฝันเป็นเรื่องจินตนาการเกี่ยวกับสิ่งเหลือเชื่อ แต่ร้อยกรองเป็นเรื่องที่สร้างให้เด็กเกิดทัศนคติ และความเข้าใจใหม่ ๆ จากความไพเราะของจังหวะ ท่วงทำนอง และคำที่ซ้ำกัน รวมทั้งความซับซ้อนของร้อยกรอง สามารถนำไปสู่ความซาบซึ้งในความงามของภาษา และอารมณ์ของคำประพันธ์ที่เป็นรูปร่าง ความรู้สึก และความสวยงามตามที่ได้พรรณาเอาไว้ได้ การดึงดูดความสนใจของเด็กจากการเล่าเรื่องทำนองพรรณนาของคำประพันธ์ สามารถสร้างทางเลือกที่ดีในการอ่านให้กับเด็ก อันจะทำให้เด็กหันไปหาบทประพันธ์ซึ่งประกอบด้วยคำโคลงที่เป็นอิสระ จากความสนใจที่เพิ่มขึ้นของเด็กในด้านคำประพันธ์ย่อมจะช่วยสร้างนักประพันธ์รุ่นใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นได้มาก^๒

๗. เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ (Animal Stories)

เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เป็นเรื่องที่ได้รับการนิยมจากเด็กในสมัยปัจจุบันอย่างกว้างขวาง เด็กชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า หรือ

^๑ สุพิศรา ชุมเกต, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๗๖.

^๒ Arbuthnot and Sutherland, Children and Books, p. 36.

สัตว์ที่มีความกล้าหาญต่าง ๆ เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ช่วยให้เด็กรู้จักปกป้อง หนุ่ถนอม และมีความ
กรุณา ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความรัก และพลังที่สำคัญในชีวิตของเด็ก

เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ที่นำมาเสนอให้กับเด็กสามารถแบ่งออกเป็นประเภท
ต่าง ๆ ๓ ประเภท ด้วยกันคือ

ก) สัตว์ที่มีพฤติกรรมคล้ายมนุษย์ (Animal as Prototype of Human Being) เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ประเภทนี้ ไม่รวมถึงสัตว์ที่อยู่ในนิทานชาวบ้าน และสัตว์ที่แท้จริง
ทั้งหลาย แต่เป็นสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ หรือล้อเลียนมนุษย์โดยใช้คำพูด หรือพฤติกรรมคล้ายกับ
มนุษย์ ซึ่งอาจจะฉลาดทหรอไม่สู้จะฉลาดนัก เมื่อศิลปินได้เขียนภาพโดยสอดใส่เสื้อผ้าให้กับสัตว์
เหล่านั้นแล้วก็จะทำให้มีลักษณะคล้ายกับมนุษย์มากขึ้น ซึ่งสร้างความนิยมชมชอบให้กับเด็กได้
เป็นอย่างดี

ข) สัตว์เป็นสัตว์แต่พูดได้ (Animal as Animals but talking) เรื่อง
ของสัตว์ประเภทนี้มีลักษณะเป็นพันทาง ระหว่างส่วนที่น่าเชื่อถือได้ กับส่วนที่เป็น
วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สัตว์พูดได้ เป็น เรื่องที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ตรงกับความเป็นจริงตาม
ธรรมชาติ และพฤติกรรมของสัตว์ โดยกำหนดคุณสมบัติให้เหมือนกับมนุษย์ในด้านความคิด และ
คำพูด สิ่งที่สัตว์สนทนากันจะเป็น เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ด้วยกันเอง และเป็น เรื่องที่ตรงไปตรงมา
จะไม่ใช่เรื่องเหมือนมนุษย์

ค) สัตว์ที่ถูกกล่าวขวัญถึง (Animal Objectively Reported) เรื่อง
ของสัตว์ประเภทนี้เป็น เรื่องที่เกิดขึ้นจากบุคคลที่ทำการสังเกตพฤติกรรมของสัตว์โดยแสดงให้เห็น
ถึงข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของสัตว์ ประกอบ
กับโครงเรื่องที่สร้างขึ้นให้ตื่นเต้น สัตว์ที่ถูกกล่าวขวัญถึงนี้ อาจเป็นสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ป่าก็ได้^๑

^๑Arbuthnot, et al., The Arbuthnot Anthology of Children's Literature, pp. 732-734.

๘. เรื่องสมจริง (Realistic Stories)

เรื่องสมจริงสามารถให้ความตื่นเต้น ชบขัน และจินตนาการให้กับเด็กได้เช่นกัน เรื่องสมจริงเป็นเรื่องที่สมเหตุผลและสามารถที่จะเป็นไปได้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในเรื่องสมจริงพร้อมที่จะเกิดขึ้นในชีวิตจริงได้เสมอ เรื่องสมจริงสำหรับเด็กสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท เช่น เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องเกี่ยวกับประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ เรื่องเหล่านี้มีค่าสำหรับเด็กเป็นอันมาก เพราะช่วยให้ชีวิตประจำวันของเด็กมีความหมาย ทำให้เด็กเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตของเขาได้ดียิ่งขึ้น^๑

แก่นแท้ของเรื่องสมจริงอยู่ที่ความรัก ความอบอุ่นใจ และการกระทำเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จจากเรื่องราวที่เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว ซึ่งอาจพบปัญหา ความยุ่งยาก ความสนุกสนาน หรือความเศร้าโศกต่าง ๆ แต่ครอบครัวก็มีความอบอุ่นเพราะมีความรัก และความเข้าใจกัน สิ่งเหล่านี้เป็นความจริงของหนังสือที่จะช่วยขยายความเข้าใจในด้านสังคมของเด็กให้ล้าลึกเข้าไปถึงความเห็นอกเห็นใจกัน เรื่องสมจริงจะช่วยสร้างความคุ้นเคยให้กับเด็กในโลกกว้างได้มาก

๙. เรื่องผจญภัย (Adventure Stories)

เรื่องผจญภัยเป็นวรรณกรรมที่สามารถเร้าอารมณ์ของเด็กให้บังเกิดความตื่นเต้น กล้าหาญ และมีจินตนาการ ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าชีวิตมิได้มีแต่สิ่งจำเจเสมอไป เรื่องผจญภัยเป็นเรื่องที่สมจริง รวมไปถึงเรื่องลึกลับ เรื่องเกี่ยวกับทะเล ซีให้เห็นถึงการกระทำในสิ่งที่ชวนให้สงสัยมีความตึงเครียด และอันตรายน่าอัศจรรย์ และยังแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของบุคคล ซึ่งสามารถเอาชนะต่อปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ได้ในที่สุดอีกด้วย^๒

๑๐. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ (Historical Fictions)

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์จะต้องเป็นเรื่องที่เขียนขึ้นอย่างดี มีความเชื่อถือได้ นักเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์จะต้องทราบถึงความต้องการของเด็กที่อ่านเรื่องประวัติศาสตร์

^๑Arbuthnot and Sutherland, Children and Books, p. 420.

^๒Ibid., p. 37.

เพื่อทำให้เขาเกิดความรู้สึกอบอุ่น ดังนั้น การเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์จึงไม่เพียงแต่ให้ความถูกต้องเท่านั้น แต่ให้สาระที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของนวนิยายที่ดีอีกด้วย โดยการวางแผนทางของคำพูดตลอดจน เครื่องแต่งกายของตัวละครให้ตรงกับระยะเวลาในประวัติศาสตร์ที่ตัวละครนั้นมีชีวิตอยู่ และจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีของสังคม ความคิดที่เด่น ๆ รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องสมจริง เพื่อให้ความรู้แก่เด็กอย่างถูกต้อง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ดีจะต้องสร้างประชาชน สถานที่ และปัญหาในอดีตให้ดูเสมือนว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานที่จริงซึ่งสามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน^๑

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ควรจะทำให้เด็กได้เข้าใจว่า โลกมิได้เริ่มต้นเมื่อเขาเกิด และสิ้นสุดเมื่อเขตาย เด็กควรเรียนรู้ว่าชีวิตของเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีอยู่ และเป็นสิ่งปัจจุบันสำหรับเขา ซึ่งจะเป็นประวัติศาสตร์ในอนาคตสำหรับคนรุ่นถัดไป

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์สำหรับเด็กมี ๓ ประเภท ด้วยกัน คือ

ก) นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ล้วน ๆ (Purest Historical Fiction)

ได้แก่นวนิยายที่ใช้ประวัติศาสตร์เป็นสาระ เป็นศูนย์กลางความสนใจ โดยมีจุดสำคัญซึ่งเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของมนุษย์

ข) นวนิยายอิงประวัติศาสตร์วิเคราะห์ (Analyzed Historical Fiction) ได้แก่ นวนิยายที่กล่าวถึงคุณค่าของมนุษย์ที่ใช้ความคิดต่อสู้กับความขัดแย้งทั้งหลาย

ค) นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับคนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนที่ห่างไกลหรือพวกบุกเบิก (Frontier and Pioneer Life Stories) นวนิยายประเภทนี้เป็นเรื่องของอดีตที่มีได้ระบุไว้ในเหตุการณ์ของประวัติศาสตร์อย่างแน่ชัด^๒

^๑Ibid., p. 497.

^๒Arbuthnot, et al., The Arbuthnot Anthology of Children's Literature, pp. 380-381.

๑๑. ชีวประวัติ (Biographies)

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ และชีวประวัติสามารถที่จะใช้เสริมกันได้ หนังสือทั้งสองประเภทนี้ ช่วยให้เด็กได้เกิดความรู้สึกในสิ่งซึ่งเป็นจริงที่เกิดขึ้นในวันเก่าก่อน ชีวประวัติให้ความเพลิดเพลิน และความรู้รอบตัว เช่น ให้ความรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมของชาติต่าง ๆ เป็นอย่างดี ตัวอย่างชีวิตของบุคคลในอดีตจะช่วยในการอบรมนิสัยเด็กให้เห็นคุณค่าความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความกตัญญู ความกล้าหาญ เมื่อเด็กได้เห็นคุณค่าของการเป็นคนดีแล้ว ก็คงอยากเป็นคนดีตามไปด้วย เพราะผู้ที่น่าเพ็ญคุณงามความดีย่อมเป็นที่ยกย่องของคนทั่วโลก^๑

ชีวประวัติเป็นเรื่องของคนจริง ๆ และเหตุการณ์จริง ๆ ซึ่งเร้าให้เกิดการเลียนแบบ เด็กจะถือเอาแบบอย่างของวีรบุรุษพร้อมกับคิดว่า ถ้าเขาทำอย่างนั้น หรือพยายามให้มากกว่านั้นขึ้นสักหน่อย เขาก็จะกระทำในสิ่งที่ต้องการให้สำเร็จลุล่วงไปได้ การที่เด็กได้อ่านถึงความยากลำบากของวีรบุรุษในความพยายามที่จะกระทำให้สำเร็จ ช่วยให้เด็กเห็นภาพของปัญหา และเป้าหมาย ซึ่งจะสนับสนุนให้ความทะเยอทะยานของเขาเป็นไปอย่างแจ่มชัดยิ่งขึ้น

หนังสือชีวประวัติเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการด้วยกัน เริ่มตั้งแต่ผู้เขียนที่จะต้องทำการค้นคว้าอย่างลึกซึ้ง พิจารณาถึงระดับของผู้อ่าน และใช้วิธีการเขียนที่จะทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างชัดเจน เราความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดี หนังสือชีวประวัติที่ดี ควรแสดงให้เห็นถึงเรื่องของบุคคลหลาย ๆ ประเภท มิใช่มุ่งเสนอแต่บุคคลที่ดีทั้งหมด หรือไม่ดีทั้งหมด และควรแสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องและความผิดพลาดของเจ้าของประวัติ โดยไม่ทำให้ชีวประวัติของเขาต้องด้อยลงไป^๒

^๑ศรินาถ สุริยะ, "การเขียนชีวประวัติบุคคลสำคัญ," ใน รายงานการสัมมนาเรื่องหนังสืออ่านสำหรับเด็กกลุ่มอายุ ๑๑-๑๖ ปี, หน้า ๑๒๘.

^๒Arbuthnot, et al., The Arbuthnot Anthology of Children's Literature, p. 916.

๑๒. สารคดี (Informational Books)

สารคดีมีขอบข่ายกว้างขวางและแตกต่างกันออกไปตามความต้องการของเด็ก ซึ่งแสวงหาความจริงในเรื่องที่เขาพอใจ จุดมุ่งหมายของสารคดีคือ การให้ข่าวสารความรู้ ที่เป็นข้อเท็จจริง การเสนอเนื้อหาไม่มีลักษณะเป็นการเล่าเรื่อง แต่ให้ความจริงเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ความคิด ทฤษฎี การตีความ ตลอดจนการประเมินผลต่าง ๆ

เด็กอ่านสารคดีด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน เช่น เพื่อแสวงหาคำตอบ เพื่อต้องการที่จะรู้และเข้าใจ หรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การเสนอเนื้อหาของสารคดีจะต้องให้ความถูกต้อง และตรงกับความสนใจของเด็ก รวมทั้งต้องมีความทันสมัยอยู่เสมอ^๑

ประเภทของหนังสือสำหรับเด็กที่ใช้ภาพประกอบลักษณะต่าง ๆ

ภาพประกอบมีความสำคัญต่อหนังสือสำหรับเด็กมาก ภาพประกอบหนังสือที่มีคุณภาพช่วยให้หนังสือมีคุณค่า น่าสนใจยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม ภาพประกอบที่ไม่มีคุณภาพย่อมทำให้หนังสือถูกมองข้ามไปโดยง่าย แม้ว่าหนังสือนั้นจะมีเนื้อเรื่องดีสักเพียงใดก็ตาม ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กจึงมีความสำคัญมาก และได้นำมาใช้ในหนังสือสำหรับเด็ก ๓ ประเภทด้วยกัน คือ หนังสือภาพล้วน ๆ (The Pure Picture Books) หนังสือภาพ (The Picture Books) และ หนังสือประกอบภาพ (The Illustrated Books)^๒

ก. หนังสือภาพล้วน ๆ (The Pure Picture Books) หนังสือสำหรับเด็กประเภทนี้ ใช้ภาพดำเนินเรื่องโดยตลอด อาจมีถ้อยคำประกอบบ้างเพียงเล็กน้อย หรือไม่มีเลย

ข. หนังสือภาพ (The Picture Books) คือ หนังสือสำหรับเด็กประเภทที่ ภาพ

^๑Ibid., p. 1012.

^๒Arbuthnot and Sutherland, Children and Books, p. 41.

มีบทบาทในการสร้างความมีชีวิตชีว และมีส่วนร่วมในการดำเนินเรื่องของหนังสือ^๑ หนังสือภาพที่ดีมักจะสร้างด้วยบุคคลคนเดียวกันที่เป็นทั้งผู้ประพันธ์เรื่อง และผู้เขียนภาพประกอบ (Author Illustrator) เพราะจะทำให้สามารถควบคุมภาพในหนังสือให้เป็นหน่วยเดียวกับเนื้อหาที่เหมาะสมกับเด็กวัยเริ่มอ่านซึ่งมีอายุระหว่าง ๒-๗ ปีได้โดยง่าย^๒ หนังสือภาพในปัจจุบันได้รับการจัดสร้างสำหรับเด็กทุกระดับอายุโดยมีเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ กันมากมาย ทั้งที่เป็นนวนิยาย และมีใช้นวนิยาย ใช้ภาพประกอบที่ต่างกันออกไปหลายลักษณะ นับตั้งแต่ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพปะติด ภาพการ์ตูน และภาพถ่าย การสร้างหนังสือภาพ นักประพันธ์ผู้เขียนเรื่อง และ ศิลปินผู้เขียนภาพ จะต้องมีความร่วมมือกัน จึงจะช่วยให้เนื้อเรื่องและภาพประสานกันอย่างกลมกลืน โดยที่นักประพันธ์จะต้องใช้ถ้อยคำอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง เช่นเดียวกับผู้เขียนภาพที่จะต้องเขียนภาพประกอบกับสี และช่องว่างที่เหมาะสม^๓

๓. หนังสือประกอบภาพ (The Illustrated Books) เป็นหนังสือสำหรับเด็กที่ใช้ภาพประกอบเพียงเล็กน้อย แต่สามารถอธิบายถึงตัวละคร หรือเหตุการณ์ในหนังสือได้พร้อมกันไป ภาพเป็นเพียงส่วนประกอบ ขยาย และประดับถ้อยคำเท่านั้น^๔

^๑ Esther Averill, "What is a Picture Book," in Caldecott Medal Books: 1938-1957, ed. Bertha Mahony Miller and Elinor Whitney Field (Boston: Horn Book, 1957), p. 307.

^๒ Arbuthnot, et al., The Arbuthnot Anthology of Children's Literature, p. 1070.

^๓ Patricia Jean Cianciolo, ed., Picture Books for Children's, 2d ed. (Chicago: American Library Association, 1974), pp. 1-8.

^๔ Averill, "What is a Picture Book?," p. 307.

ปัจจุบัน หนังสือสำหรับเด็กที่ใช้ภาพประกอบทั้ง ๓ ประเภท สามารถสร้างได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะศิลปินได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก และมีส่วนในการเสนอแนวความคิด จินตนาการ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ให้กับเด็กมากยิ่งขึ้น ดังที่ เบร์ธา มาโฮนี มิลเลอร์ (Bertha Mahony Miller) กล่าวว่า ". . . ตามความเห็นของข้าพเจ้าผู้ที่จะสามารถชี้แนวทางในการสร้างอนาคตที่ดีกว่าของเด็กนั้นคือศิลปิน หากใช้นักวิทยาศาสตร์แต่อย่างใดไม่ . . ." ^๑ ศิลปินได้สร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กแต่ละประเภทโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ กัน เพื่อให้หนังสือสำหรับเด็กมีคุณภาพ ดังปรากฏในหนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลแคลดีคอต (Caldecott Medal) ซึ่งเป็นรางวัลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่ แรนดอล์ฟ แคลดีคอต (Randolf Caldecott) ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กชาวอังกฤษ ที่ภาพเขียนของเขาเป็นที่ชื่นชอบของเด็กโดยทั่วไป รางวัลนี้เฟรเดอริก จี เมลเชอร์ (Frederic G Melcher) บรรณาธิการผู้พิมพ์หนังสือชาวอเมริกันเป็นผู้ริเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๓๗ โดยได้แนวความคิดมาจากรางวัล นิวเบอรี (Newbery Medal) และสมาคมห้องสมุดอเมริกันได้รับมาดำเนินการในปี ค.ศ. ๑๙๓๘ รางวัลแคลดีคอต เป็นรางวัลประจำปีที่พิจารณาให้กับศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่มีภาพประกอบดีเด่นที่สุด ซึ่งตีพิมพ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในปีก่อนที่จะให้รางวัล ๑ ปี หนังสือที่ได้รับรางวัลแคลดีคอต มีเนื้อเรื่องหลายประเภท แต่ละประเภทใช้สื่อ และเทคนิคในการเขียนภาพลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้ ^๒

^๑Bertha Mahony Miller, "Introduction," p. XVII. ". . . For my part, I Believe it will be the artist, not the scientist, who will show us the way to build a better world for all children . . . "

^๒Donnarae MacCann and Olga Richard, The Child's First Books (New York: H. W. Wilson Co., 1973), pp. 115-120.

๑. บทกล่อมเด็ก

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทบทกล่อมเด็ก ซึ่งได้รับรางวัลแคลคิตคอต ในปี ค.ศ. ๑๙๔๖ คือ หนังสือเรื่อง *The Rooster Crows* หนังสือเรื่องนี้เขียนภาพประกอบโดย ม็อค และ มิสกา ปีเตอร์แชม (Maud and Miska Petersham)^๑ ภาพที่เขียนเป็นภาพการ์ตูน ใช้สีในการเขียนภาพด้วยดินสอลงบนแม่พิมพ์หิน และแยกสีของภาพด้วยแผ่นอะซิเตท (Acrylate) ช่วยทำให้ภาพมีเสน่ห์เป็นอันมาก^๒

๒. นิทานชาวบ้าน

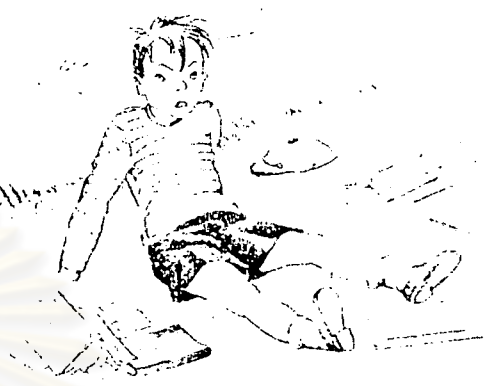
หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้านได้รับรางวัลแคลคิตคอตในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ คือ หนังสือเรื่อง *Always Room for One More* ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบเรื่อง ได้แก่ นอนนี ฮอโกรเกียน (Nonny Hogrogian)^๓ ใช้สีในการเขียนภาพประกอบเรื่องด้วยปากกาและหมึกดำ ประกอบกับสีบางส่วน ภาพของตัวละครในเรื่องทั้งหมดเขียนด้วยปากกาและหมึกเป็นภาพหลายเส้นสีดำ ส่วนสีที่นำมาประกอบนั้นเป็นสีเทา และสีม่วงใช้กับบริเวณที่เป็นห้องฟ้าและทุ่งหญ้าเพื่อให้ภาพสมบูรณ์ขึ้น^๔

^๑Maud and Miska Petersham, *The Rooster Crows*, illus. by author (New York: Macmillan Co., 1945), [unpaged]

^๒Bertha Mahony Miller and Elinor Whitney Field, ed., Caldecott Medal Books: 1938-1957 (Boston: Horn Book, 1957), p. 131.

^๓Sorche Nic Leodhas, *Always Room for One More*, illus. by Nonny Hogrogian (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1965), [unpaged]

^๔Lee Kingman, ed., *Newbery and Caldecott Medal Books, 1966-1975* (Boston: Horn Book, 1975), p. 178.

Two's a couple,
Three's a crowd,
Four on the sidewalk
Is never allowed.

One, two, three,
The bumble bee,
The rooster crows
And away he goes.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Rooster Crows.

เขียนภาพประกอบโดย : Maud and Miska Petersham

สื่อในการเขียนภาพ : ดินสอ, เขียนลงบนแม่พิมพ์หิน เป็นภาพการ์ตูน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Always Room for One More

เขียนภาพประกอบโดย : Nonny Hogrogian

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา และหมึกดำ เป็นภาพลายเส้น

๓. นิทานสอนคติธรรม

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานสอนคติธรรมที่ได้รับรางวัลเดียว
กันนี้ในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ คือ หนังสือเรื่อง *Once a Mouse* เขียนภาพประกอบโดย มาร์เซีย
บราวน์ (Marcia Brown)^๑ ภาพประกอบหนังสือเรื่องนี้ ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบ ใช้สื่อ
ในการเขียนภาพเป็นภาพแกะไม้ ทำให้ภาพมีลักษณะเป็นภาพลายเส้นขาวดำ ร่วมกับสีเรียบ ๆ
ในบางภาพช่วยให้ภาพมีความรู้สึก มีความตื่นเต้น และมีความเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้น ภาพแกะไม้
ซึ่งใช้ร่วมกับสีดังกล่าวสามารถสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องช่วยให้การเล่าเรื่อง
เป็นอย่างดี^๒

๔. จินตนิยาย

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยายซึ่งได้รับรางวัลแคลคิอทในปี
ค.ศ. ๑๙๗๐ คือ หนังสือเรื่อง *Sylvester and the Magic Pebble* เขียนภาพ
ประกอบโดย วิลเลียม สตีจ (William Steig)^๓ ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือเรื่องนี้
ใช้สื่อในการเขียนภาพด้วยสีน้ำ สร้างภาพให้มีลักษณะเป็นภาพสีน้ำเหมือนจริง และตัดเส้นตัวละคร
ในภาพด้วยเส้นหนา ช่วยให้ภาพมีความเด่นชัด สวยงาม และสร้างจินตนาการให้เกิดขึ้นได้มาก^๔

^๑Marcia Brown, *Once a Mouse*, illus. by author (New York: Scribner's, 1961), [unpaged]

^๒Lee Kingman, ed., *Newbery and Caldecott Medal Books 1956-1965* (Boston: Horn Book, 1965), p. 227.

^๓William Steig, *Sylvester and the Magic Pebble*, illus. by author (New York: Windmill / Simon and Schuster, 1969), [unpaged]

^๔Kingman, ed., *Newbery and Caldecott Medal Books 1966-1975*, pp. 280-281.

One day a hermit
sat thinking about
big and little—
Suddenly,
he saw a mouse

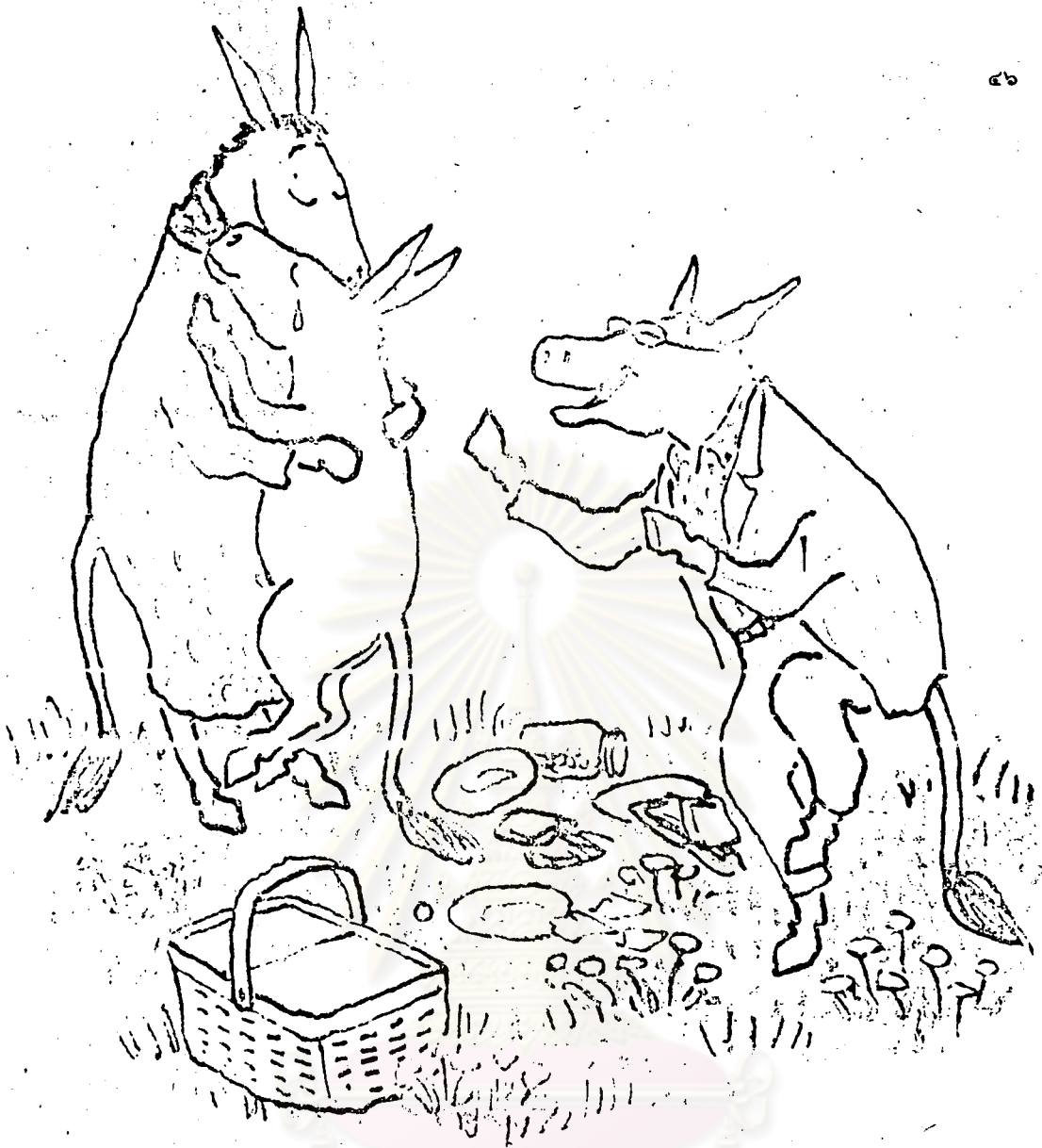

Once a Mouse

เขียนภาพประกอบโดย : Marcia Brown

สื่อในการเขียนภาพ : แกะไม้เป็นภาพลายเส้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

You can imagine the scene that followed—the embraces, the kisses, the questions, the answers, the loving looks, and the fond exclamations!

Sylvester and the Magic Pebble

เขียนภาพประกอบโดย : William Steig

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง

๕. เรื่องตลกขบขัน

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องตลกขบขันได้รับรางวัลแคลดีคอต ในปี ค.ศ.๑๙๕๖ คือ หนังสือเรื่อง Frog Went A-Courtin' ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบเรื่อง ได้แก่ ฟิโอดอร์ โรจันคอฟสกี (Feodor Rojankovsky)^๑ ใช้สื่อในการเขียนภาพด้วยการแยกสีและเส้นบนแผ่นอะซิเตท (Acytate) ภาพที่เขียนมีลักษณะเป็นภาพการ์ตูน ซึ่งประกอบไปด้วยเส้นและสีที่สวยงาม ตลอดจนการพิมพ์ที่ประณีตเป็นอย่างมาก^๒

๖. ร้อยกรอง

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรองที่ได้รับรางวัลแคลดีคอต ในปี ค.ศ.๑๙๖๕ คือ หนังสือเรื่อง May I Bring a Friend? หนังสือเรื่องนี้เขียนภาพประกอบโดย เบนี มอนเทรสเซอร์ (Beni Montresor)^๓ ซึ่งใช้สื่อในการเขียนภาพประกอบด้วย ปากกา และหมึก เป็นเส้นสีดำ บนพื้นสีชมพู และสีเหลือง และนำไปผ่านสกรีน บนแผ่นอะซิเตท (Acytate) ด้วยสีชมพู สีเหลือง และสีดำ ภาพที่ปรากฏในเรื่องเป็นภาพการ์ตูนที่สามารถสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นกับผู้อ่าน โดยการใช้สีต่าง ๆ และถ้อยคำที่คล้องจองกัน^๔

^๑John Langstaff, Frog Went A-Courtin', illus. by Feodor Rojankovsky (New York: Harcourt, Brace, 1955), [unpaged]

^๒Averill, "What is a Picture Book?" p. 132.

^๓Beatrice Schenk De Regniers, May I Bring a Friend? illus. by Beni Montresor (New York: Atheneum, 1954) [unpaged]

^๔Kingman, ed., Newbery and Caldecott Medal Books 1956-1965, p. 258.

Then Uncle Rat gave his consent,
And that's the way the marriage went.

Frog Went A-Courtin'

เขียนภาพประกอบโดย : Feodor Rojankovsky

สื่อในการเขียนภาพ : การแกะสลักบนแผ่นอะซิเตทเป็นภาพการ์ตูน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

May I Bring a Friend?

เขียนภาพประกอบโดย : Beni Montresor

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา และหมึก เป็นภาพการ์ตูน

๗. เรื่องเกี่ยวกับสัตว์

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ซึ่งได้รับรางวัลแคลสคอตในปี ค.ศ. ๑๙๔๔ คือหนังสือเรื่อง *The Big Snow* เขียนภาพประกอบโดย เบร์ตา และเอลเมอร์ เฮเดอร์ (Berta and Elmer Hader)^๑ ภาพประกอบหนังสือเรื่องนี้ ศิลปินใช้สีในการเขียนภาพด้วยสีน้ำ เป็นภาพเขียนสีน้ำเหมือนจริง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องเป็นอย่างดี^๒

๘. เรื่องสมจริง

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทสมจริงที่ได้รับรางวัลแคลสคอตในปี ค.ศ. ๑๙๕๘ คือ หนังสือเรื่อง *Time of Wonder* ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบเรื่องได้แก่ โรเบิร์ต แมคคอสกี้ (Robert McCrosky)^๓ เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำเหมือนจริง โดยใช้สีในการเขียนภาพด้วยสีน้ำ ทำให้ภาพมีความโปร่งใส มีความสวยงาม ความน่าประหลาด ความรื่นเริง รวมทั้งสามารถให้รายละเอียดที่สมจริงได้เป็นอย่างดี^๔

^๑Berta and Elmer Hader, The Big Snow, illus. by authors (New York: Macmillan Co., 1948), [unpaged]

^๒Miller and Field, eds., Caldecott Medal Books: 1938-1957, p. 184.

^๓Robert McCrosky, Time of Wonder, illus. by author (New York: Viking Press, 1957), p. 27.

^๔Kingman, ed., Newbery and Caldecott Medal Books 1956-1965, p. 187, 273.

The raccoons followed their path through the woods. They, too, knew that winter was coming. When the deep snow covered the land, they would climb into their soft bed in the hollow trunk of the old willow to sleep until the cold days passed.

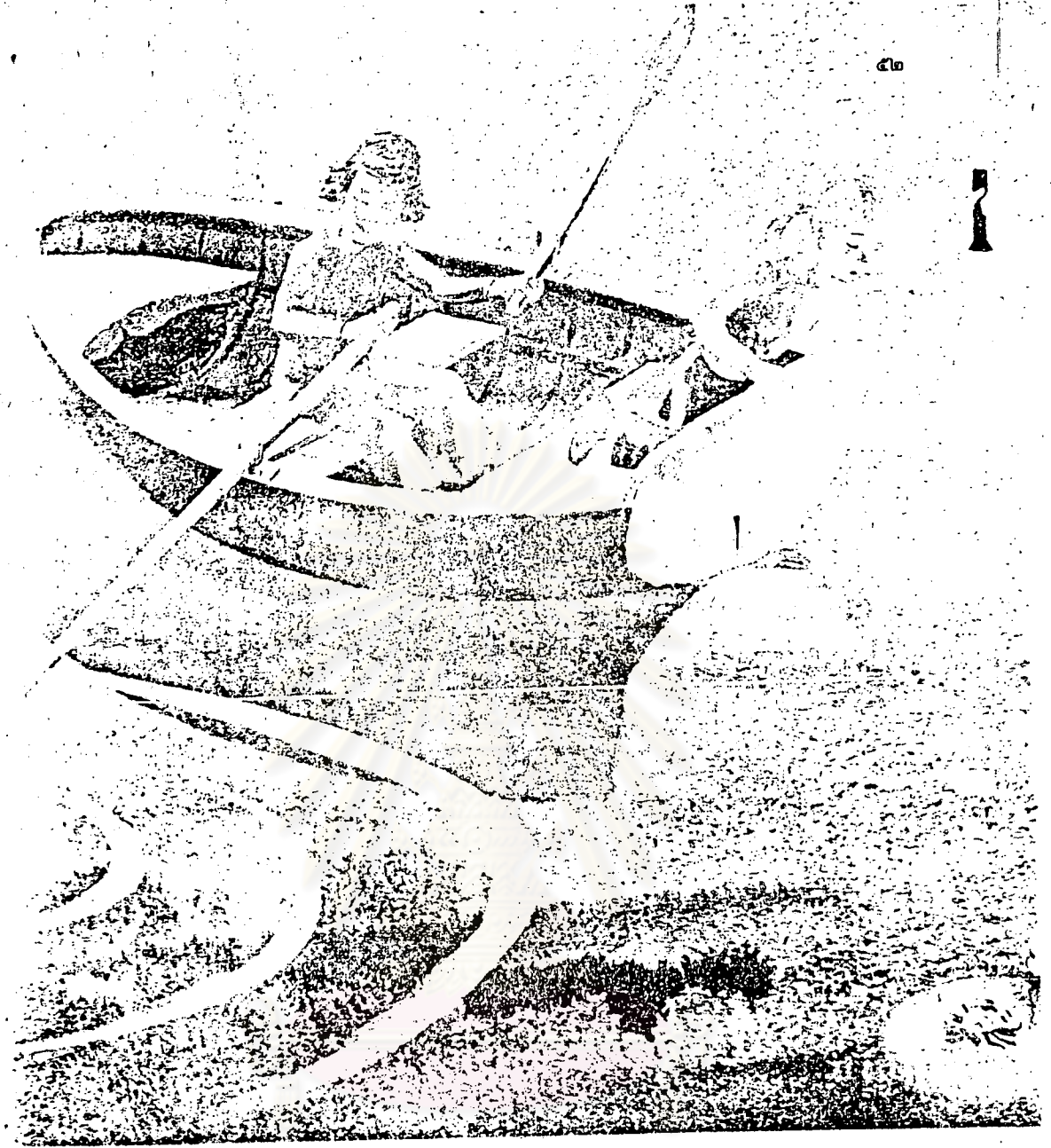

ศูนย์จักษุวิทยา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Big Snow

เขียนภาพประกอบโดย : Berta and Elmer Hader

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง

ศูนย์จิตยทรรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Time of Wonder

เขียนภาพประกอบโดย : Robert McCrosky

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง

๙. เรื่องผจญภัย

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องผจญภัย ซึ่งได้รับรางวัลแคลคิcott ในปี ค.ศ. ๑๙๕๓ คือ หนังสือเรื่อง *The Biggest Bear* เขียนภาพประกอบโดย ลิน วอร์ด (Lyn Ward)^๑ ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือเรื่องนี้ใช้สื่อในการเขียนภาพด้วยสีน้ำ ทึบแสง ทำให้ภาพประกอบมีลักษณะเป็นภาพสีน้ำเหมือนจริง แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญ และความศรัทธาของศิลปินผู้เขียนภาพประกอบที่ใช้สีน้ำทึบแสงตัดกันกับช่องว่างในภาพและนำไปพิมพ์ด้วยสีดำ และสีน้ำตาลเพียงสีเดียว สร้างบรรยากาศที่เป็นจริง เป็นจัง และดึงดูดความสนใจได้มาก^๒

๑๐. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภตนวนิยายอิงประวัติศาสตร์และได้รับรางวัลแคลคิcott ในปี ค.ศ. ๑๙๔๑ ได้แก่ หนังสือเรื่อง *They Were Strong and Good* เขียนภาพประกอบโดย โรเบิร์ต ลอว์สัน (Robert Lawson)^๓ ซึ่งใช้สื่อในการเขียนภาพด้วยพู่กันและหมึกดำ เป็นภาพลายเส้นขาว ดำ เหมือนจริง ให้ความรู้สึกที่อ่อนโยน สวยงาม เหมาะกับวัยของเด็ก^๔

^๑Lyn Ward, *The Biggest Bear*, illus. by author (Boston: Houghton, Mifflin Co., 1952), p. 57.

^๒Miller and Field, eds., *Caldecott Medal Books: 1938-1957*, p. 242, 312.

^๓Robert Lawson, *They Were Strong and good*, illus. by author (New York: Viking Press, 1940), [unpaged]

^๔Miller and Field, eds., *Caldecott Medal Books: 1938-1957*, p. 63, 77, 78.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Biggest Bear

เขียนภาพประกอบโดย : Lynd Ward

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ ฝีแปรง เป็นภาพเหมือนจริง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

They Were Strong and Good

เขียนภาพประกอบโดย : Robert Lawson

สื่อในการเขียนภาพ : ทุ่งกัน และหมึกดำ เป็นภาพลายเส้น

๑๑. ชีวประวัติ

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทชีวประวัติที่ได้รับรางวัลแคลดค็อกท ในปี ค.ศ. ๑๙๔๐ คือ หนังสือเรื่อง Abraham Lincoln เขียนภาพประกอบโดย อินกริ และเอตการ์ คอแลร์ (Ingri and Edgar d' Aulaire)^๑ ซึ่งใช้สื่อในการเขียนภาพ ด้วยดินสอลงบนแม่พิมพ์หิน ทำให้ภาพที่ปรากฏเป็นภาพลายเส้นเหมือนจริง ขาว ดำ และ เป็นภาพสีบางภาพ ในการสร้างแม่พิมพ์หินนี้ ศิลปินจะเขียนภาพด้วยดินสอเกรยอง ด้วยฝมือ ที่มันคงลงไปบนแม่พิมพ์หินโดยไม่มีการลบภาพที่เขียนเสร็จแล้ว จะให้ความรู้สึกในด้านเส้น เงาม และความรู้สึก^๒

๑๒. สารคดี

หนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี และได้รับรางวัลแคลดค็อกท ในปี ค.ศ. ๑๙๕๕ คือ หนังสือเรื่อง A Tree Is Nice เขียนภาพประกอบโดย มาร์ค ซิมอนท์ (Marc Simont)^๓ ใช้สื่อในการเขียนภาพด้วยสีน้ำ^๔ เป็นภาพสีน้ำเหมือนจริง ทำให้ภาพมีความสมจริง และสร้างจินตนาการให้เกิดขึ้นเป็นอย่างดี

^๑Ingri and Edgar d' Aulaire, Abraham Lincoln, illus. by authors (New York: Doubleday, 1939), [unpaged]

^๒Miller and Field, eds., Caldecott Medal Books: 1938-1957, p. 44, 60, 61.

^๓Janice Udry, A Tree Is Nice, illus. by Marc Simont (New York: Harper and Row, 1956), [unpaged]

^๔Kingman, ed., Newbery and Caldecott Medal Books 1956-1965, p. 176.

Abraham Lincoln

เขียนภาพประกอบโดย : Ingri and Edgar D' Aulaire

สื่อในการเขียนภาพ : ดินสอ, เขียนลงบนแม่พิมพ์หิน เป็นภาพลายเส้น

People have picnics there too. And the baby takes his nap in his buggy in the shade.

ศูนย์จิตวิทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Tree Is Nice

เขียนภาพประกอบโดย : Marc Simont.

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง

หนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลแคลด์คอต (Caldecott Medal) ซึ่งมีเนื้อเรื่อง
ประเภทต่าง ๆ รวม ๑๒ ประเภท คือ บทกล่อมเด็ก นิทานชาวบ้าน นิทานสอนศีลธรรม
จินตนิยาย เรื่องตลกขบขัน ร้อยกรอง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องสมจริง เรื่องผจญภัย
นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชิวประวัติ และสารคดี นั้น ปรากฏว่า ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบ
ได้ใช้เทคนิคและสื่อในการเขียนภาพลักษณะต่าง ๆ กัน คือ

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทบทกล่อมเด็ก เรื่องตลกขบขัน และร้อยกรอง ศิลปิน
ผู้เขียนภาพประกอบได้ใช้สื่อในการเขียนภาพด้วย ปากกา พู่กัน และหมึกดำ สีน้ำ และสี
ประเภทอื่น ๆ เขียนภาพให้มีลักษณะเป็นภาพการ์ตูน ชาว ดำ และสีทลายสี

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน นิทานสอนศีลธรรม นวนิยายอิง-
ประวัติศาสตร์ และชีวประวัติ ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบได้ใช้สื่อในการเขียนภาพด้วยปากกา
พู่กัน และหมึก การแกะไม้ และแกะแม่พิมพ์หิน ให้ภาพมีลักษณะเป็นภาพลายเส้น

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยาย เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องสมจริง เรื่อง
ผจญภัย และสารคดี ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบได้ใช้สื่อในการเขียนภาพด้วยสีน้ำโปร่งใส
และสีน้ำทึบแสง เขียนภาพให้เป็นภาพสีน้ำเหมือนจริง

ศิลปินกับการเขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

ภาพประกอบที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็กส่วนใหญ่ ศิลปินมีส่วนร่วมในการสร้างภาพ
เพื่อช่วยให้หนังสือมีคุณภาพ น่าสนใจ ดึงดูดสายตาผู้อ่าน แทบทั้งสิ้น เบร์ธา อี มาโฮนี
(Bertha E. Mahony) ได้กล่าวไว้ว่า ". . . ศิลปินที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็ก เป็นส่วน
หนึ่งของศิลปินทุกแขนง มิได้แยกออกเป็นสาขาหนึ่งสาขาใดต่างหากโดยเฉพาะ ดังนั้น ในทุกยุค
ทุกสมัย ศิลปินที่มีชื่อเสียงทั้งหลายจึงมีส่วนร่วมในการสร้างศิลป์ให้กับหนังสือสำหรับเด็ก . . . "°

°Bertha E. Mahony, "Introduction," in Illustrators of Children's Books 1744-1945, Comp. Bertha E. Mahony, Louis Payson Latimer and Beulah Formsbee (Boston: Horn Book, 1947), p. XVI, ". . . Art in children's book is a part of all arts, not an isolated special field. In every period the greatest artists have shared in it . . . "

ศิลปินที่มีชื่อเสียง ซึ่งมีส่วนในการสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กดังกล่าว ภาพของ
เขาจะเป็นสากล ช่วยเร้าอารมณ์ และความรู้สึกของผู้อ่าน ไม่ว่าจะเป็นเด็กชาติใด
ภาษาใด ให้บังเกิดความรู้สึกประทับใจไปกับความเคลื่อนไหว และความมีชีวิตชีวาของ
ภาพได้เป็นอย่างดี ศิลปินแต่ละคนจะมีบุคลิก ในการเขียนภาพเฉพาะตัว^๑ และมักเขียน
ภาพขึ้นตามความถนัด และประสบการณ์เกี่ยวกับครอบครัว การท่องเที่ยว ตลอดจนชีวิต
ของเขาเองเป็นสำคัญ^๒ ศิลปินจะนำเทคนิคและความสามารถในการเขียนภาพประกอบที่
เป็นของตนเองโดยเฉพาะนั้นมาใช้อย่างต่อเนื่อง จนเสมือนว่าเป็นเครื่องหมายการค้าของ
ศิลปินผู้เขียนภาพไป^๓

จากการศึกษาเกี่ยวกับศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือที่มีชื่อเสียงของไทย โดย
สุวิมล ชนะผลเลิศ ซึ่งได้ทำการศึกษาชีวประวัติและผลงานของประยูร จรรย์วาทย์
ศิลปินที่มีชื่อเสียงของไทย ในด้านการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ผลงาน นาม
ปากกา ความสามารถและความถนัดในการเขียนภาพการ์ตูนโดยการฝึกฝนด้วยตนเอง และ
ได้รับผลสำเร็จจนกระทั่งมีผลงานการเขียนภาพมากที่สุดในประเทศไทย การวิจัยเรื่องนี้
เป็นการศึกษาเฉพาะชีวประวัติและผลงานของประยูร จรรย์วาทย์ แต่เพียงลำพังผู้เดียว
เท่านั้น^๔

^๑ วิทยจวน อินทรกำแหง, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๑๑๓-๑๑๗.

^๒ Marcia Brown, "One Wonders," in Illustrators of Children's Books 1957-1966, Comp. Lee Kingman, Joanna Foster and Ruth Giles Lontoft (Boston: Horn Book, 1968), pp. 4-21.

^๓ Arbuthnot, et al., The Arbuthnot Anthology of Children's Literature, p. 192.

^๔ สุวิมล ชนะผลเลิศ, "ชีวประวัติและผลงานของประยูร จรรย์วาทย์"
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒),
หน้า ๒๔๘.

ประวัติและวิวัฒนาการของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก

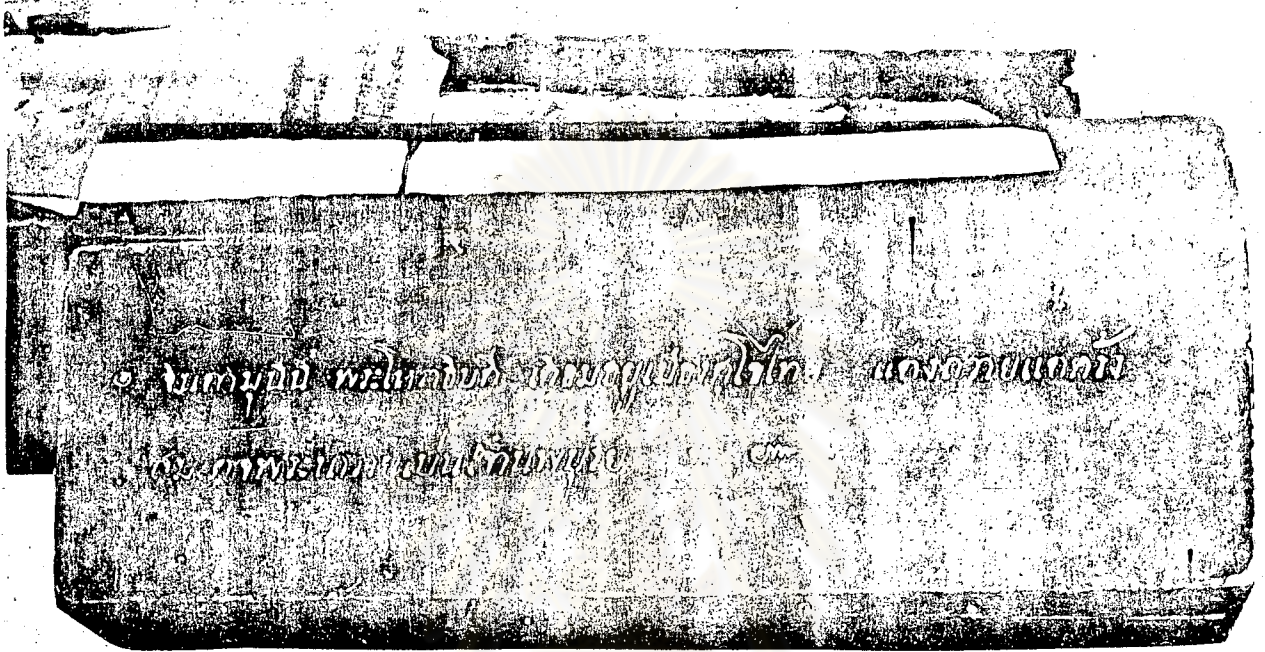
กำเนิดภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก

ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก ถือกำเนิดขึ้นภายหลังจากที่มีหนังสือสำหรับเด็กแล้ว เป็นเวลานานจนกระทั่งเมื่อการพิมพ์เกิดขึ้น จึงได้มีการพัฒนาการควบคู่กันไปกับหนังสือสำหรับเด็กอย่างใกล้ชิด ในระยะแรกที่มีการพิมพ์ยังไม่แพร่หลายนั้น หนังสือสำหรับเด็กเริ่มต้นด้วยบทเห่กล่อม นิทาน นิยาย ที่ผู้ใหญ่เล่าให้เด็กฟังสืบทอดกันมาก่อน^๑ ต่อมาจึงได้เขียนเป็นหนังสือ หนังสือที่เขียนขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กเล่มแรก คือ จินตามณี ซึ่งเป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรก แต่งโดย พระโหราธิบดี ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๑๔๔-๒๒๑๑)^๒ หนังสือจินตามณีในปัจจุบัน ได้แตกต่างกันออกไปเป็นหลายฉบับ ได้แก่ จินตามณีฉบับความแปลก จินตามณีฉบับความพ้อง จินตามณีฉบับพระนิพนธ์กรมหลวงวงษาธิราชสนิท จินตามณีฉบับหมอบรัดเลย์รวบรวมพิมพ์จำหน่าย สำหรับจินตามณีฉบับที่แต่งโดยพระโหราธิบดีนั้น คือ จินตามณีฉบับความพ้อง ซึ่งเป็นฉบับที่ปรากฏนามผู้แต่งบอกไว้ว่า จินตามณีนี้ พระโหราธิบดี เดิมอยู่เมืองสุโขทัย แต่งถวายแก่ครั้งสมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้าลพบุรี^๓ หนังสือฉบับนี้ไม่ปรากฏว่ามีภาพประกอบแต่อย่างใด

^๑กระทรวงศึกษาธิการ, "การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก," ใน รายงานการสัมมนาเรื่องหนังสืออ่านสำหรับเด็กกลุ่มอายุ ๑๑-๑๖ ปี, หน้า ๓.

^๒นิรันดร์ นวมารค และ สุคนธ์ ดวงพิตรรา, ประวัติวรรณคดี, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๑), หน้า ๗๓-๗๖.

^๓กี อยู่โพธิ์ [อนิต อยู่โพธิ์], "บันทึกเรื่องหนังสือจินตามณี, ใน จินตามณี เล่ม ๑-๒ และบันทึกเรื่องหนังสือจินตามณี (ธนบุรี: กรมศิลปากร, ๒๕๐๒), หน้า ๑๑๒-๑๔๐.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จินตคามพิทนางสือภาษาไทยสำหรับ เด็ก เล่มแรก

เขียนด้วยตัวอักษรขอมปนไทย

ไม่มีภาพประกอบ

เพราะเป็นหนังสือที่เขียนด้วยตัวอักษรขอมปนไทย ลงในสมุดข่อย ซึ่งเป็นสมุดไทยคำ^๑ ดังนั้น ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก จึงมิได้มีกำเนิดขึ้นพร้อมกันกับหนังสือสำหรับเด็กเล่มแรก แต่เพิ่งจะมีกำเนิด และมีหลักฐานการใช้อย่างจริงจัง หลังจากที่ได้จัดตั้งกรมศึกษาธิการในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ แล้ว จากนั้นจึงมีพัฒนาการสืบเนื่องกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

พัฒนาการของภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก

ในระยะเวลาที่หนังสือสำหรับเด็ก มีหลักฐานปรากฏตัวผู้แต่ง เมื่อ ๑๕๐ ปี มาแล้วนั้น ได้เริ่มมีการนำภาพประกอบมาใช้กับหนังสือสำหรับเด็กตามยุคต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ก. ยุคที่ ๑ (ระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๖๔-๒๔๓๐)

ภาพประกอบหนังสือยังไม่ปรากฏว่ามีการนำมาใช้กับหนังสือสำหรับเด็กในยุคนี้ เนื่องจากเป็นยุคของหนังสือสำหรับเด็กที่เขียนลงในสมุดข่อย^๒ ซึ่งเป็นสมุดไทยคำ และสมุดไทยขาว การบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ จะใช้สีรงหรือหมึกดำเขียนเป็นตัวอักษรไทยโบราณล้วน ๆ ลงไปในสมุดข่อย หนังสือสำหรับเด็กในยุคนี้มีหลายเรื่อง ส่วนใหญ่แต่งโดยพระสุนทรโวหาร (ภู่) ซึ่งถือว่าเป็นนักเขียนหนังสือสำหรับเด็กคนหนึ่ง หนังสือที่พระสุนทรโวหาร (ภู่) แต่ง ๗๖ เป็นบทกลอน มีจำนวนมาก บางเรื่องได้อินแต่ชื่อหาต้นฉบับไม่พบก็มี ที่หายสาบสูญไปไม่ได้อินชื่อเรื่องก็มี สำหรับเรื่องที่มีต้นฉบับอยู่ในปัจจุบัน จำนวน ๒๔ เรื่อง เป็นนิราศ ๔ เรื่อง นิทาน ๕ เรื่อง สุภาษิต ๓ เรื่อง บทละคร ๑ เรื่อง บทเสภา ๒ เรื่อง บทเห่กล่อม ๔ เรื่อง^๓ เรื่องที่จัดว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็กมี ๓ เรื่อง ด้วยกัน คือ^๔

^๑"จินตคามณี," หอสมุดแห่งชาติ, สมุดไทยคำ, อักษรขอมปนไทยเส้นรง, ๘ บรรทัด, ๖๘ หน้า, ฉบับที่ ๑ พ

^๒"นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," (นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๓สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร, ชีวิตและงานของสุนทรภู่, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ กรมศิลปากรตรวจสอบชำระใหม่ (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๑๔), หน้า ๕๑-๕๔.

^๔"นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

- สวัสดิรักษา แต่งถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์ ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๖๔-๗ ๑ เล่มสมุดไทย
 สุภาอิศรสอนหญิง แต่งระหว่าง พ.ศ. ๒๓๖๔-๗ ๑ เล่มสมุดไทย
 เพลงยาวถวายโอวาท แต่งระหว่าง พ.ศ. ๒๓๗๓ ๑ เล่มสมุดไทย

หนังสือสำหรับเด็กทั้ง ๓ เรื่องดังกล่าว เขียนด้วยหมึกดำลงในสมุดข่อย ซึ่งเป็นสมุดไทยขาว โดยไม่ปรากฏว่ามีการนำภาพประกอบมาใช้แต่อย่างใด^๑ นอกจากหนังสือที่พระสุนทรโวหาร (ภู่) แต่งแล้ว ยังมีสุภาอิศรสอนเด็ก ไม่ปรากฏตัวผู้แต่ง และไม่มีภาพประกอบสีอีกด้วย

ข. ยุคที่ ๒ (ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๓๐-๒๔๗๑)

ภาพประกอบหนังสือ เริ่มปรากฏให้เห็น เป็นหลักฐานในหนังสือสำหรับเด็กของยุคนี้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นยุคแรกที่เริ่มมีการใช้ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก แต่เป็นภาพประกอบที่ใช้กับหนังสือสำหรับเด็กที่เกิดขึ้นในโรงเรียน^๒ หรือเป็นยุคภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กในโรงเรียน

ก่อนมีการจัดตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ เด็กไทยส่วนใหญ่ได้อาศัยหนังสือชุดแบบเรียนหลวง แต่งโดย พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) (พ.ศ. ๒๓๖๔-๒๔๓๔) ซึ่งเป็นนักปราชญ์ของไทย ที่มีบทบาทสำคัญในวงการศึกษาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สำหรับใช้ศึกษาเล่าเรียนกัน หนังสือชุดแบบเรียนหลวงนี้ มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๑๔ จำนวน ๖ เรื่อง คือ มูลบทบรรพกิจ วาหนิตินิกร อักษรประโยค สังโยคศิธาน ไหวพจน์พิจารณา ศิลาถาวรันต์^๓ หนังสือเหล่านี้ยังไม่มีภาพ

^๑"สวัสดิรักษา," หอสมุดแห่งชาติ, สมุดไทยขาว, อักษรเส้นหมึก, ๑๐ บรรทัด, ๗๕ หน้า, ฉบับที่ ๑๔.๓.

^๒"นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๓เปลื้อง ณ นคร, ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๔.

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗), หน้า ๔๐๗.

นำภาพประกอบมาใช้ เว้นแต่หนังสือมูลบทบรรพกิจเพียงเรื่องเดียวที่มีภาพประกอบเป็นภาพแกะไม้ในเล่มที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ (ร.ศ. ๑๒๗)^๑ ซึ่งเป็นเล่มหลังของหนังสือแบบสอนอ่านเล่ม ๑ (พ.ศ. ๒๔๓๔) ต่อมา เมื่อมีการจัดตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ ได้มีการเปลี่ยนแปลงแบบเรียนใหม่ โดยยกเลิกแบบเรียนหลวงทั้ง ๖ เล่ม ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) แล้วมาใช้แบบเรียนเร็วที่กรมศึกษาธิการแต่งตั้งขึ้นแทน ซึ่งมีจุดประสงค์ ๓ ประการด้วยกัน คือ

๑. เพื่อให้เด็กเรียนหนังสือได้เร็ว ดังชื่อของแบบเรียน
๒. เพื่อให้เด็กเรียนได้ง่าย ไม่ต้องท่องจำลำบาก เพื่อหน่วยการเล่าเรียน
๓. เพื่อให้เป็นแบบเรียนที่ใช้ได้ตลอดทั้งในกรุงและในหัวเมือง สามารถทำการสอนได้ทั้งในโรงเรียนหลวง โรงเรียนราษฎร์ ตามอาราม และตามบ้านทั่วไป โดยมีเป้าหมายว่า ถ้าเด็กเรียนจบแบบเรียนนี้แล้วก็จะมีความรู้อ่านหนังสือออก เขียนหนังสือได้เป็นธรรมดา^๒

แบบเรียนเร็วดังกล่าวมี ๓ เล่ม สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงชี้แจงเหตุผลของการแต่งตั้งไว้ในแบบเรียนเร็วสำหรับหนังสือไทย เล่ม ๑ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๔ ว่า

^๑พระยาศรีสุนทรโวหาร, มูลบทบรรพกิจ (พระนคร: โรงพิมพ์ศิลาบรรณนิต์, ร.ศ. ๑๒๗ [พ.ศ. ๒๔๕๑]), หน้า ๒๖, ๒๗.

^๒ด.ร. [สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ], "อธิบายแบบเรียนเร็ว," ใน แบบเรียนเร็วสำหรับเรียนหนังสือไทย เล่ม ๑ (พระนคร: ศึกษาพิมพ์การ, ร.ศ. ๑๐๘ [พ.ศ. ๒๔๓๒]), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

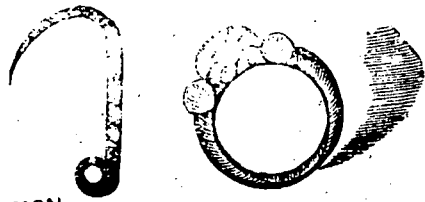
. . . หนังสือแบบเรียนเร็วเล่มนี้ ข้าพเจ้าปรารถนาที่จะแต่งตั้งแต่ใน
 รัตนโกสินทรศก ๑๐๒ (พ.ศ. ๒๔๒๖) ในปีนั้น ข้าพเจ้าบวชขึ้นไปจำพรรษาอยู่
 ที่วัดนิเวศน์ธรรมประวัติที่เกาะบางปะอิน ได้ช่วยจัดการอุปการะแก่โรงเรียน
 หลวง ซึ่งมีอยู่ในวัดนิเวศน์ เห็นเด็กนักเรียนที่เรียนหนังสืออยู่หลาย ๆ ปี ไม่ใคร่
 จะรู้ได้เพียงไร ทามอาจารย์ได้ความว่า เด็กตามหัวเมืองที่มาฝากเรียนหนังสือ
 ที่วัดได้มีเวลาเรียนไม่เต็มปี เพราะต้องไปช่วยบิดา มารดา ทำมาหาเลี้ยงชีวิต
 ปีละหลาย ๆ เดือน แบบเรียนหลวง คือ มูลบทบรรพกิจเป็นต้น ซึ่งใช้อยู่ใน
 เวลานั้น จะต้องใช้เวลาเรียนไม่ต่ำกว่าปีหนึ่งจึงจะรู้ตลอดเล่ม เด็กเรียนได้
 เพียงครึ่งหนึ่ง ก่อนหนึ่ง ยังไม่ทันรู้หนังสือ พอถึงฤดูนาต้องละไปช้านาน กลับมา
 ก็ลืมเสียโดยมาก จำเป็นต้องเรียนย้อนกันทบทวนขึ้นไปใหม่อีกคนละหลาย ๆ คราว
 ดังนี้ เด็กจึงไม่ใคร่จะรู้หนังสือได้เร็ว เมื่อได้ทราบความดังนี้ ข้าพเจ้าจึงคิดว่า
 ควรจะมีแบบเรียนอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งให้เด็กเรียนจะได้แต่ภายในหกเดือน ที่เป็น
 คราวเรียนในปีหนึ่ง มาปีใหม่ขึ้นเล่มใหม่ และให้เรียนจบได้ในคราวเดียวเช่นนั้น
 จึงจะฝึกสอนเด็กตามหัวเมืองให้รู้หนังสือเร็วขึ้นได้มาก และเมื่อคิดตรองถึง
 แบบเรียนนั้นต่อไป เห็นว่า ควรจะแบ่งวิธีสอนหนังสือออกเป็น ๓ ตอน คือ สอน
 ให้เด็กอ่านหนังสือตอนหนึ่ง สอนให้เด็กเขียนหนังสือตอนหนึ่ง และสอนให้เด็กแต่ง
 หนังสือตอนหนึ่ง แต่ยังหาได้แต่งตำราขึ้นตามความคิดนี้ไม่ ครั้นเมื่อทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมศึกษาธิการ และโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้า เป็นอธิบดีคนแรก
 ในกรมนั้น จึงได้แต่งแบบเรียนขึ้นตามความปรารถนาเดิม^๑

ภาพประกอบหนังสือ ได้ถูกนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเร็วครั้งที่ ๑ ฉบับพิมพ์
 ครั้งที่ ๔ (พ.ศ. ๒๔๔๒)^๒ ด้วย ซึ่งมีลักษณะเป็นภาพแกะไม้ แสดงความหมายของตัวอักษร
 ไทย จำนวน ๔๔ ตัว ให้ปรากฏเป็นภาพ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ [สมเด็จพระยาธำรงราชานุภาพ], "แจ้งความ,"
 ใน แบบเรียนเร็วสำหรับเรียนหนังสือไทย เล่ม ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (พระนคร: โรงพิมพ์
 บำรุงนุกุลกิจ, ร.ศ. ๑๑๘ [พ.ศ. ๒๔๔๒]), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

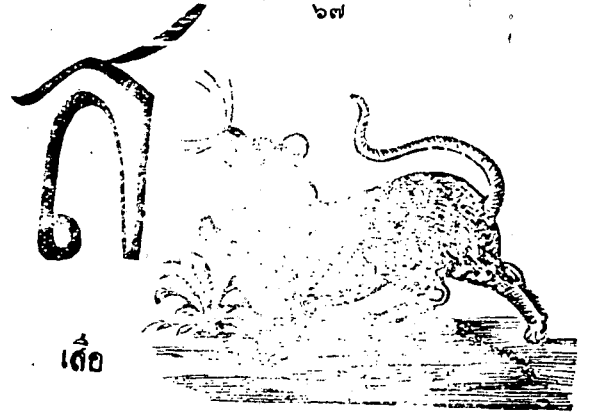
แหวน

บ้าน

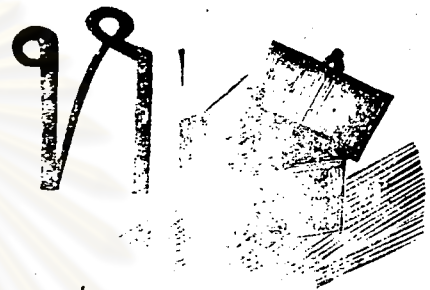

กวาง

๖๗

แมว

หมู

วัว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบเรียนเร็ว สำหรับเรียนหนังสือไทยเล่ม ๑ พิมพ์ครั้งที่ ๔.

เขียนภาพประกอบโดย : -

สื่อในการเขียนภาพ : กระดาษเป็นภาพลายเส้น

ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนของกรมศึกษาธิการมีลักษณะเป็นภาพแกะไม้ ภาพแกะไม้เป็นภาพที่สร้างขึ้นจากการแกะไม้ เพื่อทำเป็นแม่พิมพ์ โดยเขียนภาพลงบนแผ่นไม้ซึ่งมีผิวหน้าเรียบเสียดก่อน ภาพที่เขียนต้องกลับข้างขวาเป็นซ้าย ซ้ายเป็นขวา ภาพแกะไม้จึงเสมือนเป็นภาพเขียนแบบกลับ (Negative) นั้นเอง^๑ จากนั้นจึงใช้เครื่องมือแกะส่วนที่ไม่ต้องการออกให้ลึกต่ำลงไป ส่วนที่ต้องการพิมพ์จะปล่อยให้สูงขึ้นไว้ ส่วนที่นูนจะเป็นส่วนที่เกิดภาพ และเมื่อนำหมึกพิมพ์มาทาบนแม่พิมพ์แล้วพิมพ์ลงบนกระดาษ จะได้ภาพลายเส้นสีดำบนกระดาษขาว การใช้หมึกดำพิมพ์ลงบนกระดาษขาวนี้ในทางการพิมพ์ เรียกว่า ไม่มีสี^๒ ภาพประกอบที่เป็นภาพแกะไม้ในยุคนี้จึงเป็นภาพประกอบไม่มีสีทั้งสิ้น สำหรับหนังสือของกรมศึกษาธิการที่จัดพิมพ์ขึ้นหลังจากแบบเรียนเร็ว ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็ก และมีภาพประกอบเป็นภาพแกะไม้ด้วย มีจำนวน ๓ ชุด คือ

๑. ชุดแบบสอนอ่าน เล่ม ๑-๔

๑) หนังสือสอนอ่านเล่ม ๑ (พ.ศ. ๒๔๓๔) เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ และสิ่งของ คือ นกกระจอก แมว หมา ม้า ควาย วัว แพะ เรือ ฯลฯ

๒) หนังสือสอนอ่านเล่ม ๒ (พ.ศ. ๒๔๔๓) เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี คือ ข้าวที่เรากิน กระดาษ นาฬิกา หม้อข้าวหม้อแกง ฯลฯ

๓) แบบสอนอ่านเล่ม ๓ (พ.ศ. ๒๔๔๓) เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี คือ เด็กสองคน อาหาร การนวดข้าว เด็กหญิงและรังนก ฯลฯ

๔) แบบสอนอ่านเล่ม ๔ (พ.ศ. ๒๔๔๔) เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี คือ ัฐและเงิน เครื่องญาติ ผู้ปกครอง ประเพณี ฯลฯ

^๑ อิศนีย์ ขอรุณ, ทฤษฎีศิลปะภาพพิมพ์ไม้ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุดิมาการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๓๑.

^๒ กำธร สธิรกุล, หนังสือและการพิมพ์ (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕), หน้า ๑๕๐.

ภาพประกอบที่นำมาใช้ในหนังสือแบบสอนอ่านเล่ม ๑^๑ (พ.ศ. ๒๔๓๔) นี้ นับได้ว่า เป็นภาพประกอบที่ใช้กับหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กที่เป็นแบบเรียนครั้งแรกซึ่งมีภาพนกกระจอก แมว หม่า ม้า ควาย วัว แพะ เรือ ฯลฯ ศิลปินผู้สร้างภาพประกอบหนังสือคงเป็นชาวต่างประเทศ เพราะภาพประกอบที่ปรากฏ มีรูปร่างลักษณะเป็นต่าง-ประเทศทุกภาพ ทั้งยังมีตัวอักษรโรมันซึ่งเป็นชื่อของศิลปินผู้สร้างภาพ กำกับไว้ว่า เวอร์ปิค (Verpick) และเฮช ดับเบิลยู เอช (H. W. H.) อยู่ในภาพด้วย ภาพประกอบหนังสือเรื่องนี้คงถูกส่งไปทำแม่พิมพ์ที่ประเทศสิงคโปร์ เนื่องจากในระยะนั้น ชาวต่างประเทศได้ตั้งบริษัททำแม่พิมพ์ภาพประกอบขึ้นที่นั่น การทำแม่พิมพ์ภาพประกอบที่ประเทศสิงคโปร์มีราคาแพงและใช้เวลานานเกินความจำเป็นจนไม่ทันกับความต้องการ^๒ ดังนั้น หนังสือของกรมศึกษาธิการในชุดเดียวกันกับแบบสอนอ่านเล่ม ๑ คือ แบบสอนอ่าน เล่ม ๒-๓-๔ จึงไม่สามารถนำภาพประกอบมาใช้ในหนังสือได้ ดังที่ หลวงประเสริฐอักษรนิติ ผู้รวบรวมหนังสือชุดนี้ได้ให้เหตุผลของการไม่มีภาพประกอบไว้ในหนังสือ แบบสอนอ่าน เล่ม ๓ (พ.ศ. ๒๔๔๓) ว่า

. . . ในหนังสือนี้ มีรูปภาพควรพิมพ์เป็นอันมาก ซึ่งเป็นที่ขบใจของเด็กเมื่อเด็กเห็นรูปภาพที่เรื่องราวว่าอย่างไรแล้ว อยากรู้ เด็กก็คงอ่านดูเรื่องนั้นเอง และคงจะเพลิดเพลินในการอ่าน และมีความรู้เจริญยิ่งขึ้นไปตามลำดับ แต่คราวนี้แกะภาพไม่ทันจึงงดไว้ . . . ^๓

^๑กรมศึกษาธิการ, หนังสือสอนอ่าน เล่ม ๑ (พระนคร: ศึกษาพิมพ์การ, ร.ศ. ๑๑๐ [พ.ศ. ๒๔๓๔]), หน้า ๑.

^๒อัศนีย์ ชูอรุณ, ทฤษฎีศิลปะภาพพิมพ์ไม้, หน้า ๖๑.

^๓หลวงประเสริฐอักษรนิติ, ผู้รวบรวม, แบบสอนอ่านเล่ม ๓ (พระนคร: โรงพิมพ์สรรพกิตติ์อนาคาร, ร.ศ. ๑๑๔ [พ.ศ. ๒๔๔๓]), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ผักกระเจอก

ผักกระเจอก ตัวยักษ์เล็ก ๆ กว่าลูกไก่เหียบ ๆ, แต่
มันมีแข็งกว่าลูกไก่. มันแบนตัว ไม่ใช่ใหญ่ไปกว่า
นัก, เพราะธรรมชาติของมันแบนอยู่เท่านั้น. มัน
ชอบอาศัยอยู่ตามบ้านเรือนเรา; เราได้เห็นมัน
บ่อย ๆ, เราชอบเลี้ยงไว้ดูเล่น. แต่มันมีตัว
คล้ายกัน, มันไม่ใครจะคุ้นเคยกับ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสือสอนอ่าน เล่ม ๑

เขียนภาพประกอบโดย : Verpick

สื่อในการเขียนภาพ : กระดาษไม้เป็นภาพลายเส้น

๗๖

เรือ

เรือเป็นของล้ำคัญของคนเราอย่างหนึ่ง.

ด้วยเหตุคนเราเคยอยู่แต่บนบก; ถึงจะเดินก็

ต้องเดินบนบก. เมื่อมีกระจะไปทางน้ำบ้าง, ก็

ลุยน้ำไปแทน. ดำน้ำก็ดำไม่ได้นาน. ถึงจะดำ

หนังสือสอนอ่านเล่ม ๑.

เขียนภาพประกอบโดย : H.W.H.

สื่อในการเขียนภาพ : กระดาษไม้เป็นภาพลายเส้น

ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กซึ่งสร้างด้วยฝีมือของศิลปินชาวไทย เริ่มปรากฏขึ้นในระยะต่อมา เมื่อหลวงไพศาลศิลปศาสตร์ เจ้ากรมราชบัณฑิตได้ก่อตั้งกองช่างแกะไม้ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ เพื่อจุดประสงค์ในการผลิตภาพประกอบบทเรียน โดยมีหม่อมเจ้าประวิช ชุมสาย เป็นนายช่างออกแบบ ช่างแกะไม้มี ๓ คน คือ นายแดง นายโท นายสาย และมีช่างเขียน ๑ คน คือ ขุนอภิสารจิตรกรรม (นายกรเปரிய)^๑ ภาพประกอบในหนังสือของกรมศึกษาธิการ จึงสร้างขึ้นโดยศิลปินกองช่างแกะไม้เป็นส่วนใหญ่

๒. ชุดจินตกระวีนิพนธ์

หนังสือชุดนี้จัดพิมพ์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ โดยคัดเลือก ตัดทอนจากวรรณคดีเก่า ๆ มาพิมพ์ใหม่ เช่น สังข์ทอง^๒ อิเหนา รามเกียรติ์ ราชาริราช สามก๊ก ซึ่งมีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน นิทานสอนคติธรรม และนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ หนังสือชุดนี้ไม่มีภาพประกอบ

๓. ชุดหนังสืออ่านจรรยาอนิทานสุภาสิต

หนังสือชุดนี้ ได้แก่ หนังสือธรรมจริยาของพระไพศาลศิลปศาสตร์ และหลวงอนุกิจวิธูร (พ.ศ. ๒๔๔๙) ซึ่งมีเนื้อเรื่องประเภทสมจริง คือ อย่่าเล่นเป็นพาลเกเร อย่่าเล่นให้เสียของ ความสะอาด ความเพียร และหนังสือแบบสอนอ่านจรรยาอนิทานสุภาสิต ของพระยารวิสุทธรุริยศักดิ์ มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานสอนคติธรรม ได้แก่ เรื่องโคฉันทวิศาล เด็กเลี้ยงแกะ กากับนก เป็นต้น หนังสือเรื่องนี้เมื่อพิมพ์ครั้งแรกไม่มีภาพประกอบ เพิ่งจะมีภาพประกอบเป็นภาพแกะไม้ในฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๕๔ โดยหม่อมเจ้าวิบูลย์สวัสดิวงศ์^๓ นอกจากนี้ ยังมีหนังสือแบบสอนอ่านภูมิศาสตร์ (พ.ศ. ๒๔๕๓) ซึ่งมีเนื้อเรื่อง

^๑ ทัศนีย์ ขอรุณ, ทฤษฎีศิลปะภาพพิมพ์ไม้, หน้า ๖๒.

^๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, หนังสือสอนอ่านจินตกระวีนิพนธ์คำกลอนสังข์ทอง (พระนคร: กรมศึกษาธิการ, ร.ศ. ๑๒๑ [พ.ศ. ๒๔๔๔]), ๘๑ หน้า.

^๓ กรมราชบัณฑิต, แบบสอนอ่านจรรยาอนิทานสุภาสิต, (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, ๒๔๕๔), หน้า ๘.

ประเภทสารคดี มีภาพประกอบเป็นภาพแกะไม้ และมีชื่อศิลปินผู้สร้างภาพประกอบว่า นายแดง เป็นผู้แกะและปรากฏอยู่ในภาพด้วย

นอกจากกรมศึกษาธิการจะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กเป็นส่วนใหญ่แล้ว เอกชนก็มีส่วนในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กขึ้นหลายเรื่อง เช่นกัน คือ โรงพิมพ์ศึกษาพิมพ์การ ได้จัดพิมพ์อักษปกรณำ ซึ่งเป็นหนังสือนิทานสุภาสิตสำหรับเด็กขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๔ มีเนื้อเรื่องประเภท นิทานสอนคติธรรม คือ คนตระหนี่ กบเลือกเจ้า ลาต่างกับโคต่าง สุนัขจิ้งจอกกับแพะ เพื่อนเดินทาง เป็นต้น^๑ นายปี โอ คาคไรท์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสวนกุหลาบ ก็ได้แต่งหนังสือเรื่อง เทพปกรณำ (Fairy Tales) ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๑ หนังสือเรื่องนี้มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน คือ แมวมีรองเท้า หีบเหล็กไฟ เต่ากับกระต่าย อาลีบาบากับพวกปล้น คนตัดเลื่อยกล้าหาญ อะละดิงกับ โคมวิเศษ^๒ หนังสือทั้งสองเรื่องนี้ ไม่มีภาพประกอบแต่อย่างใด

ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๔๔-๒๔๖๒ กรมราชบัณฑิตได้จัดทำหนังสือที่ถือว่าเป็นหนังสืออ่านสำหรับเด็กได้มากกว่าตำราเรียนขึ้น หนังสือดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นหนังสือสำหรับเด็กโดยเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อเรื่อง และภาพประกอบที่เหมาะสม จนสามารถกล่าวได้ว่า เป็นหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กที่แท้จริงชุดแรก^๓ สาเหตุที่กรมราชบัณฑิตจัดทำหนังสือชุดนี้ ได้แจ้งไว้ในปกหลังของหนังสือสำหรับเด็ก เรื่องเด็กที่เมืองจีนว่า

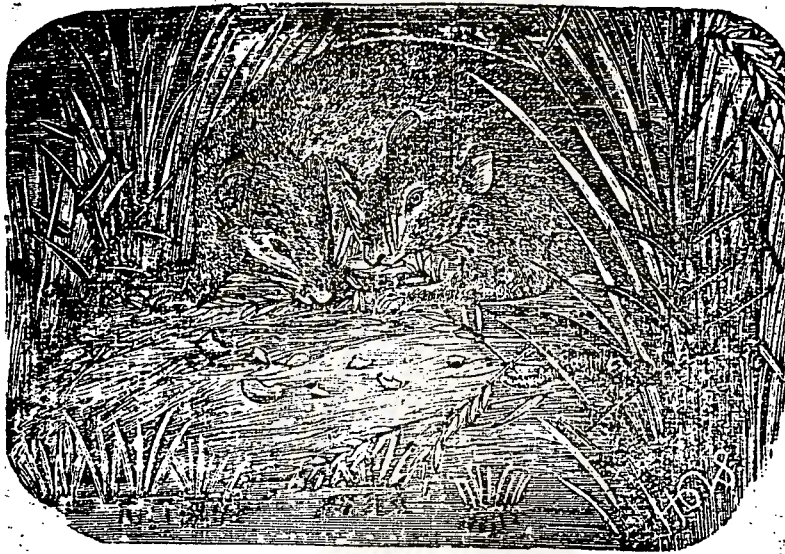
^๑อักษปกรณำ นิทานสุภาสิตเรื่องสำหรับเด็ก ๆ (พระนคร: ศึกษาพิมพ์การ, ร.ศ. ๑๐๔ [พ.ศ. ๒๔๓๓]), หน้า ๑.

^๒ปี โอ คาคไรท์, เทพปกรณำ (Fairy Tales) (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, ร.ศ. ๑๒๖ [พ.ศ. ๒๔๔๕]), หน้า ๑.

^๓Maerinas Chavalit, Survey Report on the Preparations, Productions and Distributions of Literature of Children and Juveniles Reading in Thai (Bangkok: Department of Education Techniques, Ministry of Education Bangkok Thailand, 1966), p. 1.

บทที่ ๗

หนุ

หนุที่เราเคยเห็น มีอยู่หลายอย่าง คือ หนุ
ท้องขาว หนุหรั่ง หนุผี หนุพก หนุจีน

หนุตะเภา

หนุท้องขาว หนุหรั่ง หนุผี เหล่านี้ ตัวมัน
ใหญ่บ้าง เล็กบ้าง มันชอบอยู่ตาม กระบอ

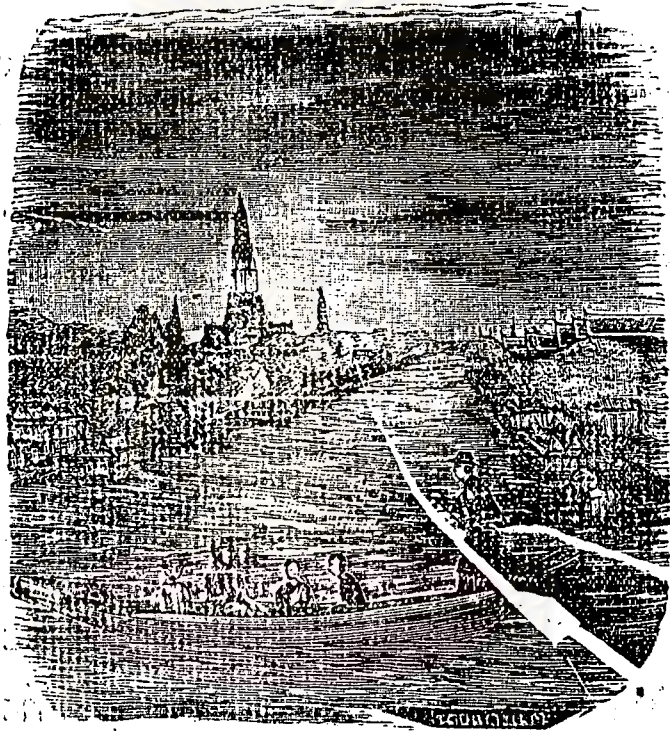
หนังสือสอนอ่าน เล่ม ๑ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๔.

เขียนภาพประกอบโดย : นายแดง

สื่อในการเขียนภาพ : กระดาษไม้เป็นภาพลายเส้น

๔๔ ตอนอ่านภูมิศาสตร์เล่ม ๑

๑๒ ครุฑาม นายผี ต่ไปว่า “นายผี ถ้า
เราแจวเรือขึ้น ไปทางเหนือ ตามลำแม่น้ำ จันไป

รูปที่ ๑๐ แม่น้ำเจ้าพระยา ถ้ายืนอยู่ฝั่งท่าเตียน แต่
ตรงไป เห็น วัดอรุณราชวราราม (วัดแจ้ง)
ถึงลำธารเล็ก ๆ จันลำ ธารเหล่านั่น ต้น ไปไม่

หนังสือแบบสอนอ่านภูมิศาสตร์

เขียนภาพประกอบโดย : นายแดง

สื่อในการเขียนภาพ : แกะไม้เป็นภาพลายเส้น

. . . ด้วยเด็กเล็ก ๆ ในสมัยนี้ เมื่อเรียนหนังสือ เช่น แบบเรียนเร็ว มุลบทบรรพกิจ หรือ ประถม ก กา มากับครูแล้ว ก็ไม่มีหนังสืออะไรจะอ่านเล่น โดยลำพังตนเองให้เพลิดเพลินได้ จะหันหน้าไปทางไหนก็พบแต่แบบเรียนและหนังสือ ที่เป็นข้อความไม่เหมาะสม หรือยุ่งยากเกินไปทั้งนั้น หนังสือเช่นนี้ถึงจะซื้อหามาให้เด็กอ่าน โดยมากเด็กก็จำใจจำต้องอ่านไปอย่างนกแก้วพูดภาษาคน ไม่เป็นประโยชน์แก่การที่จะเพาะนิสัยใจคอเท่าใดนัก เมื่อกรมราชบัณฑิตเห็นเป็นการบกพร่องอยู่เช่นนี้ จึงได้คิดให้มีหนังสือขึ้นชุดหนึ่ง ทำเป็นเล่มเล็ก ๆ พิมพ์ด้วยตัวอักษรโต ๆ มีรูป ว่าด้วยเรื่องง่าย ๆ และใช้ถ้อยคำอย่างจะมีให้เด็กรู้จักเพื่อน่าย . . . °

หนังสือสำหรับเด็กที่กรมราชบัณฑิตจัดทำดังกล่าว ได้แก่

๑. เรื่องนายแฉ็กผู้ขำขี้กษ (พ.ศ. ๒๔๕๕)^๒ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน ซึ่งมีเด็กมาจากต่างประเทศ

๒. เรื่องเด็กที่เมืองจีน (พ.ศ. ๒๔๕๕)^๓ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี คือ ว่าด้วยเด็กจีน ว่าด้วยวันเกิดของเด็ก ว่าด้วยเด็กนักเรียน ว่าด้วยเด็กหญิงจีน ว่าด้วยตรุษจีน

๓. เรื่องเด็กที่เมืองญี่ปุ่น (พ.ศ. ๒๔๕๖)^๔ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี คือ ว่าด้วยการไปเที่ยวเมืองญี่ปุ่น ว่าด้วยการไปบ้านญี่ปุ่น ว่าด้วยเด็กหญิงญี่ปุ่น ว่าด้วยการใช้เวลาในวันหนึ่ง ๆ ว่าด้วยการเล่นของเด็ก ว่าด้วยวันตรุษญี่ปุ่น

^๑ กรมราชบัณฑิต, หนังสือสำหรับเด็กเรื่องเด็กที่เมืองจีน. (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, ร.ศ. ๑๓๑ [พ.ศ. ๒๔๕๕]), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒ กรมราชบัณฑิต, หนังสือสำหรับเด็กเรื่องนายแฉ็กผู้ขำขี้กษ (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, ร.ศ. ๑๓๑ [พ.ศ. ๒๔๕๕]), หน้า ๔.

^๓ กรมราชบัณฑิต, หนังสือสำหรับเด็กเรื่องเด็กที่เมืองจีน, หน้า ๑๖.

^๔ กรมราชบัณฑิต, หนังสือสำหรับเด็กเรื่องเด็กที่เมืองญี่ปุ่น (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, ๒๔๕๖), หน้า ๕.

หนังสือสำหรับเด็ก

ยักษ์ มา พบ นายแยกฟาง หลบ อย

เรื่องนายแยกผู้ฆ่ายักษ์

เขียนภาพประกอบโดย : -

สื่อในการเขียนภาพ : กระดาษไม้เป็นภาพลายเส้น

๑๖

หนังสือสำหรับเด็ก

คนขาย ของ เล่ม สำหรับ เด็ก ๆ

เรื่อง เด็กที่เมืองจีน

เขียนภาพประกอบโดย : -

สื่อในการเขียนภาพ : แกะไม้เป็นภาพลายเส้น

ว่าด้วยการไปบ้านญี่ปุ่น

๕

ก็ ลังกล้องและยาเส้นให้สูบ คนญี่ปุ่นชอบ สูบบุหรี่ ทั้งผู้ชายและผู้หญิง เมื่อแขกมาเยี่ยมชมเช่นนี้

คนเดินตามถนน

ถ้าใครไม่เอากล้องและยาสูบ ออกรับแขก เขา ถือกันว่า เป็นกิริยาไม่ดี

ต่อไปก็ ยก ถาด กับข้าวมา วางลง ข้างหน้าเรา

เรื่อง เด็กที่เมืองญี่ปุ่น

เขียนภาพประกอบด้วย : -

สื่อในการเขียนภาพ : กระดาษไม้เป็นภาพลายเส้น

๔. เรื่องแอฟริกาภาคใต้ (พ.ศ. ๒๔๖๑)^๑ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี คือ แยกชุด หุ่นเลี้ยงนกกระจอกเทศ วงหมู่กระท่อมชาวกาเฟอร์ เด็กกาเฟอร์ การละเล่นของเด็กกาเฟอร์

๕. เรื่องฉันทอยากเป็นกะลาสี (พ.ศ. ๒๔๖๑)^๒ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องผจญภัย คือ หายไป บิดาเชื่อเรา ไปลักลุดนทร์ ไปเป็นกะลาสี พะเน้าแข็งต่อสู้กับหมี เป็นคนกล้า

๖. เรื่องปักษิณกประวัติการคนกับเรือ (พ.ศ. ๒๔๖๒)^๓ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี มีเรื่อง เรือเดินทะเลในสมัยโบราณ สมัยอันมีคัมภีร์-ชาติตุรกี มาอินเดีย-ทางแหลมแอฟริกา ลมและกระแสลมที่ช่วยโคลัมบัส พวกนอลล์แมน ฯลฯ

๗. เรื่องความลึกลับของรูปแท่นกอินทรีงา (พ.ศ. ๒๔๖๒)^๔ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทผจญภัย มีเนื้อเรื่องแบ่งเป็น ๓ ตอน ไม่มีภาพประกอบ

หนังสือชุดนี้มีภาพประกอบเรื่องเป็นภาพแกะไม้ จำนวน ๖ เรื่อง เว้นแต่เรื่องความลึกลับของรูปแท่นกอินทรีงาเพียงเรื่องเดียวที่ไม่มีภาพประกอบ แต่มีภาพปกเป็นภาพแกะไม้ โดยไม่ปรากฏชื่อผู้เขียนภาพประกอบ หรือผู้แกะภาพประกอบเหล่านั้น

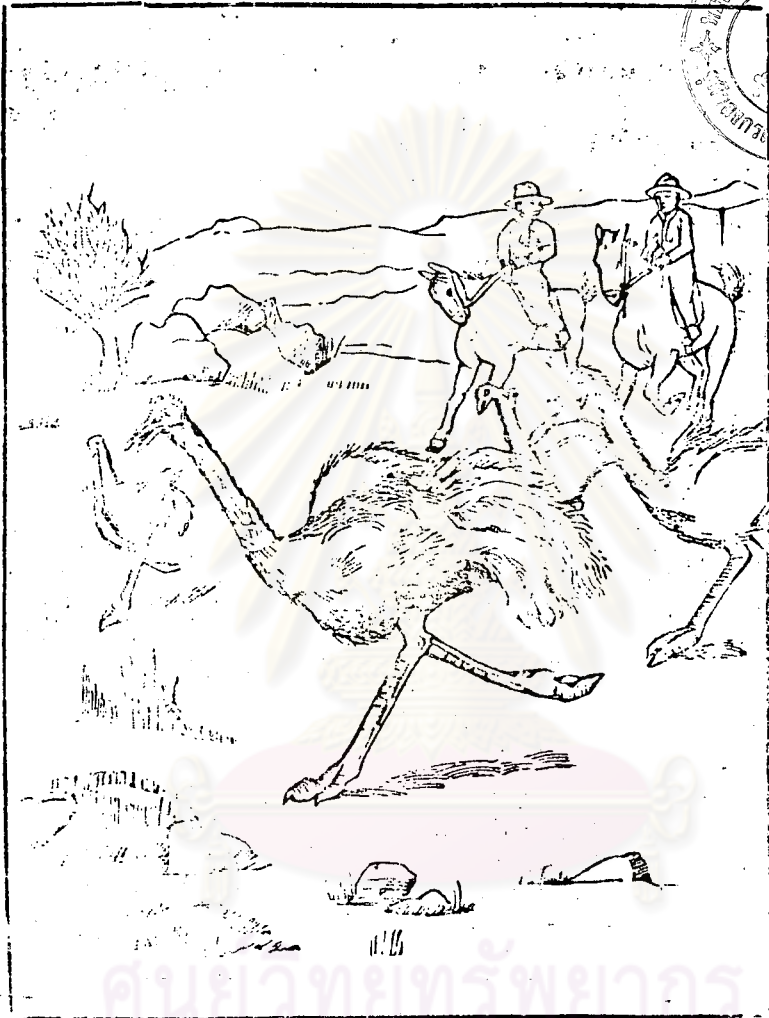
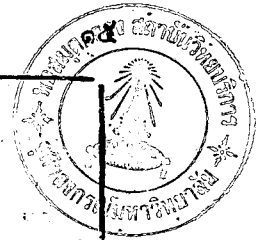
^๑กรมราชบัณฑิต, หนังสือสำหรับเด็กเรื่องแอฟริกาภาคใต้ (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, ๒๔๖๑), หน้า ๑๕.

^๒กรมราชบัณฑิต, เรื่องฉันทอยากเป็นกะลาสี (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, ๒๔๖๑), หน้า ๒.

^๓กรมราชบัณฑิต, หนังสือสำหรับเด็กเรื่องปักษิณกประวัติการคนกับเรือ (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, ๒๔๖๒), หน้า ๔๒.

^๔กรมราชบัณฑิต, หนังสือสำหรับเด็กเรื่องความลึกลับของรูปแท่นกอินทรีงา ๓ เล่ม (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, ๒๔๖๒), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

ทุ่งเลี้ยงนกกระจอกเทศ

“วิ่งมาด้วยเท้าอันยาวใหญ่”

ศูนย์วิทยาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่องแอฟริกาภาคใต้

เขียนภาพประกอบโดย : -

สื่อในกรรเขียนภาพ : แกะไม้เป็นภาพลายเส้น

ฉันอยากเป็นกะลาสี

เมื่อเขาเป็นเด็กฉันนั้น ได้เคยไปเที่ยวเล่น
กับเด็กคลองวัดตามทุ่งนาบ่อยๆ บางทีก็พากัน
ไปหา รังนกต่าง ๆ และเก็บไข่มก มาเล่น บางที

เนลสัน ขึ้นรถม้าไป

ก็ไปคอยเฝ้าดูลูกนกเล็ก ๆ ที่ออกมาจากรังทุก ๆ
วัน วันหนึ่งเนลสัน กำลังเล่น อยู่ในตรอกข้าง
บ้าน เด็กเลี้ยงวัวที่เป็นเพื่อนมาพบเข้า ก็ชวน
กันไปเที่ยวหา รังนกไกล ออกไปจ่า ตามเคย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่องฉันอยาก เป็นกะลาสี

เขียนภาพประกอบโดย : -

สื่อในการเขียนภาพ : กระดาษไม้เป็นภาพลายเส้น

กับต้น คุก ชื่นบก ที่ อ่าว บอ ตานี

ศูนย์หอสมุดประชาชน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่องปักษีชนกประวัติการคนกับเรือ

เขียนภาพประกอบด้วย : -

สื่อในการเขียนภาพ : แกะไม้เป็นภาพลายเส้น

เรื่องความลึกลับของรูปเท้านกอินทรี

เขียนภาพประกอบโดย : -

สื่อในการเขียนภาพ . : แกะไม้เป็นภาพลายเส้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๕ เป็นต้นไป เกิดหนังสือสำหรับเด็กที่จัดทำขึ้นในโรงเรียนหลายเรื่อง เช่น จดหมายเหตุแสงอรุณ (พ.ศ. ๒๔๓๕) กุมารวิทยา (พ.ศ. ๒๔๓๘) ฤๅษตรี (พ.ศ. ๒๔๔๔) ฮัสลัมซ็ญอุโฆษสมัย (พ.ศ. ๒๔๔๗) สวนกุหลาบวิทยา (พ.ศ. ๒๔๖๕) เบญจมานุสาสน์ (พ.ศ. ๒๔๖๗) ราชนิบัรุง (พ.ศ. ๒๔๗๐) ส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีการนำภาพประกอบมาใช้ในหนังสือเหล่านี้ นอกจากหนังสือนิทานประจำวันสำหรับเด็กของ นิส มากะเร็ด นิซ เบอร์ แห่งโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย (พ.ศ. ๒๔๗๑)^๑ ซึ่งมีภาพประกอบเป็นภาพเขียนด้วยเส้นหมึกแบบโครงร่างภายนอก (Outline Drawing) คือ เขียนแต่วงรอบนอกของภาพไม่มีรายละเอียดมากนัก นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของภาพเขียนลายเส้นประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

ค. ยุคที่ ๓ (ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๑-๒๔๙๐)

ยุคนี้ ภาพประกอบได้นำมาใช้ในหนังสือสำหรับเด็กเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะหนังสือประเภทนิทาน และการ์ตูน เนื่องจากหนังสือ นิทาน และการ์ตูน รวมทั้งนวนิยาย ได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างกว้างขวาง^๑ ยุคนี้จึงเป็นยุคของภาพประกอบหนังสือนิทานและการ์ตูน พร้อมกันนั้น ลักษณะของภาพประกอบก็ได้เปลี่ยนจากเดิม ซึ่งเป็นภาพแกะไม้ไปเป็นภาพเขียนลายเส้น เขียนด้วยปากกาและหมึกเป็นเส้นหมึกสีดำบนพื้นกระดาษสีขาว และให้น้ำหนักอ่อนแก่ ของภาพด้วยความถี่ของเส้น การจำลองภาพไปพิมพ์ใช้กล้องถ่ายต้นฉบับโดยตรง ไม่ผ่านสะกรีน เมื่อพิมพ์ออกมาแล้วจะได้ภาพลายเส้นไม่มีสี^๒

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑มากะเร็ด นิซ เบอร์, นิทานประจำวัน (พระนคร: โรงพิมพ์บุญเรือง, ๒๔๗๑), หน้า ๑.

^๒กำธร สติกรุล, หนังสือและการพิมพ์, หน้า ๑๖๐.

นิทานประจำวัน

เขียนภาพประกอบโดย : -

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา และ หมึก เป็นภาพลายเส้น ขาวดำ

ในตอนต้นยุค ได้มีนวนิยายสำหรับเด็กเกิดขึ้นหลายเรื่อง เช่น วิลเลียม เด็กจอมแก่น (พ.ศ. ๒๔๗๓) ของ ว.ณ ประมวลมารค (พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า-หญิงวิภาวดีรังสิต) ซึ่งมีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องผจญภัย ตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ลงในนิตยสาร ประมวลสาร ดวงใจ (พ.ศ. ๒๔๗๓) แปลจากเรื่อง ฮาร์ท (Heart) ในภาษาอังกฤษ โดย ชิม วีระไวทยะ มีต้นเค้ามาจากเรื่อง อิล กูร์ (Il Cour) ของอิตาลี่ แต่งโดย เอคมอนโด เดอ อะมิซีส (Edmondo De Amicis) มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง กล่าวถึง ความรักระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ครูกับศิษย์ วิสาสะระหว่างเพื่อน ความรู้สึกต่อปัญหาชาติ มาตุภูมิ^๑ อหรับราตรี (พ.ศ. ๒๔๗๔) ของโรงพิมพ์ห้องสมุดไทย หนังสือนวนิยายสำหรับเด็กเหล่านี้มิได้นำภาพประกอบมาใช้แต่อย่างใด

ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๘๓ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำหนังสือสำหรับเด็กขึ้น ๒ ชุด หนังสือชุดนี้ ใช้ภาพประกอบเป็นภาพลายเส้น ขาว ดำ คือ

๑. นิทานทำให้ง่ายจากปัญญาชนชาติก (พ.ศ. ๒๔๗๔) เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภท นิทานสอนคนดีธรรม ได้แก่ พระสมุทโฆษ เรียบเรียงโดย พระยาอุปกิตศิลปสาร พระสังข์ทอง พระสุธน พระสรรพลีล และพระรถเสน เรียบเรียงโดย หลวงศรีอมรญาณ ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือชุดนี้คือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเขียนภาพประกอบในหนังสือ เรื่องพระสังข์ทอง^๒ ภาพประกอบดังกล่าว สมเด็จพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเขียนถวายสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ และสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงประทานให้กับกระทรวงธรรมการนำมาใช้ประกอบหนังสือ เรื่องพระสังข์ทอง ส่วนหนังสือเรื่องอื่น ๆ ในชุดเดียวกันนี้ ศิลปินผู้ใช้นามแฝงว่า จิว เป็นผู้เขียนภาพประกอบ

^๑บุญเพ็ญ ฝั่งคละศรี, "วิจารณ์เรื่องดวงใจ," ใน ดวงใจ โดย ชิม วีระไวทยะ (พระนคร: โรงพิมพ์เพื่อนนคร, ๒๔๐๗), หน้า (๔).

^๒หลวงศรีอมรญาณ, หนังสืออ่านนิทานไทยเรื่องพระสังข์ทอง (พระนคร: กรมวิชาธิการ กระทรวงธรรมการ, ๒๔๗๔), หน้า ๒๔.

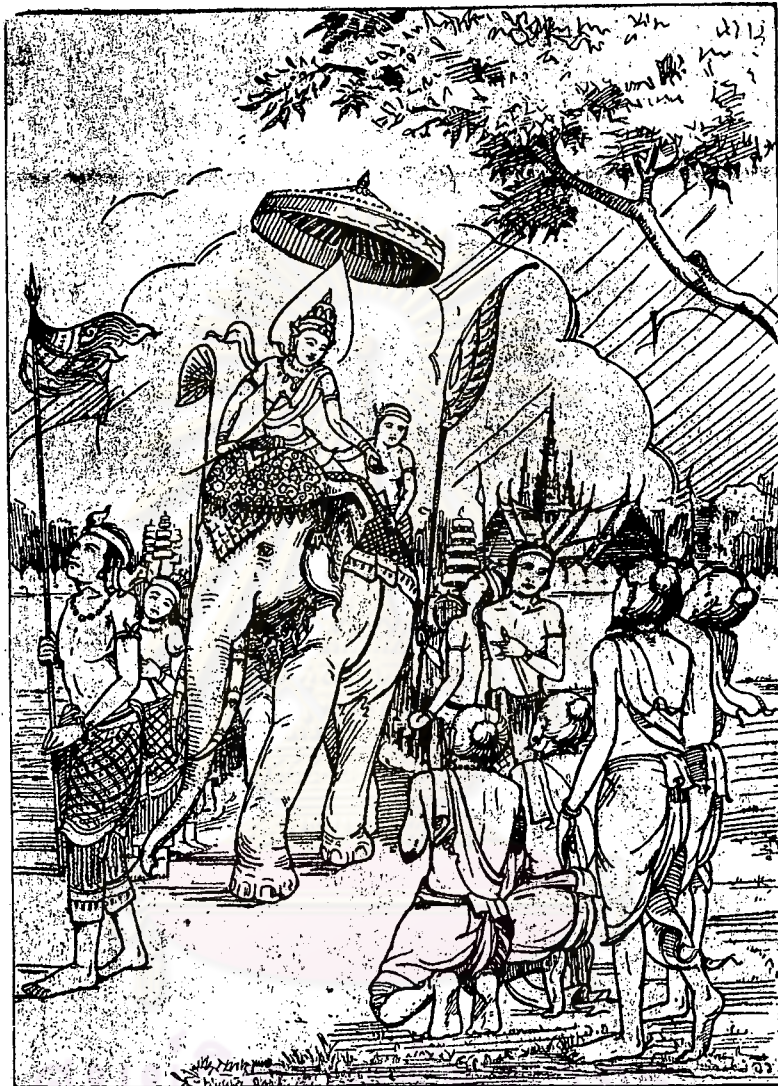
นางกัณฑิมา (รจนา) ทิ้งพวงมาลัยให้เจ้าเงาะ
(โดยได้รับพระอนุชิตจาก สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสืออ่านนิทานไทย เรื่องพระสังข์ทอง

เขียนภาพประกอบโดย : สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

สื่อในการเขียนภาพ : ปากก้า และ หมึก เป็นภาพลายเส้น

พระสมุทโฆษทรงช้างพระที่นั่งเสด็จสวนอุทยาน

หนังสืออ่านนิทานไทย เรื่องพระสมุทโฆษ

เขียนภาพประกอบโดย : จิว (นามแฝง)

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา และ หมึก เป็นภาพลายเส้น

๒. หนังสือชุดอ่านประกอบ (พ.ศ. ๒๔๘๓) เขียนโดยหลวงกวีดิทธิโยพาร ได้แก่ เรื่อง นกกางเขน ดอกกล้วยไม้แสนรู้ ชีวิตลูกสัตว์ต่าง ๆ แมวสีสวาด^๑ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เด็กชอบอ่านหนังสือ มีนิสัยช่างสังเกตกริยาอาการของสัตว์ และธรรมชาติ รวมทั้งเพื่ออบรมคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความเมตตา กรุณา ความมีสัจจะ ตลอดจนความมีมานะ เป็นต้น สำหรับหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง ได้แก่ ไม่ใช่เป็นไรเสียเถิด และอุดมเด็กดี หนังสือชุดนี้เขียนภาพประกอบโดย เหม เวชกร

ในยุคเดียวกันนี้ ภาพการ์ตูนเริ่มปรากฏขึ้นเช่นเดียวกันโดย สวัสดิ์ จุฑะรพ ได้เขียนภาพการ์ตูนเรื่องสังข์ทอง ซึ่งมีเนื้อเรื่องประเภทนิทานสอนศีลธรรม ศิริมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ และประยูร จรรยาวัณย์ เขียนการ์ตูนเรื่อง หลวิชัย มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ซึ่งนับได้ว่า เป็นการเริ่มต้นการ์ตูนหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก^๒

ง. ยุคที่ ๔ (ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๕๑๕)

ภาพประกอบในยุคนี้มีความเจริญรุดหน้า เช่นเดียวกับหนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งมีความก้าวหน้ารุ่งเรืองที่สุด^๓ จึงได้ชื่อว่าเป็นยุคภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กก้าวหน้า ภาพประกอบได้พัฒนามากขึ้นโดยมีการนำสีเข้ามาใช้ร่วมด้วย ทำให้ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กมีความสวยงามและดึงดูดความสนใจยิ่งขึ้นกว่าเดิม สีที่ใช้ในภาพประกอบดังกล่าวเป็น

^๑ หลวงกวีดิทธิโยพาร , "คำนำ," ใน หนังสือชุดแบบสอนอ่านเรื่องแมวสีสวาด (พระนคร: กะขวงสิกสาธการ, ๒๔๘๖), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒ กล่อมจิตต์ พลายเวช, "วิวัฒนาการหนังสือสำหรับเด็กของไทย," ใน งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๑-๘ เมษายน ๒๕๒๒ (กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.], ๒๕๒๒), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๓ "นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

หนังสือชุดแบบสอนอ่าน เรื่องแมวสีขาว

เขียนภาพประกอบโดย : เหม เวชกร

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา และ หมึก เป็นภาพลายเส้น

พระสมุท

.. โดย .. สวัสดิ์ จุฑะรพ
ก.น.ส

พระสมุท

เขียนภาพประกอบโดย : สวัสดิ์ จุฑะรพ

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา พู่กัน และหมึก เป็นภาพการ์ตูน

สีน้ำ นำมาเขียนเป็นภาพด้วยสีน้ำ สีน้ำนี้เวลาเขียนจะผสมกับน้ำ ทำให้สีที่ปรากฏมีลักษณะเบาบางสวยงาม การจำลองภาพสีน้ำไปทำแม่พิมพ์ ใช้วิธีถ่ายต้นฉบับผ่านสะกรีน ภาพลายสะกรีนช่วยให้ภาพสีมีความเหมือนจริงตรงตามต้นฉบับได้มาก^๑ แม้ว่าสีน้ำจะเป็นลักษณะเด่นของภาพประกอบยุคนี้ แต่ภาพเขียนลายเส้นขาวดำ ก็ยังคงมีใช้ในหนังสือสำหรับเด็กอยู่

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๑ ภาพประกอบที่เป็นภาพเขียนลายเส้น ได้ถูกนำมาใช้ในหนังสือสำหรับเด็กของสำนักวรรณกรรมการศึกษา ซึ่งได้รับเงินอุดหนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้ดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กขึ้นสองชุด คือ นิทานประทีปทอง และคสังนิยาย เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน จินตนิยาย เรื่องสมจริง และเรื่องผจญภัย เขียนภาพประกอบโดยศิลปินซึ่งใช้นามแฝงว่า สินดา^๒ เฉลิม นาศิริรักษ์ และศิลปินที่ไม่ปรากฏนามบางคน หนังสือทั้งสองชุดนี้เป็นที่นิยมของเด็กทั่วไปอย่างกว้างขวาง ส่วนสำนักวรรณกรรมศึกษานั้น ต่อมาได้โอนไปอยู่ในสังกัดของคุรุสภา และได้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กออกมาอีกหลายเรื่อง ปัจจุบันสำนักวรรณกรรมศึกษานี้ได้หยุดดำเนินการแล้ว

จากผลสำเร็จของสำนักวรรณกรรมศึกษานี้เอง ทำให้สำนักพิมพ์เอกชน คือ บริษัทประชาช่าง จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กออกจำหน่ายในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ รวม ๓ ชุด ได้แก่ เทพนิยาย นิทานแสนสำราญ นิทานแสนสนุก^๓ ซึ่งมีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน จินตนิยาย เรื่องสมจริง และเรื่องผจญภัย เช่นกัน มีภาพประกอบเป็นภาพเขียนลายเส้นขาวดำ โดย มงคล วงศ์อุดม สงวน รอดบุญ สุนทร สติระนาวัน ฯลฯ ภาพปกของหนังสือชุดนี้เป็นภาพสีน้ำที่เขียนได้อย่างสวยงามมาก

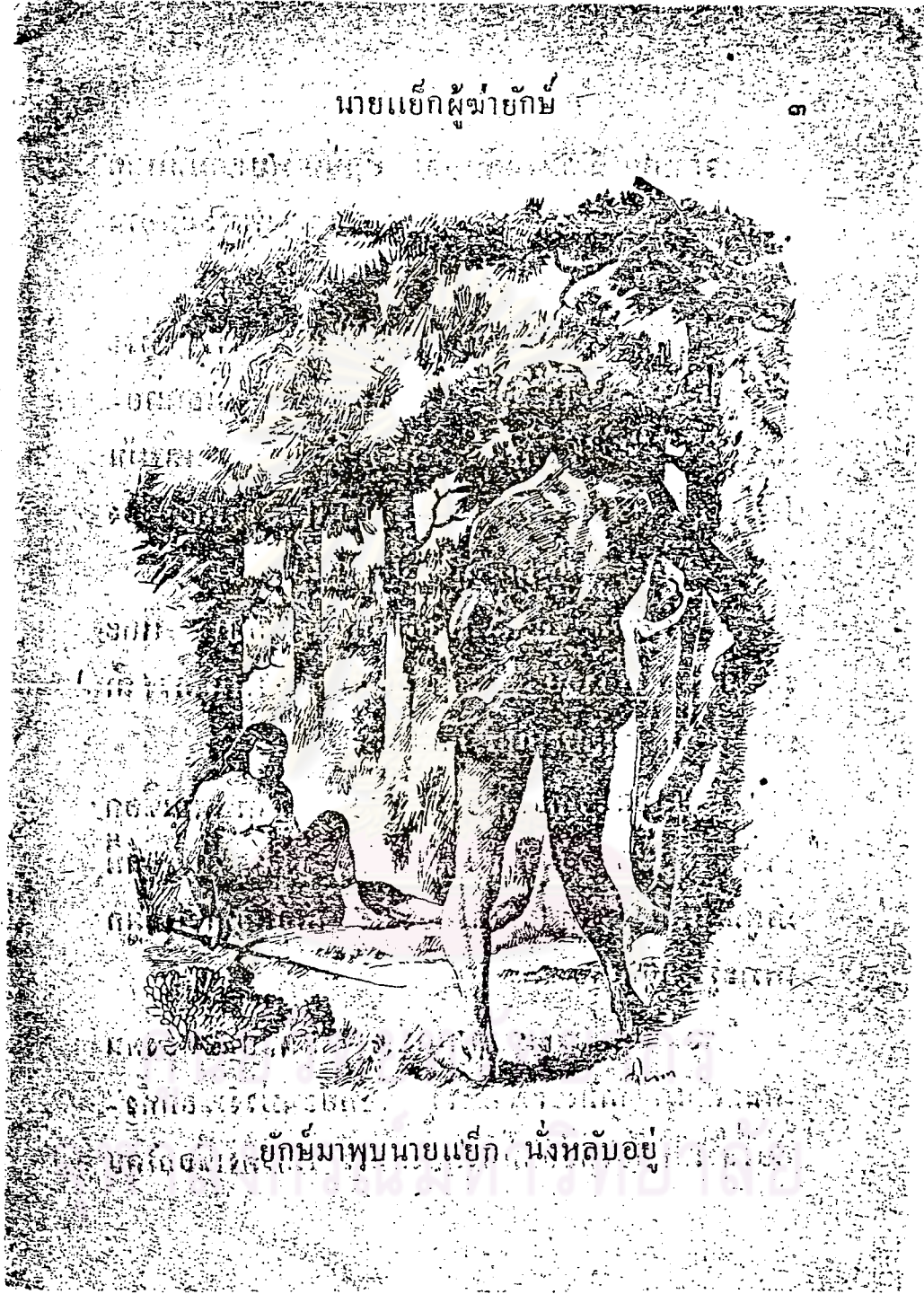
^๑ ก้าธร สติรกุล, หนังสือและการพิมพ์, หน้า ๑๖๐.

^๒ สำนักงานวรรณกรรมการศึกษา, คสังนิยายอันดับ ๒. (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๔๔๑), หน้า ๓.

^๓ ต่วน ยาวะประภาส, บรรณาธิการ, นิทานแสนสนุก เล่ม ๔, ภาพประกอบโดย มงคล วงศ์อุดม, สุนทร สติระนาวัน (พระนคร: ประชาช่าง, ๒๔๔๒), หน้า ๑-๒๔.

นายแฉ็กผู้ขายกษ

๓

บุคคลในภาพ : ยักษ์มาพบนายแฉ็ก นั้งหลับอยู่

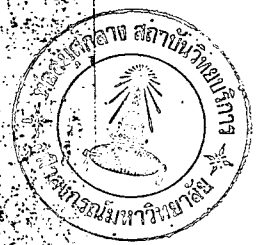
คลังนิยาย

เขียนภาพประกอบโดย : จินตา (นามแฝง)

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา ไม้กั้น และ หมึก เป็นภาพลายเส้น

นิทาน แสนสนุก ๑

เล่ม ๔

 บริษัทประชาช่างจำกัด

นิทานแสนสนุก

เขียนภาพประกอบโดย : มงคล วงศ์อุดม

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นต้นไป ได้เกิดหนังสือนวนิยาย และนิทานสำหรับเด็กขึ้นมากมายนับร้อยเล่ม หนังสือเหล่านี้มีเนื้อเรื่องต่างกันไปเป็นหลายประเภท และใช้ภาพประกอบหลายลักษณะ เช่น สีครุฑ ไฮคี่ หนังสือชุดบ้านเล็ก นิทานนานาชาติ เป็นต้น^๑

ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่เขียนด้วยสีน้ำตลอคทั้งเล่ม เป็นครั้งแรก ได้แก่ ภาพประกอบในหนังสือชุดอ่านประกอบภาษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการที่พิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ รวม ๓ ชุด ด้วยกัน คือ^๒

๑. ชุดอ่านตอนต้น ได้แก่ เรื่อง นกกระจาบช่วยกัน ขอมแม่ให้ลูกนก เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ ความรักของแม่ อายากมีปีก เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง
๒. ชุดอ่านตอนกลาง ได้แก่ เรื่องนกแก้วอวดเก่ง เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ บ้านใหม่ โรงเรียนใหม่ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง
๓. ชุดอ่านตอนปลาย ได้แก่ เรื่อง กระต่ายทางสั้น เปิดท้าย^๓ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ ใจดีสู้เสือ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง

^๑"นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒เรื่องเดียวกัน.

^๓บุญสม เอรวารพ, ผู้เรียบเรียง, เรื่องเปิดท้าย (พระนคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, [ม.ป.ป.]), หน้า ๑๖.

๑๖

มี เด็ก คน หนึ่ง

กำลัง ว่ายน้ำ เล่น

เจียบ แล เห็น เด็ก

เจียบ ว่ายน้ำ ไป หา

ชุดอ่านประกอบภาษาไทย เรื่อง เบ็ดหาย

เขียนภาพประกอบโดย : -

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง

ภาพประกอบหนังสือชุดนี้ เป็นภาพเขียนเหมือนจริง ระบายด้วยสีน้ำอย่างสวยงาม นับได้ว่า เป็นภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่เป็นภาพเขียนสีน้ำชุดแรกซึ่งมีความสมบูรณ์ที่สุด หลังจากหนังสือชุดนี้แล้ว ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กได้ใช้สีน้ำร่วมในการเขียนภาพเพิ่มมากขึ้น

สำหรับหนังสือที่เป็นภาพการ์ตูน ซึ่งจัดทำโดยศิลปินที่สืบเนื่องจากสวัสดิ์ จุฑะรพ และประยูร จรรยาวัณย์ ต่อมา คือ รงค์ ราชภูมิ แห่งหนังสือพิมพ์สารเสรี ได้จัดทำการ์ตูนชุดเจ้าโกร๋น ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ พิมล กาศสิทธิ์ จัดทำการ์ตูนตุ๊กตาขึ้นในปีเดียวกันนี้เอง ส่วนการ์ตูนที่มีชื่อเสียงที่สุด ได้แก่ การ์ตูนชุดหนูเล็กลุงโกร่ง ซึ่งจัดทำในปี พ.ศ. ๒๔๙๘^๑ เขียนภาพโดย อติเรก (นามแฝง) การ์ตูนเหล่านี้ล้วนเป็นการ์ตูนเรื่องเขียนเป็นภาพลายเส้น ชาว คำ และมีเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ กับ คือ เรื่องตลกขบขัน เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรื่องสมจริง และเรื่องผจญภัย

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ องค์การค้าของคุรุสภาได้จัดตั้งโรงพิมพ์ขึ้นใหม่ และได้สั่งเครื่องพิมพ์โรตารี ออฟเซต (Rotary Offset) เข้ามาใช้เป็นครั้งแรก^๒ การพิมพ์ออฟเซต เป็นวิธีการพิมพ์ที่แพร่หลายอย่างมากตลอดมาจนถึงปัจจุบัน เพราะสามารถพิมพ์ได้อย่างชัดเจน สวยงาม และพิมพ์สีหลายสีได้ในเวลาเดียวกัน โดยที่ราคาต้นทุนในการพิมพ์ไม่สูงจนเกินไปนัก ภาพประกอบหนังสือขององค์การค้าของคุรุสภาที่จัดพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยเครื่องพิมพ์ออฟเซตนี้ ได้แก่ ภาพประกอบหนังสือนิทานสำหรับเด็กซึ่งนำมาจากต่างประเทศแต่ได้สอดใส่ถ้อยคำเสียใหม่เป็นภาษาไทยโดย กำธร สติรกุล หนังสือชุดนี้มี ๖ เรื่อง คือ แมวเจ้าปัญญา ชินเดอเรลลา ศิน็อกซิโอ ทัพปีผจญภัย หนูน้อยหมวกแดง และเจ้าหญิงนิทรา มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูน โดยศิลปินชาวอิตาลีชื่อ มาร์โคร่า (Marcora)^๓

^๑"นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒กำธร สติรกุล, หนังสือและการพิมพ์, หน้า ๒๑๗.

^๓กำธร สติรกุล, เจ้าหญิงนิทรา, ภาพประกอบโดย มาร์โคร่า (Marcora) (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๔), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

การ์ตูนเรื่องยาวฉบับนี้ :

ศึก 250

สามองคืสามกุม

หมู่บ้านผิติด

เขียนภาพประกอบโดย : รงค์ ราชภูมิ

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา ฟู่กัน และหมึก เป็นภาพการ์ตูน

หนูเล็กลุงโกร่ง

เขียนภาพประกอบโดย : อติเรก (นามแฝง)

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา พู่กัน และหมึก และสีน้ำ เป็นภาพการ์ตูน

๑ ทรงดำเนินไป
 ประสบนงคราญ
 พิศรุปล้ำเลิศ

ขึ้นในราชฐาน
 บรรทมเกิดลวี
 ประเสริญเทวี
 จระเข้ระเหย

๑ เจ้าจับต้ององค์
 พดิกพันกายา
 แก้มเข้มระเรื่อ
 เจ้าคายนควโรด

อนงค์ลิ้มตา
 หน้ำตาจโงโต
 งามแก้มออกบ่ใด
 ให้รักนงคราญ

เจ้าหญิงนิทรา

เขียนภาพประกอบโดย : Marc cora

สื่อในการเขียนภาพ : สีทลายสี

เนื่องจากการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กต้องใช้เงินทุนค่อนข้างสูง และมีจำนวนจำหน่ายต่ำกว่าหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ จึงเป็นอุปสรรคในการพิมพ์เรื่อยมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงตระหนักถึงอุปสรรคในเรื่องนี้ และทรงเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการผลิตหนังสือสำหรับเด็กให้มีคุณภาพสูงทั้งในด้านเนื้อเรื่องและภาพประกอบ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์เป็นการส่วนพระองค์ให้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กขึ้น^๑ ซึ่งได้จัดพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ จำนวน ๒ เรื่อง คือ ศรีธนญชัย และสโมสรวานรลพบุรี โดย ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เขียนภาพประกอบเป็นภาพไทยลายเส้น และภาพการ์ตูน โดย รัตนา รัตถการ และจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ อีก ๑ เรื่อง คือ ณ ชายหาดสะอาดทราย โดย หม่อมคุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา และพาณี เขียววาณิช มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ โดย ชุมพล ตริครุฑพันธ์

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ นิตยสารชัยพฤกษ์ของบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชได้จัดทำหนังสือตามโครงการหนังสือเด็กและหนังสืออ่านทั่วไปขึ้น จำนวน ๑๒ ชุด^๒ โดยพิมพ์ทยอยออกมาเป็นประจำทุกปี หนังสือชุดนี้เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน ผจญภัย ชีวิตประวัติ และสารคดี มีภาพประกอบซึ่งเป็นทั้งภาพเขียนลายเส้น ภาพสีน้ำ และภาพถ่าย ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบ ได้แก่ ฤทัยพรยอนันต์ ณรงค์ ประภาสะโนบล เตริยม ชาชุมพร ปวีณ เลิศสมบุญ สุทธิพันธ์ จันทนิล บุษบง โควินท์ เป็นต้น ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๓

^๑กลุ่มจิตต์ พลายเวช, "วิวัฒนาการหนังสือสำหรับเด็กของไทย,"

ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒หนังสืออ่านสำหรับเด็กและหนังสืออ่านทั่วไป, โครงการหนังสือเด็กและหนังสืออ่านทั่วไป,

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, [ม.ป.ป.]). (อัคราเนา.)

บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ได้ออกวารสารชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์ และชัยพฤกษ์การ์ตูน^๑ หนังสือทั้งสองชุดนี้ ใช้ภาพประกอบหลายลักษณะ ทั้งภาพลายเส้น ภาพสีน้ำ ภาพการ์ตูน และภาพถ่าย ซึ่งมีสีหลายสีและขาว ดำ โดยมีเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ หลายประเภท

จ. ยุคที่ ๔ (ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๑๔-ปัจจุบัน)

ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กได้พัฒนาเพิ่มขึ้นไปเป็นอันมากในยุคนี้ อันเป็นผลเนื่องมาจากการจัดให้มีการประกวดหนังสือสำหรับเด็กของหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้หนังสือและภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กของไทยมีคุณภาพและได้มาตรฐานยิ่งขึ้น ภาพประกอบในยุคนี้จึงได้ชื่อว่า เป็นภาพประกอบหนังสือประกวด

ภาพประกอบในยุคหนังสือประกวดนี้มีหลายลักษณะด้วยกันทั้งภาพลายเส้น ภาพสีน้ำ และภาพการ์ตูน ตลอดจนภาพที่เกิดขึ้นโดยการใช้เทคนิคในการเขียนภาพประกอบที่ทันสมัยต่าง ๆ เช่น เครื่องพ่นสี (Air Brush) และภาพเขียนที่ใช้สีผสมระหว่างสีน้ำกับสีประเภทอื่น ๆ หลายสี ภาพประกอบเหล่านี้จะนำมาจำลองภาพเพื่อทำแม่พิมพ์ด้วยการถ่ายต้นฉบับผ่านสะกรีน และนำไปพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ออฟเซตเป็นส่วนใหญ่ นอกจากภาพประกอบที่เป็นสีต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ภาพลายเส้น ขาว ดำ ก็ยังคงปรากฏอยู่ เพราะการพิมพ์สีดำบนพื้นกระดาษขาว เป็นการประหยัดกว่าการพิมพ์สีเป็นอันมาก ภาพเขียนลายเส้น ขาว ดำ ในยุคนี้ จะเขียนด้วยปากกา ฟู่กัน และหมึก มากกว่าจะเขียนด้วยปากกาเขียนลายเส้นเช่นในยุคก่อน ทำให้ภาพมีความชัดเจน และนุ่มนวลกว่าการเขียนด้วยปากกาเขียนลายเส้นเพียงอย่างเดียว^๒

ก่อนที่ยุคภาพประกอบหนังสือประกวดจะเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เป็นต้นไป นั้น การประกวดหนังสือได้กระทำกันมาบ้างแล้ว แต่ไม่เป็นประจำสม่ำเสมอเช่นในปี พ.ศ. ๒๕๗๑ ได้มีการประกวดหนังสือพุทธศาสนาสำหรับเด็กขึ้น หนังสือที่ได้รับรางวัล คือ

^๑"นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒Mandelowitz, A Guide to Drawing, pp. 10-16.

พุทธมามกะโดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ หนังสือที่ได้รับรางวัลคือ ศาสนคุณ โดยหม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ศิศกุล หนังสือทั้งสองเรื่องนี้ไม่มีภาพประกอบ นอกจากนี้ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ได้ให้การสนับสนุนการประกวดหนังสือสำหรับประชาชนและเด็ก ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นต้นมาด้วย หนังสือที่ได้รับรางวัล คือ เรื่อง มารยาทงาม โดย ผกาภาณี อุดตโมทย์ หลวงพ่อทองวัดโบสถ์ โดย ทวี วรคุณ ศรีธนะชัย โดย ม.ล.มณีรัตน์ บุณาค นิทานไทยยุคใหม่ โดย แปลก สนธิรักษ์ นิทานพื้นเมือง โดย อลิธารา (อำพัน ไชยวรศิลป์) ประเพณีนานาชาติ โดย ศิชัย รัตนประทีป และลินี เต็มสงสัย โลกกว้าง โดย น.ฉ.น. (นางโฉม ปริญญาธวัช) สิ่งมีชีวิตในทะเล โดย สิริรินทร์ ช่างโชค^๑ หนังสือเหล่านี้มีภาพประกอบเป็นภาพเขียน และภาพถ่ายบางเรื่อง

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นของยุคภาพประกอบหนังสือประกวดนั้น เป็นปีที่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ได้ประกาศให้เป็นปีหนังสือระหว่างชาติ พร้อมกันนั้นก็ได้เชิญชวนให้ประเทศไทยจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ เพื่อเฉลิมฉลองปีหนังสือระหว่างชาติขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง เช่น สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย สมาคมภาษาและหนังสือในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมมือกันจัดการประกวดหนังสือชนิดต่าง ๆ รวมทั้งหนังสือสำหรับเด็กขึ้นด้วย และมีการประกาศรายชื่อนี้ชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ตลอดจนชื่อผู้เขียนภาพประกอบหนังสือที่ได้รับรางวัลในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติที่จัดต่อเนื่องกันมาทุกปี^๒

^๑ สุพิศรา ชุมเกตุ, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๓๔-๔๐.

^๒ รุ่งสฤณี เขาวนศิริ, "คำกราบบังคมทูลรายงานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา," ใน งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๔-๑๖ เมษายน ๒๕๒๑ (กรุงเทพมหานคร: [มี.ป.ท.]), ๒๕๒๑, หน้า ๓-๔.

สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการแห่งชาติให้ดำเนินการคัดเลือกเรื่องที่เหมาะสม เพื่อจัดทำหนังสือสำหรับเด็กเป็นที่ระลึกปีหนังสือระหว่างชาติ พ.ศ. ๒๕๑๔ ขึ้น ได้ดำเนินการคัดเลือกเรื่องซึ่งเป็นเรื่องไทยที่ผู้เขียนจะต้องแต่งขึ้นเอง และมีคุณภาพสูง เพื่อจัดทำหนังสือสำหรับเด็กจำนวน ๕ เรื่องด้วยกัน คือ^๑

ฝันดี	โดยทิพย์วาทิ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นโดยมณฑล วงศ์อุดม
ครอบครัวเรามีความสุข	โดยกรรณิการ์ สัจกุล เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรอง สำหรับเด็กอายุ ๖-๘ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยวีระ สัจกุล
มือของฉันและปลาโลงก็ข้างแสนรู้	โดยฐะปะนีย์ นาครทรรพ และเกทหลง พานิช เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรอง และ นิทานสอนคติธรรม สำหรับเด็กอายุ ๖-๘ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนและภาพลายเส้น โดยพนัส สุวรรณะบุญย์ และประสงค์ พวงดอกไม้
ลมเค็จเจ้าแดงโม	โดยพระยาปริยัติธรรมธาดา เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทชีวประวัติ สำหรับเด็กอายุ ๖-๘ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นโดยฉรงศ์ ประภาสะโนบล

^๑ ลุฟิตรา ขุมเกต, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น, หน้า ๓๔-๔๐.

หนังสือชุดกระเช้าดอกไม้ โดยทิพย์วาทิ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี สำหรับ

เด็กอายุ ๖-๙ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ โดยไม่ปรากฏชื่อ

ผู้เขียนภาพ

ขณะเดียวกัน คณะกรรมการสวัสดิการเด็ก สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ได้จัดประกวด และให้รางวัลหนังสือสำหรับเด็กที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ขึ้น^๑ หนังสือที่ได้รับรางวัลมี ๓ ประเภท คือ ประเภทหนังสือภาพหรือการ์ตูน ได้แก่ วารสารชัยพฤกษ์การ์ตูน เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ หลายประเภท เช่น เรื่องตลกขบขัน ร้อยกรอง เรื่องสมจริง เรื่องผจญภัย และสารคดี ภาพประกอบที่ใช้เป็นภาพการ์ตูน และภาพเขียนลายเส้นเป็นส่วนใหญ่ ประเภทวารสาร ได้แก่ วารสารชัยพฤกษ์ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเดียวกันกับวารสารชัยพฤกษ์การ์ตูน แต่ต่างกับชัยพฤกษ์การ์ตูนที่เน้นตัวหนังสือมากกว่า ภาพประกอบ ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือทั้งสองประเภทดังกล่าว ได้แก่ ณรงค์ ประภาสะโนบล มงคล วงศ์อุดม สมชาย ปานประชา เจริญ ชาชุมพร เป็นต้น ประเภทที่สาม ประเภทหนังสือทั่วไป ได้แก่ เรื่องหลายรส โดย ว.ณ ประมวลมารค (พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงวิภาวดี รังสิต) ซึ่งมีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง และสารคดี

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ได้จัดให้มีการประกวดหนังสือสำหรับเด็กที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๖ และได้มอบรางวัลให้กับหนังสือสำหรับเด็กที่ชนะการประกวดเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ หนังสือที่ได้รับรางวัล คือ

^๑กรมวิชาการ, หนังสือดีที่ได้รับรางวัล (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๑๔), หน้า ๒๐-๒๕.

ตุ๊กแกผู้อารักขา

โดยเจตฉาย เขมวีชานูรัตน์

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์
สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยฟิลิป จัง

อ้วนกับอี๊ดผจญภัย

โดยเบญจมา แสงมะลิ

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์
สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูน ไม่ปรากฏชื่อผู้
เขียนภาพ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย โดยความร่วมมือ
ของสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ได้จัดการประกวดหนังสือสำหรับเด็ก
ที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๑๗ ขึ้นอีก หนังสือ
ที่ได้รับรางวัล คือ^๒

ลูกไก่แสนสวย

โดยสุภา ลือศิริ (ลือฉิ่งท)

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์
สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยฟิลิป จัง

วัฒนธรรมโบราณที่บ้านเชียง โดยพิสิษฐ เจริญวงศ์

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี สำหรับเด็ก
อายุ ๙-๑๒ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยสุรศักดิ์ ชัยโชคมโหฬาร

^๒มล. มานิจ ชุมสาย, "ถ้อยแถลงของนายกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือ
แห่งประเทศไทย," ใน งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติประจำปี ๒๕๑๘ (กรุงเทพมหานคร:
สมาคมผู้จัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๘), หน้า ๓-๑๑.

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นไป กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กประถมศึกษาในหลายหมวดวิชา คือ ภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ พละนามัย และศิลปะ หนังสือในหมวดวิชาเหล่านี้ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน เรื่องสมจริง และสารคดี สำหรับเด็กอายุ ๖-๑๒ ปี มีภาพประกอบเป็นภาพลายเส้น และภาพถ่าย ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือชุดนี้ ได้แก่ ปยุต เงากระจ่าง พันธุ์ เชียงใหม่ ทวีพร ทองคำใบ มงคล วงศ์กาฬสินธุ์ สมเจตน์ กาฬศิษย์ และประเทศ สุขสถิตย์ เป็นต้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีการประกวดหนังสือสำหรับเด็กเนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ขึ้น หนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลเป็นหนังสือที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ คือ

เอื้องแซะสีทอง

โดยวิชา พรหมจันทร์

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยายสำหรับ

เด็กอายุ ๖-๘ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยวิชา พรหมจันทร์

นายขนมต้ม

โดยละเมียด ลิมอักษร

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทชีวประวัติสำหรับ

เด็กอายุ ๖-๘ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยพิณจ มนรัตน์

แม่โพสพ

โดย มล. เดิบ ชุมสาย

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี สำหรับ

เด็กอายุ ๘-๑๒ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยอุคมลักษณ์

ทรงสุวรรณ

รายการหนังสือเพิ่มพูนความรู้สำหรับเด็ก ปีพ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๒๔, (กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของคุรุสภา, [ม.ป.ป.]), หน้า ๔-๒๖.

อิสปคำกลอน

โดย ป. ทรวง

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานสอนศีลธรรม
สำหรับเด็กอายุ ๔-๑๒ ปี

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม โดยสุทธิลักษณ์ อัมพันธ์วงศ์

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี สำหรับ
เด็กอายุ ๔-๑๒ ปี

มีภาพประกอบเป็นภาพถ่าย

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ได้จัดงานสัปดาห์
หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ขึ้นอีก และได้ให้รางวัลหนังสือสำหรับเด็กที่ชนะเลิศ
ประกวด ซึ่งเป็นหนังสือที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ จำนวน ๓ เรื่องด้วยกัน ดังนี้

เสือเฒ่ากับลูกวัว

โดยฉวีวรรณ (นามแฝง)

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์
สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยสุรศักดิ์ ดุษฎีอินทร

ทำไมหนอนายต๋อง

โดยตุ๊ก ตี๋ (นามแฝง)

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง สำหรับ
เด็กอายุ ๓-๖ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยฟิลิป จัง

พระราชวังบางปะอิน

โดยสุทธิลักษณ์ อัมพันธ์วงศ์

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี สำหรับ
เด็กอายุ ๔-๑๒ ปี

มีภาพประกอบเป็นภาพถ่าย

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ สมาคมผู้พิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยได้จัดประกวด และให้รางวัลหนังสือสำหรับเด็ก เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๐ หนังสือที่ได้รับรางวัลมีเนื้อเรื่องหลายประเภท ได้แก่ เรื่องสมจริง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ และร้อยกรอง ใช้ภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูน และสีน้ำ คือ

หวานอยู่ไหน	โดยคริสติน ชุงสว่าง เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยอรุณ รัชระสวัสดิ์
หมู่บ้านหนูนา	โดยฉวีวรรณ จึงเจริญ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยศักดิ์เดชณ์ พิทักษ์ชาติ
ดาววิเศษ	โดยโชติพงษ์ เอกยุศย์ และคณะ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรอง สำหรับ เด็กอายุ ๓-๖ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยนักเขียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม)

สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย, งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ปี ๒๕๒๐, ๒๗ มีนาคม - ๓ เมษายน ๒๕๒๐ (กรุงเทพมหานคร: สมาคมผู้จัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ๒๕๒๐), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

สัตว์มีประโยชน์

โดยประสิทธิ์ ฉายแก้ว โปร่ง

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์
สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยสุพันธ์ กรสรวิสิทธิ์

ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ได้จัดการประกวดหนังสือ
เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ขึ้นอีกเช่นกัน หนังสือที่ได้รับรางวัล
นี้เนื้อเรื่องหลายประเภท ใช้ภาพประกอบหลายลักษณะ และเขียนภาพประกอบโดยศิลปินที่มีชื่อเสียง
หลายคน หนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัล ได้แก่

เด็กชายดวงเข้าเมือง

โดยสุจิตต์ วงษ์เทศ

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง

สำหรับเด็กอายุ ๖-๙ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยอรุณ วัชรระสรวลสิทธิ์

เพื่อนของเจ้า

โดยหม่อมคุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง

สำหรับเด็กอายุ ๖-๙ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยเฉลิม อัคคะพู

หนูหน้อยกับมะม่วง

โดยหม่อมคุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องผจญภัย

สำหรับเด็กอายุ ๖-๙ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยเฉลิม อัคคะพู

กระทรวงศึกษาธิการ, คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๒๕๒๑, งาน
สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๙-๑๖ เมษายน ๒๕๒๑ (กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.], ๒๕๒๑),
หน้า ๑๔-๒๐.

- พญาควางทอง โดยสายสิงห์ ศิริบุตร
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานสยงคหิธรรม
สำหรับเด็กอายุ ๖-๘ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพไทยลายเส้นหลายสี
โดยอรุณ วัชรระสวัสดิ์
- อาณาจักรริมปิง โดยบูรพา (นามแฝง)
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง
สำหรับเด็กอายุ ๖-๘ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นโดยไพโรจน์
ดาวประดับบางษ์
- เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก โดยทิพย์วาทิ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
สำหรับเด็กอายุ ๘-๑๒ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นโดยปิ่น
(ปฐม พัววิมล)
- สามครู โดยกาญจนา นาคนันท์
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง
สำหรับเด็กอายุ ๘-๑๒ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นโดยเกษมศักดิ์
ตราอนุชรัตน์

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติได้จัดให้มีการประกวด
หนังสือ เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๒๒ ขึ้น หนังสือที่ได้รับรางวัลเป็น
หนังสือที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งมีเนื้อเรื่องประเภท ร้อยกรอง เรื่องสมจริง

เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ และสารคดี ใช้ภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูน ลายเส้น และสีน้ำ คือ^๒

สามสื่อยากเป็นสื่อ	โดยกัลยาณี ชิวสรวง เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยเรื่องยุทธี ศรระวณิช
แผ่นจำ	โดยพรสิมพร จันทร์วิมล เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี สำหรับเด็ก อายุ ๓-๖ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยสุรางค์ ศรีบุญกุล
อ่านสนุก	โดยสมใจ ศิพชัยเมธา เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี สำหรับเด็ก อายุ ๓-๖ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยสุเมธ โรจนเกียรติ
ใฝ่ฝัน	โดยชุนเพชร บุญประเสริฐ เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี สำหรับเด็ก อายุ ๖-๘ ปี เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยไพโรจน์ ดาวประดับบาง

กระทรวงศึกษาธิการ, คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๒๕๒๒, งาน
สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๑-๔ เมษายน ๒๕๒๒, (กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.] , ๒๕๒๒),
ไม่ปรากฏเลขหน้า.

- ไข่มุก** โดยกรรณิการ์ สัจกุล
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์
สำหรับเด็กอายุ ๖-๘ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยวีระ สัจกุล
- ฝันคือต้นไม้** โดยไมตรี สมปิตา
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี สำหรับ
เด็กอายุ ๖-๘ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยเรวัต มณี
- เด็กชายกมลเที่ยวบ้านทุ่ง** โดยวาณิช จรุงกิจอนันต์
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสมจริง
สำหรับเด็กอายุ ๖-๘ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยอรุณ วัชรสวรรค์
- ร้อยกรองของเด็ก** โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ แห่งโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรอง
สำหรับเด็กอายุ ๔-๑๒ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยผู้เขียนเรื่อง
- ชีวิตบ้านป่า** โดยประสิทธิ์ มุลิกเกษม
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง
สำหรับเด็กอายุ ๔-๑๒ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นโดยปรีดา ญินญาจันทร์

ทุ่งหญ้าสีน้ำเงิน

โดยพิบูลศักดิ์ ละครพล

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง

สำหรับเด็กอายุ ๘-๑๒ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดย เฉลิม ชักกะบุ

ผีเสื้อและดอกไม้

โดยนิพพาน (นามแฝง)

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี

สำหรับเด็กอายุ ๘-๑๒ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นโดยช่วง มูลคินิจ

แมวไทย

โดยสุทธิลักษณ์ อ่ำพันวงค์

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี

สำหรับเด็กอายุ ๘-๑๒ ปี

ภาพประกอบเป็นภาพถ่ายโดยบุตร มูลพันธ์

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ นี้ ยังเป็นปีเด็กสากลอีกด้วย สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ได้ส่งเสริมให้สมาชิกช่วยกันเร่งพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่มากขึ้น โดยร่วมมือกับศูนย์พัฒนาหนังสือของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ทำให้มีการตื่นตัวทางด้านการผลิตหนังสือสำหรับเด็กของสำนักพิมพ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น ขมรมเด็ก ปาณา เด็กน้อย นานมี ศิบและเพื่อน รวมทั้งสำนักพิมพ์ที่มีอยู่แล้วได้เร่งพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กเพิ่มขึ้นอีกด้วย เช่น ดวงกมล สุริยบรรณ องค์การค้าของคุรุสภา บรรณกิจ ไทยวัฒนาพานิช วัฒนาพานิช ฯลฯ เป็นต้น^๑ หนังสือสำหรับเด็กที่สำนักพิมพ์เหล่านี้จัดพิมพ์ส่วนใหญ่มักได้รับรางวัลจากการประกวดหนังสือสำหรับเด็ก เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๒๓ ด้วย

^๑ กล่อมจิตต์ พลายเวช, "วิวัฒนาการหนังสือสำหรับเด็กของไทย,"

—หนังสือสำหรับเด็ก—ของชมรมเด็กที่จัดพิมพ์ในปีนี้ได้แก่—เรื่อง—หมาป่าแสนฉลาด—
โดย ทองคำ แสนโสคา มีเนื้อเรื่องประเภทตลกขบขัน และมีภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูน
ลูกหมีเป็นหวัด บ้านฉันดีที่สุดใน โดย พรจันทร์ จันทวิมล มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับ
สัตว์ เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ โดย สมชาย เวชวิทย์ เจ้าคุณตาละเปา โดย
มงคล พูนเต็มสุขสมบัติ มีเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยาย เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ
โดย เติร์ม ชามุมพร ปลาวาฬของน้อย โดย วรยะ ลิริสิงห์ มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่อง
สมจริง เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้น โดย ไพโรจน์ คาวประคับวงษ์ เป็นต้น

หนังสือสำหรับเด็กที่สำนักพิมพ์ป่าเขาจัดพิมพ์ในปีเดียวกัน มีเนื้อเรื่องประเภท
เรื่องสมจริง คือ เรื่อง ลูกรัก โดยหม่อมเจ้าประภาพรพันธุ์ กรโกสยกาจ เขียนภาพ
ประกอบเป็นภาพสีน้ำ โดย ฉลอง มงคลรัตน์ หนูน้อยผู้อารี โดย ชุมพล อะทาโส และ
ความคิดของแก้ว โดย ฉลอง พงศ์มาสุก เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ โดย ปรีดา
ปัญญาจันทร์ จ้อยเรียนรู้ตอนเสียง โดย รุ่งทิพย์ จันทรประชุม เขียนภาพประกอบเป็น
ภาพการ์ตูน โดย มนตรี วีระวงศ์ ปุยเมฆพิงไข่ โดย สมบูรณ์ กิ่งขมานันท์ มีเนื้อ-
เรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้น โดย ปรีดา ปัญญาจันทร์

ส่วนหนังสือสำหรับเด็กที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ดวงกมล คือ เรื่อง ลูกเลือจุดัว
และเขี้ยวสิงโต โดย วาณิช จรุงกิจอนันต์ มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์
เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูน ด้วยการใช้สีจากเครื่องพ่นสี (Air Brush) โดย อรุณ
รัชระสวัสดิ์ นอกจากนี้ หนังสือสำหรับเด็กที่สำนักพิมพ์สุริยบรรณจัดพิมพ์ในปีเด็กสากล คือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่อง ต้อยตัง โดย นิภา ขฎวารี มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ โดย ศิลป จัง สำหรับหนังสือขององค์การค้ำของคุรุสภา ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ที่จัดทำหนังสือสำหรับเด็กมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแห่งหนึ่ง ได้จัดพิมพ์หนังสือเนื่องในปีเด็กสากลเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก หนังสือที่องค์การค้ำของคุรุสภาจัดพิมพ์เป็นหนังสือภาพ และหนังสือเล่มละบาท ซึ่งมีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน เรื่องสมจริง นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ศิลปินผู้เขียนภาพประกอบหนังสือเหล่านี้ ได้แก่ สมควร สกุลทอง ธรรมรงค์ ม่องใส สามารถ สุขสาธุ สุพันธ์ กรสวัสดิ์ นิยม กันตะโอกาส คณิงนิจ ประดับแก้ว สิงห์คำ วาณิชพิพัฒน์ เป็นต้น

สำนักพิมพ์บรรณกิจ ได้จัดพิมพ์หนังสือเนื่องในปีเด็กสากลเพิ่มขึ้นเช่นกัน ได้แก่ หนังสือเรื่อง เด็กน้อยแห่งท้องทุ่ง โดย มานพ แก้วสนิท มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้น โดย ทูน วัคของเรา โดย ทรรคณิยา กัลยาณมิตร เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ โดย โชติ กัลยาณมิตร

ขณะเดียวกัน บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ได้จัดพิมพ์หนังสือตามโครงการหนังสือเด็ก และหนังสืออ่านทั่วไปพร้อมกับปีเด็กสากลขึ้นชุดหนึ่ง หนังสือชุดนี้มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง ได้แก่ กุญแจครองโลก โดย นงทิภา ลิมปิเจริญ ลุงใจคนชื้อ โดย นฤต ดันรียง เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ โดย ชัยพร วรสหวัฒน์ ไปรษณีย์เจ้า โดย พรจันทร์ จันทร์มด เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ โดย สุรางค์ ศรีนฤต ฉับเป็นต้นไม้ใหญ่ โดย มิ่ง ศิริวัฒนาเมธานนท์ มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี เขียนภาพประกอบเป็นภาพ

สั้นๆ ร่วมกับสัปดาห์อื่น ๆ หลายสัปดาห์ โดย วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ รวมทั้งประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ เรื่อง แกะน้อยหาเพื่อน โดย กิตติชาติ บุญซื่อ เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ โดย เฉลิม อัครตะพู และปลาหมอน้อย โดย ภรณ์ นันทิพย์ เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดย ฎี ยงทรัพย์อนันต์

พร้อมกันนี้ คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติได้ดำเนินการจัดประกวดหนังสือเนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติประจำปี ๒๕๒๓ ในระหว่างวันที่ ๒๔ มีนาคม - ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๓ ขึ้นอีก หนังสือที่ได้รับรางวัลในปีนี้เป็นหนังสือที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ คือ^๑

จ้อยเรียนรู้ออนเสียง

โดยรุ่งทิพย์ จันทรประทุม

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง

สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยมนตรี วีระวงศ์

ลูกรัก

โดยหม่อมเจ้าประภาพันธุ์ กรโกสยกาจ

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง

สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยฉลอง มงคลรัตน์

ลูกหมีเป็นหวัด

โดยพรจันทร์ จันทรมล

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์

สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยสมชาย เวชวิทย์

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๒๕๒๓, งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๒๔ มีนาคม - ๓ เมษายน ๒๕๒๓ (กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.], ๒๕๒๓), หน้า ๑๐-๑๖.

- หมาป่าแสนฉลาด โดยทองคำ แสนโสภา
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องตลกขบขัน
สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนโดยสมชาย เวชวิทย์
- แกะน้อยหาเพื่อน โดยกิตติชาติ บุญชื่อ
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์
สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยเฉลิม ฮักคะพู
- ฉันเป็นต้นไม้ใหญ่ โดยมิ่ง ศิริวัฒนาเมธานนท์
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี
สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำร่วมกับสีประเภทอื่นๆ
หลายสี โดยวรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์
- กล้วย โดยวันิดา จิตต์หมั่น
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี
สำหรับเด็กอายุ ๖-๙ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยสุพันธ์ กรสวัสดิ์
- เขี้ยวสิงโต โดยวาณิช จรุงกิจอนันต์
เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์
สำหรับเด็กอายุ ๖-๙ ปี
เขียนภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูนด้วยการใช้สีจาก
เครื่องพ่นสี (Air Brush) โดยอรุณ วัชรสวัสดิ์

นกอินทรีไม้ไต้

โดยปียตา วรณันทน์

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี

สำหรับเด็กอายุ ๖-๙ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นไม่ปรากฏชื่อ

ผู้เขียนภาพ

ปิงหน้่าป่าใหญ่

โดยเทพสิริ สุขโสภา

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง

สำหรับเด็กอายุ ๙-๑๒ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นโดยพ่อของชาว

(ปัญญา ไชยะคำ)

เด็กน้อยแห่งท้องทุ่ง

โดยมานพ แก้วสนิท

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง

สำหรับเด็กอายุ ๙-๑๒ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นโดยขุน

ปลาวาฬของน้อย

โดยวิริยะ สิริสิงห

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง

สำหรับเด็กอายุ ๙-๑๒ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นโดย

ไพโรจน์ คาวประดับวงศ์

พระภูมิเจ้าที่

โดยสุทธิลักษณ์ อ่ำพันวงศ์

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี

สำหรับเด็กอายุ ๙-๑๒ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ และภาพถ่ายโดย

สามารถ สุขสาธุ และมจรุส เกกะสุต

วัดของเรา

โดยทรรคณิยา กัลยาณมิตร

เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี

สำหรับเด็กอายุ ๔-๑๒ ปี

เขียนภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำโดยโชติ กัลยาณมิตร

ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กในยุคนี้ ได้พัฒนาเพิ่มขึ้นไปเป็นอันมาก ภาพประกอบได้นำมาใช้ในหนังสือสำหรับเด็กประเภทหนังสือภาพ และหนังสือประกอบภาพ ซึ่งมีเนื้อเรื่องต่าง ๆ กัน ๑๒ ประเภท อย่างกว้างขวาง ภาพประกอบที่นำมาใช้กับหนังสือสำหรับเด็ก ซึ่งมีเนื้อเรื่องประเภทต่าง ๆ กันดังกล่าวนี้ มีลักษณะที่สอดคล้องกับภาพประกอบที่นำมาใช้กับหนังสือสำหรับเด็กซึ่งได้รับรางวัลแคลคอต (Caldecott Medal) ที่ได้ศึกษานำมาแล้ว ดังตัวอย่างภาพประกอบในหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กต่อไปนี้คือ^๑

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภททกล่อมเด็ก

มีภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูน ได้แก่ เรื่อง จันทร์เจ้าขา^๒

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน

มีภาพประกอบเป็นภาพลายเส้น ได้แก่ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน^๓

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนิทานสอนคติธรรม

มีภาพประกอบเป็นภาพลายเส้น ได้แก่ เรื่อง ปาลีโลยก์ข้างแสนรู้^๔

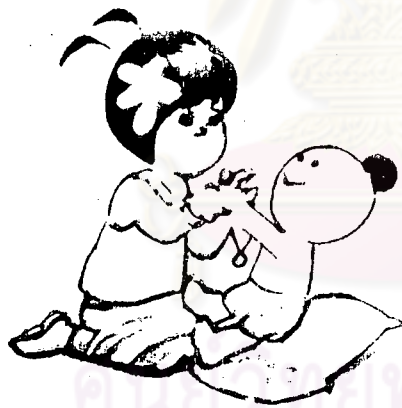
^๑ดูภาคผนวก ค, หน้า ๑๔๔-๒๐๕.

^๒จันทร์เจ้าขา เพลงกล่อมเด็กสำหรับกฤษกร กฤษกร, ภาพประกอบโดย พันธุ์เลิศสมบุญ (กรุงเทพมหานคร: ประชาช่าง, ๒๕๒๐), หน้า ๓.

^๓กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่องขุนช้างขุนแผน, ภาพประกอบโดย ปยุต เงากระจ่าง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๔), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๔ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และเกหลง พาณิช, มือของฉันและปาลีโลยก์ข้างแสนรู้, ภาพประกอบโดย พันธุ์ สุวรรณบุญ และประสงค์ พวงดอกไม้ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๖), หน้า ๑๐.

จันทร์เจ้าขา

เขียนภาพจินตนาการโดย

จันทร์เจ้าขา

ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จันทร์เจ้าขา

เขียนภาพประกอบโดย : ปณิต เลิศสมบุรณ์

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพการ์ตูน

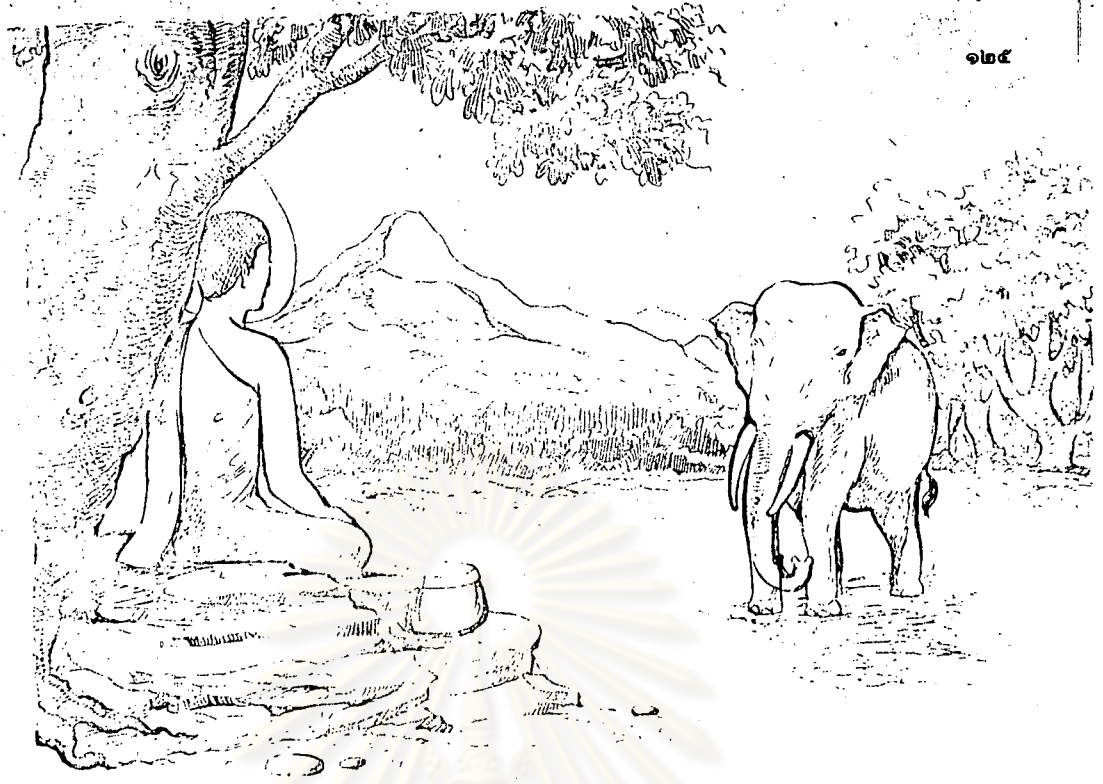

เจ้าพยายงามความกลัวจนตัวสั่น หยุดขย่นอยู่ไม่กล้าลงมาได้
แล้วนึกว่าย่าตัวกลัวอะไร โจนลงไปกราบยาที่ผ้าดิน

ขุนช้างขุนแผน

เขียนภาพประกอบโดย : ปยุต เงากระจ่าง

สื่อในการเขียนภาพ : พู่กัน และ หมึก เป็นภาพลายเส้น

ณ ถิ่นपालิไลยก์	ข้างหนึ่งมีใจ	เบื้องนำวงศ์วาน
พวกพ้องมากมาย	ทำลายสำราญ	จึงคิดตรองการ
เข้าป่ารกชัฏ	พบองค์บัณฑิต	ปลีกไปอยู่ไกล
ชื้อด้นสาละ	ระตะกึ่งใบ	ได้ดั้นไม้ใหญ่
จึงนั่งพิณิจ	ข้างมองตรวจไป	โยยู่เอกรา
ทำนร้กสงบ	ค่านิ่งในจิต	เหมือนเราจรงหนา
หลบมาอยู่ป่า	ยังเกิดศรัทธา	ปรนนิบัติพระองค์

* ถิ่นपालิไลยก์ คือที่ประทับของปาลิไลยกะ (พระอรหันต์ ปฐมฌาน) พระพุทธองค์เสด็จไปฟังธรรมกับเขาในถิ่นนั้น. เมื่อเสด็จกลับจึงมีพวกพ้องมากมาย ทำลายสำราญเข้าป่ารกชัฏ ชื้อด้นสาละ จึงนั่งพิณิจ ทำนร้กสงบ หลบมาอยู่ป่า ยังเกิดศรัทธา

ปาลิไลยก์ข้างแสนรู้
 เขียนภาพประกอบโดย : ประสงค์ พวงดอกไม้
 สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา และหมึก เป็นภาพลายเส้น

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยาย

มีภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ ได้แก่เรื่อง เจ้าคุณตาละเป่า^๑

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องตลกขบขัน

มีภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูน ได้แก่เรื่อง หม่าป่าแสนฉลาด^๒

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรอง

มีภาพประกอบเป็นภาพการ์ตูน ได้แก่เรื่อง ร้อยกรองของเด็ก^๓

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องเกี่ยวกับสัตว์

มีภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ ได้แก่เรื่อง แกะน้อยหาเพื่อน^๔

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง

มีภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ ได้แก่เรื่อง ลูกรัก^๕

^๑ มิ่งคล พูนเพิ่มสุขสมบัติ, เจ้าคุณตาละเป่า, ภาพประกอบโดย เตริยม ชาชุมพร
(กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๒๒), หน้า ๘.

^๒ ทองคำ แสนโสคา, หม่าป่าแสนฉลาด, ภาพประกอบโดย สมชาย เวชวิทย์,
(กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๒๒), หน้า ๘.

^๓ นักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ร้อยกรองของเด็ก
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, ๒๕๒๑), หน้า ๓๘.

^๔ กิตติยาดี บุญชื้อ, แกะน้อยหาเพื่อน, ภาพประกอบโดย เฉลิม วัคคะพู
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๗.

^๕ ม.จ.ประภาพันธุ์ กรโกสิยกาจ, ลูกรัก, ภาพประกอบโดย ฉลอง มงคลรัตน์
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ป่าถยา, ๒๕๒๒), หน้า ๑๓.

แม้นายทาละเปาจะใช้สวนผสมที่
ไม่มีคุณค่าทางอาหารและเป็นสิ่ง
ที่มีพิษ ประชาชนก็ยังนิยม
ซื้อทาละเปาของ นายทาละเปา
รับประทานอยู่เป็นประจำ นาย
ทาละเปาก็ได้กำไรมาก และ
เริ่มร่ำรวย

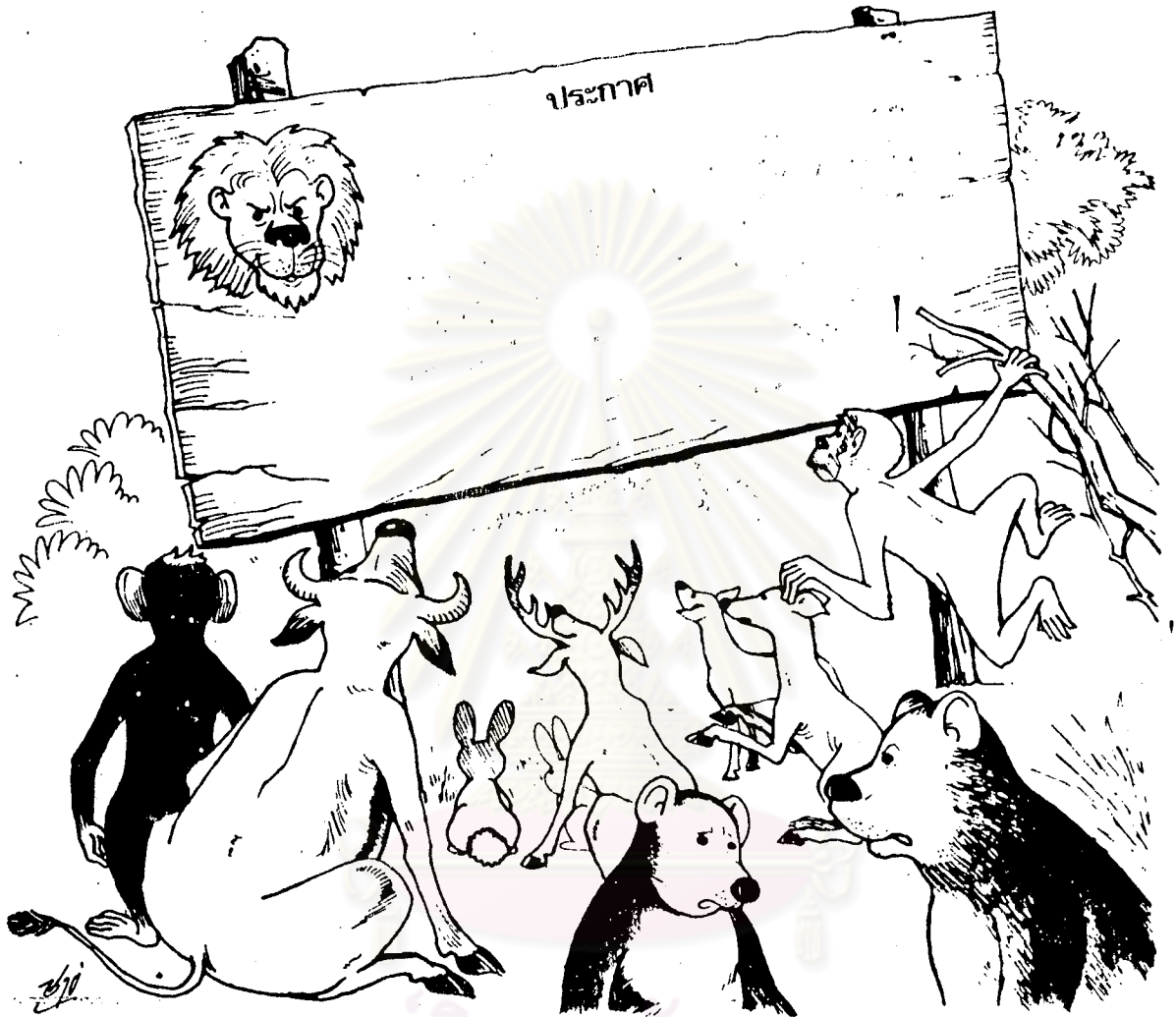
ฝ่ายทเวทคามผู้มีหน้าที่คอย
สอดส่องพ่อค้าแม่ค้า
ทั้งหลาย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เจ้าคุณทาละเปา

เขียนภาพประกอบโดย : เจริญ ช่างชุมพร

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง

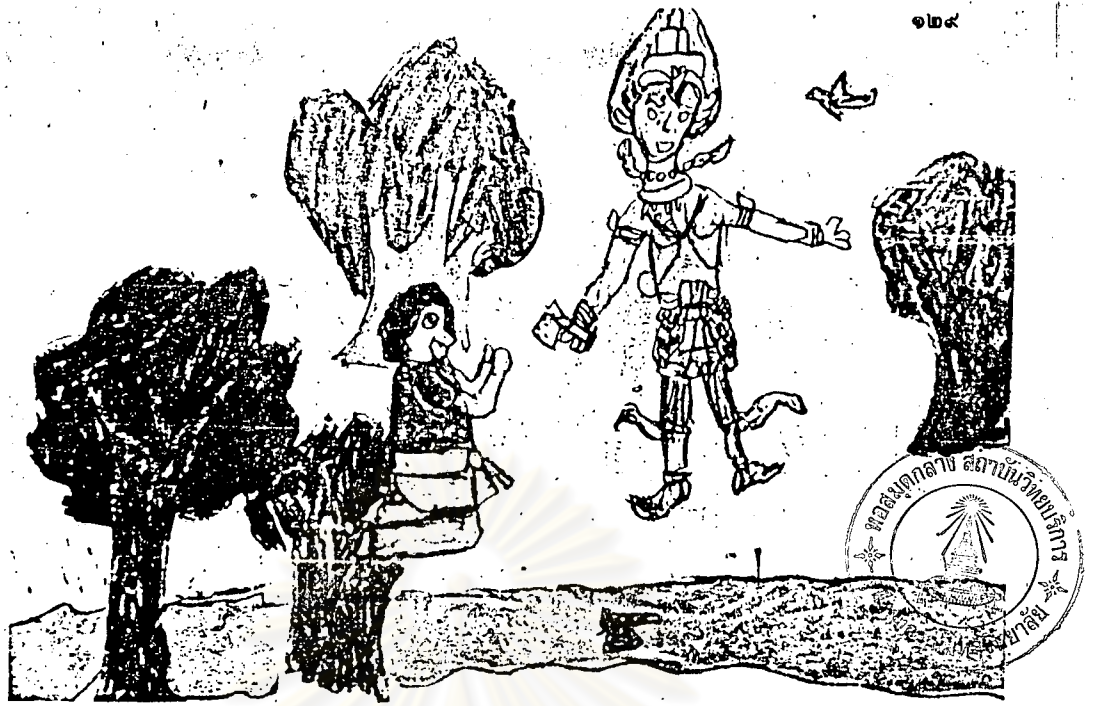

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมาป่าแสนฉลาด

เขียนภาพประกอบโดย : สมชาย เวชวิทย์

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา ฟูกัน และ หมึก เป็นภาพการ์ตูน

ขวานทองยื่นให้
รับตอบเทวา

เทวาร้าถัน
ไม่ช้อเลยเจ้า

สอนให้รู้ว่า
แล้วอย่าพูด

ส่วนคนพูดจริง
พระคงปราณี

คนใจโลกหนา
นั้นหนาขวานเรา

เจ้านั้นคิดเอา
อย่าเอาทั้งหมด

ธรรมดาคนคิด
จะอดของดี

ไม่ทิ้งหน้ายหนี
โชคดีตลอดไป

ร้อยกรองของเด็ก

เขียนภาพประกอบโดย : นักเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สื่อในการเขียนภาพ : สีเทียน เป็นภาพการ์ตูน

แกะเจ้าสร้อยเศร้าหน้าหนา

ดินจากมา

เหลียวหาเพื่อนตาย

เหลือบเห็นสุนัขรูปงาม

งเข้าถาม

ชวนเป็นสหาย

“เพื่อนเอ๋ย ร้องเพลงแกะไหม

เพราะเหลือใจ

ร้องแสนง่ายตาย”

เจ้าต่างเงยหน้าขึ้นตอบ

กินจะชอบ

เพลงเพราะของนาย

ฮัง ฮัง เพลงฉันทิเพราะ

ะก็เหมาะ

ไพเราะเหลือหลาย”

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แกะน้อยหาเพื่อน

เขียนภาพประกอบโดย : เฉลิม ชัดคะพู

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง

ลูกรัก

เขียนภาพประกอบโดย : ฉลอง มงคลรัตน์

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทเรื่องผจญภัย

มีภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ ได้แก่เรื่อง หนูหน้อยกับมะม่วง^๑

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

มีภาพประกอบเป็นภาพลายเส้น ได้แก่เรื่อง เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก^๒

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทชีวประวัติ

มีภาพประกอบเป็นภาพลายเส้น ได้แก่เรื่อง สมเด็จเจ้าแดงโม^๓

หนังสือที่มีเนื้อเรื่องประเภทสารคดี

มีภาพประกอบเป็นภาพสีน้ำ ได้แก่เรื่อง วัตถุของเรา^๔

การจัดประกวดหนังสือสำหรับเด็กเนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นต้นมา มีส่วนช่วยส่งเสริมให้มีการผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่ดีมีคุณภาพออกมาสู่ท้องตลาดเพิ่มมากขึ้น หนังสือสำหรับเด็กในยุคนี้นับได้ว่ามีคุณภาพทั้งในด้านเนื้อเรื่อง การพิมพ์ การจัดรูปเล่ม และการเขียนภาพประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กนั้นได้พัฒนาไปกว่าเดิมเป็นอันมาก ศิลปินรุ่นใหม่ ๆ ได้คิดค้นเทคนิคและสื่อในการเขียนภาพประกอบหลายวิธี เพื่อให้ภาพมีความงามสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ตรงกับวัย

^๑อุษณี บริพัตร ณ อยุธยา, หม่อม, หนูหน้อยกับมะม่วง, ภาพประกอบโดย ณ เฉลิ้ม อัครกะพู (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๒๒), หน้า ๔.

^๒ทิพย์วาทิ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก, ภาพประกอบโดย ปิ๊ง (ปฐม พิววิมล) (กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์สตรีสาร, ๒๕๒๐), หน้า ๔๔.

^๓พระยาปริยัติธรรมธาดา, สมเด็จเจ้าแดงโม, ภาพประกอบโดย ฝรั่ง ประภา-สะโนบล (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๖), หน้า ๔.

^๔ทรศनिया กลยาณมิตร, วัตถุของเรา, ภาพประกอบโดย โชติ กลยาณมิตร (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๒๒), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

และความต้องการของเด็กอย่างมากที่สุด ทำให้หนังสือสำหรับเด็กมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับกันทั้งในและต่างประเทศ คิดเป็นบางคน เช่น ริชค ดูกคามณี^๑ ได้ส่งผลงานการเขียนภาพประกอบไปประกวดที่ประเทศญี่ปุ่นในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ และได้รับรางวัลชนะเลิศ แสดงว่าภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กมีมาตรฐาน และมีคุณค่ายิ่งขึ้น หนังสือสำหรับเด็กที่มีคุณค่า ย่อมจะช่วยเสริมสร้างภูมิปัญญาให้แก่พี่น้องร่วมชาติ และส่งผลไปถึงการสร้างสรรคความเจริญพัฒนา ให้แก่ประเทศชาติ และเป็นการประกาศเกียรติคุณของชาติไทยให้ประจักษ์แก่ชาวโลกอีกด้วย^๒

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ดูภาคผนวก ง, หน้า ๒๗๘-๒๗๙.

^๒สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, "พระราชดำรัสพระราชทานเนื่องในโอกาสเปิดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๒๕๒๑," ใน งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ๕-๑๖ เมษายน ๒๕๒๑, หน้า ๗-๘๑

ในไม่ช้าก็ถึงป่ามะม่วง หนูหน้อยกระโดดโลดเต้นอย่างดีใจ เพราะว่ามีมะม่วงทุกต้น
มีลูกสุกเหลืองอร่ามไปทั้งป่า คราวนี้แม่เราอดตายแน่แล้ว

งูเห็นหนูหน้อยเผอิญตัวก็ชูคอขึ้นแลบลิ้นออกมายาว เขี้ยวขาววาววับ เตรียมจะฉก
กินหนูหน้อย หนูหน้อยคอยระวังตัวอยู่แล้วก็กระโดดลงไปในตะกร้าใหญ่ของตัว ข้างในมีหู
เล็กอยู่ปากตะกร้าด้านใน ก็เอามืออุดหูแน่นไว้ไม่ให้ตะกร้าเปิดออกมาได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนูหน้อยกับมะม่วง

เขียนภาพประกอบโดย : เฉลิม ชัคกะชู

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง

เมื่อดูตาคุณยายขำเด็ก

มหนักินข้าวให้เรียบร้อยเสียเลย พรุ่งนี้จะได้ไม่

แล้วคุณยายก็ต้องหนักินข้าวด้วยมือให้เรียบร้อยเป็น
ที่สุด เพราะเป็นลูกผู้หญิง จะเปิบข้าวใส่ปากแต่ละคำ
มีคำโตคืบปาก ค่อยๆ บ่นข้าวด้วยปลายนิ้วมือให้พอ
ไม่ให้ข้าวร่วงพรกลงมาเมื่อใส่ปาก และนิ้วมือก็เปื้อน
ซอเดียวเท่านั้น ข้าวจะเปื้อนเลอะเทอะปากจานไม่
ขนาดให้เปื้อนได้เพียงขอบจานในเท่านั้น ก้างปลา
หรือเมล็ดต้องวางที่ปากจานให้เรียบร้อยไม่น่าเกลียด
กินก็ต้องแบ่งกินทีละส่วนไม่ให้เลอะเทอะน่าเกลียด
หมั่นกวาดและเกลี่ยให้น้ำตด้วย เวลาชตน้ำแกง
ค่อยๆ ไม่ให้ดัง "โฮกๆ" หรือตุตมือดัง "จวบๆ"
เขาด ช้อนนี้คุณยายถูกกำชบอย่างกวัดขึ้น เพราะจะ
ายหน้า

ถ้ากินอาหารด้วยช้อนส้อมจะต้องไม่เคาะช้อนส้อม
ต้องให้เงียบที่สุด ไม่ให้เสียงจานข้าวตกอาหาร เมื่อ
ต้องรวบช้อนส้อมไว้ตรงกลาง ตักอาหารแต่พอดี ไม่
ปากมายจนเหลือ จะเสียของเปล่าๆ ห้ามทางข้อศอกจน
ยด ต้องคอยดูผู้ใหญ่เขาทำอย่างไร คอยเอาอย่างจะ
ป็น ห้ามพูดก่อน ถ้าผู้ใหญ่ถามจึงจะตอบเท่านั้น
ถูกรอบมอย่างดีก่อนจะไปร่วมโต๊ะกับคุณปู่

เมื่อดูตาคุณยายขำเด็ก

เขียนภาพประกอบโดย : ปฐม พัวริมล

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา และ หมึก เป็นภาพลายเส้น

การโหยหิวระงับไว้ไม่รีปาก
 ต่างซื่อกินแบ่งปันกันเป็นพัน
 ขอเติมคำพิงเพยเฉลยไข
 จะรู้ได้เมื่อไปไหนพบผู้คน
 จะรู้จักมีรู้จักที่กรายเรา
 กล่าวปราศรัยไปมาอย่างอารี
 เมื่อหนุทองปองพักกับเพื่อนเล่น
 จนมีเพื่อนแอบแฝงทุกแห่งเคย
 เดินมาพบพวกเพื่อนศิษย์วัดใหญ่
 เห็นเปลือกแดงโมลอยคอยชะงั

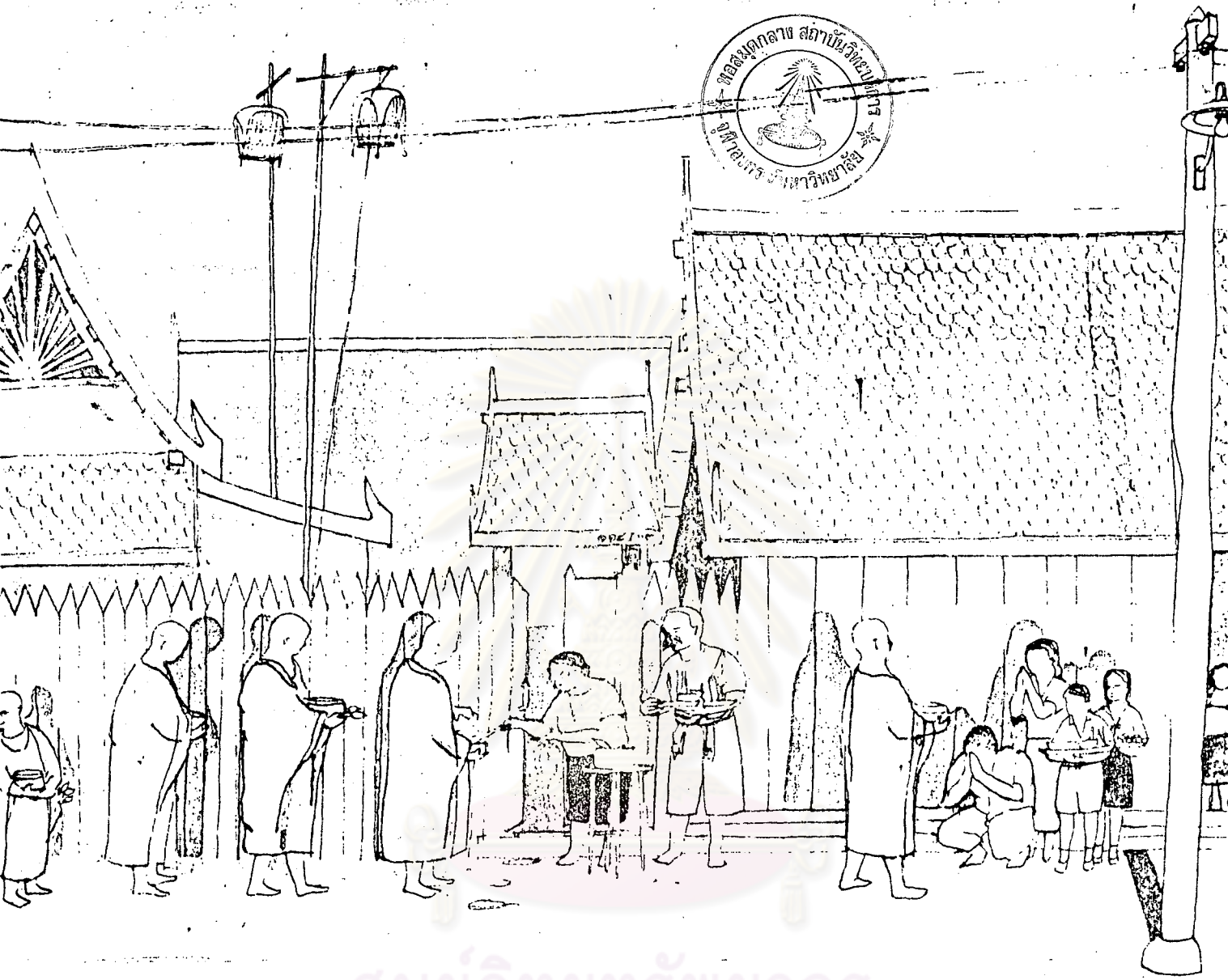
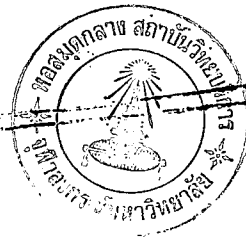
เพื่อนเล่นมากมีมาไม่ฝ่าฝืน
 พอกล้ากลืนกลั้วห้องทำนองจน
 กล่าวนิสัยเด็กดื้อซ้เหตุผล
 มิได้ย่นย่านขยายชาติภูรี
 พุดฉอเลาะชวนซกเป็นคักดีศรี
 ทำไมตรีประเดี้ยวใจได้คุ้นเคย
 ไม่ดินเต็นหน้าดาวางท่าเฉย
 ดินเข้าเลยอติโรยระไทยแด
 ชวนกันไปอาบน้ำล้ากระแส
 ควาได้แก็ก้อมจมน้ำกิน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

เขียนภาพประกอบโดย : ณรงค์ ประภาสะโนบล

สื่อในการเขียนภาพ : ปากกา และหมึก เป็นภาพลายเส้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัดของเรา

เขียนภาพประกอบโดย : โชติ กล้วยาณมิตร

สื่อในการเขียนภาพ : สีน้ำ เป็นภาพเหมือนจริง